

Årsredovisning 2016

Årsredovisning 2016

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11930
404 30 Göteborg
Tel. 010-698 60 00
www.havochvatten.se
havochvatten@havochvatten.se

INNEHÅLL

<i>Generaldirektören har ordet</i>	11
Havs- och vattenmyndighetens verksamhet	13
Planering och uppföljning.....	14
Verksamhetsstruktur.....	14
Åtgärder och andra insatser för miljömålen.....	14
Kommunikation och presskontakter.....	20
Prestationer.....	20
Instruktion och regleringsbrev.....	22
Uppdrag från regeringen.....	27
Intäkter av avgifter och annan verksamhet.....	28
Fördelning av intäkter och kostnader enligt vald indelning av verksamheten.....	29
Kunskapsuppbyggnad	31
Sammanfattning av insatser inom Kunskapsuppbyggnad.....	32
Forskning, utredning och analys.....	32
Forskningssamverkan nationellt och internationellt.....	33
Forskning för miljömålen.....	34
Utvecklingsarbete inom kunskapsuppbyggnad.....	35
Kunskapsspridning.....	35
Strategi för Havs- och vattenmyndighetens arbete med 3R-frågor.....	36
Kommunikationssatsning om ekosystemtjänster.....	37
Miljöövervakning.....	37
Miljöövervakning och uppföljning i sötvatten.....	38
Miljöövervakning och uppföljning av kust och hav.....	38
Nationell marin kartering.....	40
Nya satsningar för att genomföra vatten- och havsmiljöförordningarnas övervakning.....	40
Art- och habitatdirektivet: biogeografisk uppföljning.....	41
Samverkan kring genetisk mångfald hos vilda växter och djur.....	42
Miljöövervakning av fisk.....	42
Miljöövervakning i Hanöbukten	
– samband fiskhälsa och miljögifter.....	43
Datainsamling av kommersiellt nyttjade fisk- och skaldjursarter.....	43
Miljödatasamverkan.....	45
Organisation för god datatillgänglighet.....	46
Fartygssamordning för övervakning och havsundersökningar.....	46
Internationell rapportering.....	47
Sveriges sekretariat för Internationella Havsforskningsrådet.....	47
Miljömålsuppföljning.....	47
Årlig uppföljning av miljömål.....	48
Fördjupad utvärdering.....	48
Regeringsuppdraget Miljömålsindikatorer.....	49

Havs- och vattenförvaltning	51
Sammanfattning av arbetet inom Havs- och vattenförvaltning	52
Samordning av arbetet med havs- och vattenmiljön	52
Samordningsarbete inom EU	52
Samordning inom och mellan de regionala havsmiljökonventionerna Helcom och Oskar	55
Vattenförvaltning – samverkan med nordiska länder	61
Vattenförvaltning – samverkan i Sverige	62
Havsmiljöförvaltning i Sverige	62
EU:s Strategi för Östersjöregionen	64
Maritima strategin	65
Analysgrupp för regional tillväxt och attraktionskraft 2014–2020	65
Miljöprovning	65
Prövning av vattenverksamhet	66
Prövning av miljöfarliga verksamhet	67
Vägledning för att pröva gruvverksamhet	67
Reglering inom havs- och vattenförvaltning	68
Meddelade föreskrifter	68
Övriga föreskrifter och vägledningar	69
Föreskrifter om redovisning av förvaltningsplaner och åtgärdsprogram	70
Översyn av Fisk- och musselvattenförordningen	72
Riksintressen	72
Tillsynsvägledning	72
Vattenverksamhet	73
Små avloppsanläggningar	74
Miljökvalitetsnormer för vattenkvalitet och havsmiljö	74
Vattenskyddsområden	75
Skydd av grundvatten	75
Vattenbruk	76
Dumpning av avfall	76
Europeisk samverkan kring miljötillsyn	76
Åtgärdsarbete	77
Bidrag till åtgärdsarbete	77
Webbaserad projektkatalog över bidrag till miljöarbete	79
Vattenresurser och vattenmiljön	79
Badvatten – 2 500 badplatser	80
Genomföra åtgärdsprogrammet för vattenförvaltningen	80
Genomföra åtgärdsprogrammet för havsmiljön	80
Åtgärder mot övergödning	81
Små avlopp	82
Miljöeffekter av den gemensamma jordbrukspolitiken	82
Fysisk påverkan i jordbruksvatten	83
Biologisk mångfald – skydd av områden och arter	83
Skydd av limniska områden	83
Stöd till fiskevården	84
Restaurering av limniska miljöer	86
Kalkning mot försurning	87

Dialog Vattenkraft – Miljö.....	89
Skydd av marina områden.....	90
Sälförvaltning.....	92
Restaurering av marina miljöer.....	92
Hotade arter.....	93
Spridning av främmande arter.....	94
Grön infrastruktur på land och i vatten.....	95
Åtgärder mot marint skräp.....	95
Åtgärder mot farliga ämnen.....	97
Avancerad rening av avloppsvatten.....	98
Miljörisiker från vrak.....	98
Internationell samverkan och internationella konventioner.....	100
Arktis.....	100
Konventionen för bevarande av	
Antarktis marint levande tillgångar.....	102
FN:s vattenkonvention för gränsöverskridande vattenresurser.....	102
Skydd för biologisk mångfald på internationellt vatten (BBNJ).....	102
Konventionen för biologisk mångfald.....	103
Konvention om handel med hotade arter.....	103
Bonnkonventionen om skydd för flyttande djur.....	103
Londonkonventionen.....	104
Bilateralt miljö- och klimatsamarbete med utvalda länder.....	104
Brasilien.....	104
Ryssland.....	104
Kina.....	104
Sydafrika.....	105
Vietnam.....	105
Havsplanering.....	107
Havsplanering.....	108
Färdplan havsplanering.....	108
Dialog om utkast till havsplaner.....	108
Tematisk fördjupning.....	108
Symphony.....	108
KOMPIS-bidraget.....	109
Internationellt samarbete.....	109
Fiskförvaltning.....	113
Sammanfattning av insatser inom Fiskförvaltning.....	114
Den gemensamma fiskeripolitiken.....	115
Utkastplaner.....	115
Fleråriga planer.....	115
Tekniska regleringar.....	116
Regionala processer.....	116
Den externa dimensionen.....	116
Fiskereglering.....	117
Föreskrifter.....	117
Ekosystembaserad fiskförvaltning.....	118
Fiskefria områden.....	119

Nationell förvaltning.....	119
Fritidsfiske och fisketillsyn.....	121
Tillträdesfrågor.....	123
Anpassning av flottans kapacitet.....	124
Fiskelicens för yrkesmässigt fiske i havet.....	124
Personlig fiskelicens för yrkesmässigt fiske.....	125
Särskilda tillstånd.....	125
Nytt system för att fördela fiskemöjligheter under landningsskyldighet.....	127
Utveckling av fiskerinäringen.....	128
Samråd med intressenter för fiskförvaltningen.....	129
Fiskerikontroll och tillsyn.....	129
Tillsynsplan och tillsynsvägledning.....	130
Riskbaserad fiskerikontroll.....	130
Kvotuppföljning.....	131
Landningskontroll.....	132
Kontroll i saluföringsledet.....	135
Myndighetens support och servicecenter för yrkesfisket.....	135
Utveckling av fiskerikontroll.....	136
Överträdelsehantering.....	137
Ändringar i lagstiftningen – nytt sanktionssystem från HaV.....	139
Sanktionshanteringen – ärendetyper.....	139
Åtalsanmälningar.....	139
Särskild avgift.....	139
Prickar.....	139
Internationellt utvecklingsamarbete.....	141
Politiken för global utveckling.....	142
Agenda 2030 för hållbar utveckling.....	142
Globala programmet i samverkan med Sida.....	143
Tillträde till fiskeresursen.....	143
Fiskeriatvål.....	143
Integrerad och gränsöverskridande vattenförvaltning.....	144
Områdesbaserad förvaltning för skydd och bevarande av marin biologisk mångfald.....	145
Regionalt stöd – samverkan mellan Sida och Havs- och vattenmyndigheten.....	145
Asien och Stilla Havet.....	145
Afrika.....	145
Digitalisering.....	147
Digitalisering.....	148
Dokument och ärendehantering.....	148
Öppna data.....	148
Spårbarhet.....	149
Resfria möten.....	149

Medarbetare och kompetensutveckling	153
Arbetsmiljö.....	154
Kompetensförsörjning.....	154
Bemanningsplan.....	154
Kravprofil för rekryteringar.....	154
Rekryteringskanal.....	154
Introduktionsutbildning för nyanställda.....	155
Intern seminarieriserie för ökad kunskap.....	155
Lönekartläggning.....	155
Personalinformation.....	155
Finansiell redovisning	159
Verksamhetens utfall.....	160
Resultaträkning.....	161
Balansräkning.....	162
Anslagsredovisning.....	163
Tilläggsupplysningar och noter.....	164
Sammanställning över väsentliga uppgifter.....	182

Generaldirektören har ordet

Efter drygt tre månader som generaldirektör på Havs- och vattenmyndigheten och en period av lärande kring allt det goda jobb HaV:s medarbetare gör tillsammans med alla i Vattensverige och internationellt för att nå hållbar utveckling hemma, i vår grannregion och på global nivå är det bra att se tillbaka på våra prestationer 2016 och ta avstamp inför 2017.

Havs- och vattenmyndigheten arbetar med förvaltningen av vattenresurser ”från källa till hav”. Vi vill bidra till det hållbara samhället genom att engagera alla grupper i samhället för att nå vår vision om ”Levande hav, sjöar och vattendrag till glädje och nytta för alla”. Vattenresurser flödar genom de flesta samhällsfunktioner och upprätthåller livsuppehållande ekosystem. Vattenresurser av god kvalitet och kvantitet är en förutsättning för hållbar ekonomisk tillväxt.

Politiken betonar ansvarstagande för framtiden, för Sverige och för vår omvärld och vikten av att vi moderniserar Sverige. Vägen dit kan vara att arbeta mot en cirkulär och biobaserad ekonomi. Det svenska miljömålssystemet och FN:s hållbarhetsmål visar vad vi ska nå med förvaltningen. Den adaptiva förvaltningen HaV genomför måste bidra till dessa ambitioner.

Viktiga processer under 2016 utgörs bland annat av avrapportering kring dialogen om vattenkraft och miljö 2012–2016 med förslag till färdplan för olika intressenter, utredning av möjligheter att påverka den interna näringsbelastningen, till exempel lokalt i övergödda vikar och fjärdar, vägledning för havs- och kustplanering och en färdplan för havsplaneringen, genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden däribland Bratten, restaurering av marina miljöer bland annat ålgräsängar, begränsad spridning av invasiva arter som amerikansk hummer, förberedelser för ett nytt system för fördelning av fiske samt ett nytt spårbarhetssystem för fisk och fiskprodukter inom ramen för EU:s gemensamma fiskeripolitik. Övervakning av miljötillstånd i vatten och hav är en grundläggande verksamhet för förvaltningen. Under året har vi avrapporterat 16 regeringsuppdrag.

Under 2016 har vi arbetat aktivt med förberedelser inför FN:s Havskonferens i juni 2017 med fokus på målet om att uppnå hållbara hav. På HaV ser vi detta som en mycket bra möjlighet att visa hur vårt arbetssätt från ”källa till hav” bidrar till att nå målet. Vi visar på sambanden till bland annat föroreningsproblematiken som marint skräp och åtgärder i ett uppströmsperspektiv samt hur den svenska maritima strategin kan bidra till hållbar utveckling. Detta illustrerar bredden i HaV:s arbete från den vägledning vi ger till vattenmyndigheterna och till havsförvaltningen och vårt engagemang i regionala och globala konventioner.

Jakob Granit
Generaldirektör

Havs- och vatten- myndighetens verksamhet

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) är enligt myndighetsinstruktionen en förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjade av sjöar, vattendrag, hav och fiskresurserna.

För att styra det arbetet är det vårt ansvar att verka för att uppnå generationsmålet och de 16 miljö kvalitetsmål som riksdagen har antagit. Miljö kvalitetsmålen definierar och sätter gränser för vad hållbart nyttjande innebär i praktiken. Vi har ett särskilt uppföljningsansvar för tre av målen; Ingen övergödning; Levande sjöar och vattendrag; och Hav i balans samt levande kust och skärgård.

I detta inledande kapitel beskriver vi våra utgångspunkter för planering och redovisning samt hur vi integrerar miljömålen i genomförandet av vår verksamhet.

Kapitlet ger läsanvisningar till med tabeller som visar var i texten vi redovisar

- exempel på åtgärder för att nå miljö kvalitetsmålen
- våra prestationer
- uppgifterna i instruktionen
- återrapporteringskraven i regleringsbrevet
- regeringsuppdragen.

Kapitlet avslutas med en redovisning av fördelning av intäkter och kostnader.

Planering och uppföljning

Grunden för vår planering är vår verksamhetsstrategi och verksamhetsplan. För att möta den åtgärdsplan som HaV upprättat genom regeringsuppdraget, Uppdrag att analysera hur myndigheten ska verka för att nå miljömålen, är strategin fyraårig från och med 2017. Verksamhetsplanen är årlig och pekar ut aktiviteter och leveranser. Dessa planeringsdokument ligger sedan till grund för enheternas planering, där vi planerar all vår tid, ut på medarbetarnivå.

Verksamhetsstruktur

Vi har delat in vår verksamhet i sex verksamhetsområden:

1. Kunskapsuppbyggnad
2. Havs- och vattenförvaltning
3. Havsplanering
4. Fiskförvaltning
5. Internationellt utvecklingssamarbete
6. Administration och intern service

Dessa områden är sedan nedbrutna i verksamhetsprocesser. Verksamhetsstrukturen utgör också grunden för innehållsförteckningen i årsredovisningens resultatredovisning.

Åtgärder och andra insatser för miljömålen

HaV deltar i Miljömålsrådet tillsammans med övriga myndigheter och identifierar samarbeten som på sikt kan leda till åtgärder för att snabbare nå miljömålen. Myndigheten leder genomförandet av tre samverkansåtgärder med deltagande av totalt cirka tio andra myndigheter. HaV deltar i tio samverkansåtgärder som andra myndigheter leder.

Vi har analyserat vilka miljö kvalitetsmål och delar av generationsmålet som är relevanta för vår verksamhet. Analysen redovisade vi till regeringen den 1 mars. Sju av riksdagens 16 miljö kvalitetsmål har direkt anknytning till vatten. Vi har upprättat en plan med åtgärder. Planen togs fram integrerat med HaV:s övergripande planeringsprocess och har under hösten utgjort ett viktigt underlag till vår verksamhetsplanering.

Genomförandet av åtgärder och insatser för att nå miljömålen redovisas i tabell 1. Åtgärder och insatser har sorterats in under det miljö kvalitetsmål som bedömts mest relevant, även om många åtgärder och insatser bidrar till att nå flera miljö kvalitetsmål.

Regeringsuppdrag

Uppdrag att analysera hur myndigheten ska verka för att nå miljömålen

Uppdrag att bistå Miljömålsrådet

Tabell 1. Miljökvalitetsmålen

Miljökvalitetsmål	Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
<i>Ett rikt växt- och djurliv</i>	Genomför handlingsplaner för grön infrastruktur (Naturvårdsverket)	Grön infrastruktur, sid 95
	Regional landskapsanalys (test av) (Trafikverket)	Ingen aktivitet 2016
	Genomförande av planen för ett utökat skydd och förvaltning av marina områden	Skydd av marina områden, sid 90
	Utveckla metoder för kontroll och lokal bekämpning av invasiva främmande arter	Spridning av främmande arter, sid 94
	Utveckla tekniskt verktyg för att i ökad grad tillgängliggöra samt komplettera information om främmande arter	Spridning av främmande arter, sid 94
	Utveckla ett nationellt varnings- och responsystem för tidig upptäckt av nya invasiva främmande arter samt hantlings- och beredskapsplaner för dessa	Spridning av främmande arter, sid 94
	Införa nya fiskebestämmelser för att freda särskilt hotade kustlekande bestånd innanför trålgränsen i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön	Ingen aktivitet 2016
	Utreda var ytterligare fredningsområden bör inrättas i kustområdena, samt inrätta sådana områden	Nationell förvaltning, sid 119 Skydd av marina områden, sid 90
	Utreda för vilka arter och under vilken tid på året som generella fredningstider bör införas för kustfisk, samt inrätta sådana	Ingen aktivitet 2016
	Vägledning kring hur förändrade hydrografiska förhållanden påverkar biologisk mångfald och ekosystem	Ingen aktivitet 2016
	Ta fram övergripande ramar för nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt	Hotade arter, sid 93
	Ta fram kunskapsuppbyggande program för hotade arter och naturtyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt	Hotade arter, sid 93
	Utveckla vägledning för vad förvaltningsdokument för marina skyddade områden ska innehålla	Skydd av marina områden, sid 90
Ta fram en samordnad åtgärdsstrategi mot fysisk påverkan och för biologisk återställning i kustvattenmiljön	Restaurering av marina miljöer, sid 92	
Utveckla metoder för ekologisk kompensation och restaurering av marina miljöer	Restaurering av marina miljöer, sid 92	

Miljö kvalitetsmål	Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
<i>Giftfri miljö</i>	Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester (Transportstyrelsen)	Åtgärder mot farliga ämnen, sid 97
	Åtgärder mot PFAS-spridningen i ytvatten, grundvatten och dricksvatten – nationell samverkan (Livsmedelsverket)	Åtgärder mot farliga ämnen, sid 97
<i>Grundvatten av god kvalitet</i>	Bevarande och skydd av källmiljöer (SGU)	Skydd av limniska områden, sid 83
	Tillsynsvägledning för skydd av vattentäkter	Vattenskyddsområden, sid 75
	Kostnadseffektivare vattenskydd (Trafikverket)	Skydd av grundvatten, sid 75
	Riksintresse för vattenförsörjning	Riksintressen, sid 72
	HaV ska utveckla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, och b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner.	Vattenskyddsområden, sid 75
<i>Hav i balans samt levande kust och skärgård</i>	Förslag till Havsplaner för Västerhavet, Egentliga Östersjön och Bottniska viken	Havsplanering, sid 107
	Nationell fiskereglering	Nationell förvaltning, sid 119
	En samordnad plan för genomförande av åtgärder enligt havsmiljöförordningens åtgärdsprogram	Åtgärdsprogrammet för havsmiljö, sid 80
	Utred omfattningen av trålfiskets skador på forn- och kulturlämningar på havets botten	Ingen aktivitet 2016
	Införa nya fiskebestämmelser som syftar till att fisket innanför trålgränsen bedrivs mer artselektivt i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön.	Ingen aktivitet 2016
	Införa fiskebestämmelser som syftar till att minska fisketrycket på kustlevande bestånd innanför trålgränsen i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön som behöver stärkt skydd men som kan fiskas till viss del	Ingen aktivitet 2016
	HaV ska ta fram vägledning till verksamhetsutövare, länsstyrelser och kommuner om hur spridning av miljögifter kan förhindras vid muddring, dumpning av muddermassor och annan vattenverksamhet som berör sediment, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.	Dumpning av avfall, sid 76

Miljökvalitetsmål	Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
<i>forts. Hav i balans samt levande kust och skärgård</i>	Anpassa fiskeflottans kapacitet till tillgängliga fiskemöjligheter i vissa flottsegment	Anpassning av flottans kapacitet, sid 124
	Utreda möjligheter att påverka den interna näringsbelastningen, lokalt i övergödda vikar och fjärdar samt i egentliga Östersjön	Åtgärder mot övergödning, sid 81
	Vägledning kring hur förändrade hydrografiska förhållanden påverkar biologisk mångfald och ekosystem	Ingen aktivitet 2016
	Ta fram en vägledning för kommunal havs- och kustplanering enligt Plan- och bygglagen	Ingen aktivitet 2016
	Främja en effektiv och hållbar insamling och mottagning av förlorade fiskeredskap samt förebygga förlusten av nya	Åtgärder mot marint skräp, sid 95
	Ta fram en riktad nationell informationskampanj till allmänhet och konsumenter om vanligt förekommande skräpföremål i den marina miljön, dess negativa påverkan på miljön samt kopplingen till konsumenternas beteende.	Åtgärder mot marint skräp, sid 95
	Stödja initiativ som främjar, organiserar och genomför strandstädning i särskilt drabbade områden	Åtgärder mot marint skräp, sid 95
	Ekosystembaserad förvaltning (RU) och nationella mål för fiskförvaltningen	Ekosystembaserad förvaltning, sid 118
	Forskning till stöd för miljöarbetet	Forskning, utredning och analys, sid 32
	Vetenskaplig rådgivning till förvaltningen	Forskning, utredning och analys, sid 32
	Övervakning av vattenmiljöer, havsmiljön, arter och habitat, fisk enligt EU:s miljödirektiv	Miljöövervakning, sid 35
	Rapportering om tillståndet i miljön nationellt	Miljöövervakning, sid 37
	Rapportering om tillståndet i Östersjön och Nordsjön	Miljöövervakning, sid 37
	Datinsamling kommersiellt fiske	Datinsamling av kommersiellt nyttjade fisk- och skaldjursarter, sid 43
Internationella konventioner, Polarfrågor samt RAG Fiske (externa dimensionen)	Internationell samverkan och internationella konventioner, sid 100	
Internationell samverkan – politiken för global utveckling	Internationellt utvecklingsarbete, sid 141	

Miljökvalitetsmål	Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
<i>forts. Hav i balans samt levande kust och skärgård</i>	Agenda 2030 – globala hållbarhetsmålen	Agenda 2030 för hållbar utveckling, sid 142
	Ökad tillgänglighet av miljödata	Miljödatasamverkan, sid 45
<i>Ingen övergödning</i>	Miljömålsuppföljning (årlig och fördjupad)	Miljömålsuppföljning, sid 47
	HaV ska a) fortsätta att arbeta med utveckling av styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor från enskilda avlopp minskas, samt b) i frågor kring prövning och tillsyn av enskilda avlopp, fortsätta att utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner.	Små avloppsanläggningar, sid 74
	Miljöövervakning (traditionell referensövervakning nationell och regional)	Miljöövervakning, sid 37
	HaV ska utveckla vägledning, rådgivning och information om hur åtgärder kan genomföras i syfte att minska internbelastningen och halterna av näringsämnen i vattenförekomster med internbelastning där det behövs för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Myndigheten ska också verka för en långsiktig etablering av näringsreducerande åtgärder direkt i sjöar och kustvatten och uppföljning av åtgärdernas effektivitet.	Åtgärder mot övergödning, sid 81
	Rapportering om tillståndet i miljön nationellt	Miljöövervakning, sid 37
	Internationell rapportering av miljöinformation	Internationell rapportering, sid 47
	<i>Levande sjöar och vattendrag</i>	Tillsynsvägledning om vattenverksamhet
	Tillsynsvägledning för miljökvalitetsnormer	Miljökvalitetsnormer för vattenkvalitet och havsmiljön, sid 74
	Tillsynsvägledning för skydd av vattentäkter	Vattenskyddsområden, sid 75
	Miljöbalksprövningar som stödjer miljömålets genomförande	Miljöprövning, sid 65
	Kalkning mot försurning	Kalkning mot försurning, sid 87
	Åtgärdsprogram för hotade arter	Hotade arter, sid 93
	Främmande arter	Spridning av främmande arter, sid 94
	Vägledning för miljögifter i vatten – klassificering av vattenstatus	Övriga föreskrifter och vägledningar, sid 69

Miljökvalitetsmål	Åtgärd / insatser	Läs om i kapitel/avsnitt
<i>forts.</i> <i>Levande sjöar och vattendrag</i>	Fysisk påverkan i jordbruksvatten – ett dialogprojekt mellan HaV och Jordbruksverket	Fysisk påverkan i jordbruksvatten, sid 83
	Utveckling av strategin för åtgärder inom vattenkraften	Dialog vattenkraft – miljö, sid 89
	Officiell statistik	Kunskapsspridning, sid 35
	Åtgärdsuppföljning – kalkning av sjöar och vattendrag	Miljöövervakning, sid 37
	HaV ska ta fram en ny nationell plan för kalkningsverksamheten som ska bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Den nationella planen ska vara ett stöd för länsstyrelsernas kalkningsverksamhet och prioriteringar samt innehålla en analys av i vilken omfattning den nuvarande kalkningsverksamheten bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs.	Kalkning mot försurning, sid 87
	HaV ska vägleda länsstyrelserna vid en prioritering av miljöförbättrande åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.	Dialog vattenkraft – miljö, sid 89
	HaV ska ta fram en nationell strategi för finansiering av åtgärder med avseende på vattenverksamheter/vattenanläggningar som saknar ansvarig verksamhetsutövare.	
	Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.	Dialog vattenkraft – miljö, sid 89
HaV ska i sitt arbete med att ta fram hanteringsprogram för invasiva främmande arter i vattenmiljöer inkludera de främmande arter som har en sådan påverkan att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte kunna följas.	Spridning av främmande arter, sid 94	

Kommunikation och presskontakter

Vartannat år mäter SOM-institutet på uppdrag av HaV hur välkänd myndigheten är hos allmänheten. Undersökningen som presenterades i september visar att myndigheten fortfarande är ganska okänd, ungefär en fjärdedel av medborgarna känner till oss, vilket är i samma nivå som den förra mätningen.

Under året som gått har vi producerat fyra nummer av vår tidning ”Hav & Vatten”. Tidningen vänder sig främst till beslutsfattare på kommunal nivå och uppmärksammar olika slags vatten- och havsfrågor. En av ambitionerna med tidningen är att sprida kunskap och visa på allt det engagemang som finns för hav, sjöar och vattendrag. Hav & Vatten trycks i cirka 16 000 exemplar och finns som digital version på vår hemsida.

Vår årliga konferens ”Havs- och vattenforum” var återigen fulltecknad och har blivit en viktig träffpunkt i Vattensverige. Konferensen samlade 467 personer från en rad olika branscher, offentlig sektor och näringsliv.

Vi organiserade sju egna seminarier i Almedalen. Där diskuterade vi hur olika sektorer påverkas ekonomiskt av åtgärder för att nå god vattenstatus, dricksvatten, havsplanering, marint områdesskydd, och internationella frågor. Utöver dessa seminarier var våra medarbetare inbjudna att delta i en rad andra aktörers arrangemang.

Antalet besökare på webbplatsen har ökat med 42 procent under året. Största ökningen har skett på sidorna som handlar om badvatten, miljöpåverkan, arter samt sport- och fritidsfiske.

Bland större webbprojekt under året märks nya sidor om havsplanering, sport- och fritidsfiske, undersökningstyper för miljöövervakning och kommunala badplatser.

Under året publicerade vi 60 stycken pressmeddelanden.

Prestationer

De prestationer som vi följer över tid ska återspegla resultatet från uppgifterna i vår instruktion som också ligger till grund för våra verksamhetsprocesser, se tabell 2. Kopplingen mellan prestationer och uppgifterna enligt myndighetsinstruktionen ges i tabell 4.

Tabell 2. Prestationer

	Läs om i kapitel/avsnitt
<i>Miljömålsuppföljning</i>	Miljömålsuppföljning, sid 48 Tabell 14
<i>Miljöövervakning</i>	Miljöövervakning, sid 38 Tabell 12
<i>Åtgärdsarbete</i>	Åtgärdsarbete, sid 77 Tabell 18
<i>Yttranden i tillståndsärenden enligt miljöbalken</i>	Miljöprövning, sid 66 Tabell 15
<i>Tillsynsvägledning</i>	Tillsynsvägledning, sid 73 Tabell 17
<i>Havsplanering</i>	Havsplanering, sid 110 Tabell 20
<i>Datainsamling</i>	Datainsamling, sid 44 Tabell 13
<i>Tillstånd inom fisket</i>	Tillträdesfrågor, sid 123 Tabell 23
<i>Fiskerikontroll</i>	Fiskerikontroll, sid 128 Tabell 29
<i>Landningskontroll</i>	Landningskontroll, sid 133 Tabell 32
<i>Överträdelsehantering</i>	Överträdelsehantering, sid 138 Tabell 34
<i>Forskning</i>	Forskning, utredning och analys, sid 35 Tabell 11
<i>Bidragsbeslut</i>	Bidrag till åtgärdsarbete, sid 79 Tabell 19
<i>Föreskrifter</i>	Reglering inom havs- och vattenförvaltning, sid 68 Tabell 16 Reglering inom fiskförvaltning, sid 118 Tabell 21
<i>Regeringsuppdrag</i>	Uppdrag från regeringen, sid 27 Tabell 7

I kostnaden för samtliga prestationer ingår overhead. Vår modell för beräkning av overhead baseras på samtliga kostnader för stödenheter och generaldirektör tillsammans med kostnader för avdelningschefer. Dessa kostnaders procentuella andel av de totala kostnaderna för de fem verksamhetsområdena utgör overheadpåslag på de redovisade prestationerna. Overheadkostnaden framgår av tabell 3.

Tabell 3. Overhead för prestationer

2016	2015	2014
63 %	62 %	66 %

Årets overheadkostnad är något högre än 2015 vilket kan förklaras med att HaV har uppgraderat ekonomisystemet och det it-system som hanterar villkorsmedel och vattendomar.

Instruktion och regleringsbrev

I tabell 4 ger vi en läsanvisning till redovisningen av uppgifterna i vår instruktion. Här redogör vi också för kopplingen mellan instruktion och prestationer. Tabell 5 och 6 ger läsanvisning till våra återrapporteringskrav och regleringsuppdrag.

Tabell 4. Uppgifter enligt Havs- och vattenmyndigheten

Uppgifter enligt instruktion	Läs om i kapitel/avsnitt
1§ Havs- och vattenmyndigheten är förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag och hav.	Hela årsredovisningen
2§ Myndigheten ska inom sitt ansvarsområde vara pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken och verka för en hållbar förvaltning av fiskeresurserna.	Hela årsredovisningen
3§ Myndigheten ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.	Åtgärder för miljömålen, sid 14 Hela årsredovisningen
4§ Myndigheten ska samordna uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålen Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans samt levande kust och skärgård. Myndigheten ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs.	Miljömålsuppföljning, sid 47 Prestation miljömålsuppföljning, sid 48
5§ Havs- och vattenmyndigheten ska särskilt	
1. <i>ansvara för den centrala tillsynsvägledningen under miljöbalken och samverka med länsstyrelserna för att åstadkomma ett effektivt tillsynsarbete.</i>	Tillsynsvägledning, sid 72 Prestation tillsynsvägledning, sid 73
2. <i>bevaka allmänna miljövärdningsintressen i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs hos myndigheter och domstolar samt lämna myndighetens synpunkter tidigt i processen</i>	Miljöprövning, sid 65 Prestation yttranden i tillståndsärenden, sid 66

Uppgifter enligt instruktion	Läs om i kapitel/avsnitt
3. delta i miljöprövningar som gäller frågor som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för havs- och vattenmiljön eller fisket	Miljöprövning, sid 65 Prestation yttranden i tillståndsärenden, sid 66
4. vara samlande i vatten- och havsmiljöarbetet genom att samordna vattenmyndigheterna för genomförandet av förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön	Samordning av arbetet med havs- och vattenmiljön, sid 52
5. arbeta med frågor som rör havsplanering	Havsplanering, sid 108 Prestation havsplanering, sid 110
6. ha det övergripande ansvaret för fiskerikontrollen och ansvara för genomförandet av landningskontrollen	Fiskerikontroll, sid 129 Prestation fiskerikontroll, sid 129 Prestation landningskontroll, sid 133
7. inom sitt ansvarsområde ansvara för skydd av naturtyper och arter samt andra frågor om biologisk mångfald i sjöar, vattendrag och hav	Biologisk mångfald – skydd av områden och arter, sid 83 Reglering inom havs- och vattenförvaltning, sid 68 Nationell marin kartering, sid 40 Art- och habitatdirektivet: biogeografisk uppföljning, sid 41 Reglering inom fiskförvaltning, sid 117 Prestation åtgärdsarbete, sid 77 Prestation föreskrifter inom miljöområdet, sid 68 Prestation föreskrifter inom fiskets område, sid 118
8. i samråd med Naturvårdsverket fördela medel för miljöövervakning, uppföljning av miljökvalitetsmålen och internationell rapportering och efter samråd med övriga berörda myndigheter och organisationer ansvara för genomförandet av miljöövervakningen samt beskriva och analysera miljötillståndet inom sitt ansvarsområde	Forskning för miljömålen, sid 34 Miljöövervakning, sid 37 Miljömålsuppföljning, sid 47 Prestation miljöövervakning, sid 38 Prestation miljömålsuppföljning, sid 48
9. ansvara för att samla in grundläggande information om fiskbestånden samt fisket och annat nyttjande i sjöar, vattendrag och hav och särskilt svara för att datainsamling och rådgivning i fråga om fiskbestånden och fisket bedrivs i enlighet med rådets förordning (EG) nr 199/2008 av den 25 februari 2008 om upprättande av en gemenskapsram för insamling, förvaltning och utnyttjande av uppgifter inom fiskerisektorn och till stöd för vetenskapliga utlåtanden rörande den gemensamma fiskeripolitiken 1	Datainsamling av kommersiellt nyttjande fisk- och skaldjursarter, sid 43 Prestation datainsamling, sid 44
10. inom sitt ansvarsområde främja forskning och utvecklingsverksamhet och delta i beredningen av Naturvårdsverkets miljöforskningsanslag till stöd för myndighetens och verkets arbete	Forskning, utredning och analys, sid 32 Prestation forskning, sid 35
11. göra kunskaper om havs- och vattenmiljön, fisket och myndighetens arbete tillgängliga för myndigheter, allmänhet och andra berörda	Kommunikation och presskontakter, sid 20 Hela årsredovisningen
12. ansvara för uppföljning och utvärdering av de statliga bidrag som omfattas av förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag, förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt och förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevärden	Åtgärdsarbete, sid 77 Prestation åtgärdsarbete, sid 77
13. följa upp och utvärdera de statliga bidrag som omfattas av vilt-skadeförordningen (2001:724) när det gäller förebyggande åtgärder och ersättning för skada som orsakas av säl och rapportera sådan uppföljning och utvärdering till Statens Jordbruksverk	Sälförvaltning, sid 92

Uppgifter enligt instruktion

Läs om i kapitel/avsnitt

14. *Samverka med Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Sveriges geologiska undersökning och länsstyrelserna i frågor som har betydelse för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av havs- och vattenmiljön och för vattenbruket.*

Åtgärdsarbete, sid 77
Prestation åtgärdsarbete, sid 77

6§

Myndigheten ska se till att de regelverk och rutiner som myndigheten förfogar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag.

Reglering inom havs- och vattenförvaltning, sid 68
Prestation föreskrifter inom miljöområde, sid 68
Reglering inom fiskförvaltning, sid 117
Prestation föreskrifter inom fiskets område, sid 118

7§

Myndigheten får bedriva tjänsteexport som är direkt kopplad till det utvecklingsarbete som myndigheten bedriver internationellt och som ligger inom ramen för det uppdrag som anges i denna instruktion, en annan förordning eller ett beslut som regeringen fattat.

De sammanlagda intäkterna från myndighetens hela tjänsteexport får motsvara högst fem procent av myndighetens totala förvaltningskostnader. Förordning (2013:1046).

Politiken för global utveckling, sid 142

Tabell 5. Åtterrappporteringskrav enligt regleringsbrev 2016

Åtterrappporteringskrav

Läs om i kapitel/avsnitt

Redovisa effekter av minskade resor och transporter

Havs- och vattenmyndigheten ska i sitt arbete med att minska utsläppen av koldioxid från resor och transporter, inom ramen för sitt miljöledningsarbete, använda den metodik som tagits fram inom ramen för projektet Resfria möten i myndigheter, www.remm.se.

Resfria möten, sid 149

Könsuppdelad statistik

Havs- och vattenmyndigheten ska, i de fall myndigheten redovisar individbaserad statistik, redovisa, analysera och kommentera statistiken efter kön.

Personalinformation, sid 155

Genomförande av havsplanering

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa sitt arbete under 2016 med framtagande av förslag till havsplaner enligt havsplaneringsförordningen (2015:400). Av åtterrappporteringen ska bl.a. framgå hur myndigheten i sitt framtagande av förslag till havsplaner arbetar med genomförande av havsplaneringsdirektivet (2014/89/EU).

Havsplanering, sid 107

Samverkan kring genetisk mångfald hos vilda växter och djur

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur myndigheten inom ramen för sitt ansvarsområde har samverkat med berörda myndigheter kring kartläggning och övervakning av genetisk mångfald hos vilda och domesticerade växter och djur.

Samverkan kring genetisk mångfald hos vilda växter och djur, sid 42

Dialog om vattenkraft och fastställda mål

Havs- och vattenmyndigheten ska åiterrappportera genomförda insatser i fråga om en fortsatt dialog med berörda myndigheter och andra intressenter med syfte att få en ökad samsyn kring vattenkraften och de för ändamålet relevanta mål som är fastställda om förnybar energi, fiskeriförvaltning samt miljömål för vatten och vattenförvaltning. I uppdraget ska även de av riksdagen fastställda kulturmiljömålen beaktas.

Dialog Vattenkraft – Miljö, sid 89

Bevarandemål i marint skyddade områden

Havs- och vattenmyndigheten ska, med utgångspunkt i den lägesrapport och i den tidsplan som myndigheten redovisade i november 2014, redovisa åtgärder som vidtagits i syfte att nå bevarandemålen i marint skyddade områden, framförallt vad avser fiske som är skadligt i förhållande till bevarandemålen i dessa områden.

Bevarandemål i marint skyddade områden, sid 91

Genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa de insatser som vidtagits för att säkerställa ett effektivt genomförande av det nya regelverket för den gemensamma fiskeripolitiken, särskilt avseende införandet av en landningskyldighet och vad den förstärkta finansieringen i budgetpropositionen för 2016 (2015/16:1) inneburit.

Regionala processer, sid 116

Den gemensamma fiskeripolitiken, sid 115

Den externa dimensionen, sid 116

Fiskerikontrollen

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa måluppfyllelsen för fiskerikontrollen utifrån kraven i EU-förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken samt den nationella tillsynsplanen.

Fiskerikontroll, sid 129

Hållbart nyttjande och hållbar förvaltning

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa hur myndigheten inom ramen för sitt arbete med ett hållbart nyttjande och en hållbar förvaltning av fiskeresurerna beaktat fiskerinäringens, inklusive vattenbrukets, förutsättningar och framtida utveckling, särskilt det småskaliga kustnära fisket.

Utveckling av fiskerinäringen, sid 128

Anpassning av fiskeflottan

Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa utvecklingen av fiskeflottans kapacitet i relation till tillgänglig fiskeresurs.

Anpassning av flottans kapacitet, sid 124

Fiskelicenser för yrkesmässigt fiske i havet, sid 124

Tabell 6. Regeringsuppdrag

Uppdrag	Från	Klart/ Läs mer om i kapitel
Verksamheten inom den gemensamma fiskeripolitiken (GFP)	Regleringsbrev 2016	1 mars 2017
Strategiforum för EU:s Östersjöstrategi	Regleringsbrev 2016	Årsredovisning 2016 Strategiforum för EU:s Östersjöstrategi, sid 64
Analys av bevarandevärden i torskfredningsområdet i Kattegatt	Regleringsbrev 2016	31 oktober 2016
China Europe Water Platform (CEWP)	Regleringsbrev 2016	31 mars 2018
Strategi för Havs- och vattenmyndighetens arbete med 3R-frågor	Regleringsbrev 2016	Årsredovisning 2016 Strategi för Havs- och vattenmyndighetens arbete med 3R-frågor, sid 36
Ekosystembaserad fiskförvaltning	Regleringsbrev 2016	Årsredovisning 2016 Ekosystembaserad fiskförvaltning, sid 118
Organisation för god datatillgänglighet	Regleringsbrev 2016	1 oktober 2016
Uppdrag att medverka i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen och dess handlingsplan	Separat beslut under 2016	31 mars 2016

Uppdrag	Från	Klart/ Läs mer om i kapitel
Uppdrag till statliga myndigheter att ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2016-2018 med mera	Separat beslut under 2016	1 oktober 2016 1 april 2017 1 april 2018 15 januari 2019
Uppdrag till statliga myndigheter att ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2016-2018	Separat beslut under 2016	
Regeringen uppdrar åt de statliga myndigheter som upptas i bilaga 1 att bidra med underlag för Sveriges genomförande av FN:s Agenda 2030 för långsiktig hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling (Agenda 2030).	Separat beslut under 2016	31 augusti 2016
Uppdrag om indikatorer för miljö kvalitetsmålen och Generationsmålet	Separat beslut under 2016	17 mars 2017
Uppdrag att utveckla en modell och ta fram indikatorer för uppföljning av den maritima strategin samt genomföra en fördjupad uppföljning av strategin	Separat beslut under 2016	15 februari 2017
Verksamheten inom den gemensamma fiskeripolitiken (GFP)	Regleringsbrev 2015	1 mars 2016
Uppdrag att analysera hur myndigheten ska verka för att nå miljömålen	Separat beslut under 2015	1 mars 2016 30 juni 2016 ÅR 2016-2019 Åtgärder och andra insatser för miljömålen, sid 14
Uppdrag om översyn av förordningen (2001:554) om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten	Separat beslut under 2015	29 april 2016
Uppdrag att genomföra en fördjupad analys av formellt skyddade marina områden och att ta fram en handlingsplan för marint områdesskydd	Separat beslut under 2015	15 januari 2016 30 maj 2016
Uppdrag att bistå Miljömålsrådet	Separat beslut under 2015	Årligen i årsredovisningen samt årligen 1 mars fr.o.m. 2016 Åtgärder och andra insatser för miljömålen, sid 14
Uppdrag att övervaka miljön i Hanöbukten under tre år för att undersöka eventuella samband mellan miljöfarliga ämnen och fiskhälsa	Separat beslut 2014	28 februari 2018
Inrättande av analysgrupp för regional tillväxt och attraktionskraft 2014-2020	Separat beslut 2014	2014-2020
Uppdrag att ta fram långsiktiga strategier för myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet under perioden 2014-2020	Separat beslut 2014	2014-2020

Uppdrag från regeringen

I tabell 7 redovisas arbetet med regeringsuppdrag som en prestation.

Tabell 7. Prestation regeringsuppdrag

Regeringsuppdrag	2016	2015	2014
Totalt antal regeringsuppdrag som HaV har arbetat med under året	20	17	18
Antal inkomna regeringsuppdrag under året	13	10	18
Antal avrapporterade (inklusive delrapporterade regeringsuppdrag)	16	9	14
HaV:s kostnad, tkr	5 009	3 066	10 603
Kommentar till prestation regeringsuppdrag			
<i>Prestationen visar HaV:s kostnad för uppdrag från regeringen. Kostnaden varierar mellan åren beroende på hur många uppdrag vi har haft och hur omfattande dessa har varit. Större regeringsuppdrag tar mer resurser i anspråk. I kostnaden ingår inte arbete där vi deltagit i andra myndigheters regeringsuppdrag.</i>			

Intäkter av avgifter och annan verksamhet

Tabell 8.

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras (tkr)

Verksamhet	+/- t.o.m. 2014	+/- 2015	Budget int. 2016	Int. 2016	Budget kost. 2016	Kost. 2016	+/- 2016	Ack. +/- utgå. 2016
Tjänsteexport								
Utvecklingssamarbete med mera	954	31	6 500	4 969	6 500	4 770	199	1 184
Uppdragsverksamhet								
Avgifter enligt avgiftsförordningen § 4 med mera	0	0	3 000	2 707	3 000	2 707	0	0

Avvikelse mellan budget och utfall på intäkter och kostnader beror framförallt på att arbete inom Globala programmet inte kunnat utföras i den utsträckning som planerats på grund av oförutsedda vakanser.

I resultaträkningens post "Intäkter av avgifter och andra ersättningar" ingår även medel från vattendoromar. Ovan redovisas i regleringsbrevet upptagna avgiftsområden.

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna ej disponeras (tkr)

Verksamhet	Ink. tit.	+/- t.o.m. 2014	+/- 2015	Budget int. 2016	Int. 2016	Budget kostn. 2016	Kostn. 2016	+/- 2016	Ack. +/- utgå. 2016
Offentligrättslig verksamhet									
Sanktionsavgifter	2 714	1 115	404	275	211	0	0	211	1 730
Övrig offentligrättslig verksamhet	2 552	69	0	25	0	0	0	0	69
Övriga inkomster av statens verksamhet	2 811	463	176	200	179	0	0	179	818
Summa		1 647	580	500	390	0	0	390	2 617

Fördelning av intäkter och kostnader enligt vald indelning av verksamheten (tkr)

Tabell 9.

	Intäkter av anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Intäkter av avgifter med mera som inte disponeras	Medel som tillförts statens budget från uppördsverksamhet	Erhållna medel för finansiering av bidrag	Finansiella intäkter i transfereringsavsnittet	Finansiella kostnader i transfereringsavsnittet	Avsättning till/upplösning av fonder m.m.	Lämnade bidrag
2016										
Kunskapsuppbyggnad	145 018	1 727	-148 770	0	0	27 702	0	0	0	-27 702
Havs- och vattenförvaltning	127 301	7 561	-134 863	30	-30	668 415	0	0	501	-668 916
Havsplanering	15 891	175	-16 065	0	0	0	0	0	0	0
Fiskförvaltning	104 794	6 865	-116 388	360	-360	19 379	13 417	-3 766	-6 642	-22 387
Internationellt utvecklingssamarbete	4 099	6 743	-10 643	0	0	0	0	0	0	0
2015										
Kunskapsuppbyggnad	110 674	-1 721	-112 793	0	0	43 775	0	0	0	-43 775
Havs- och vattenförvaltning	130 182	4 027	-134 209	20	-20	625 804	0	0	0	-625 804
Havsplanering	11 628	-47	-11 581	0	0	0	0	0	0	0
Fiskförvaltning	98 123	7 188	-106 377	560	-560	17 019	14 277	-8 554	-2 272	-20 470
Internationellt utvecklingssamarbete	6 335	8 092	-14 397	0	0	605	0	0	0	-605
2014										
Kunskapsuppbyggnad	97 750	1 531	-99 281	0	0	38 272	0	0	0	-38 272
Havs- och vattenförvaltning	121 226	1 486	-122 697	30	-30	615 529	0	0	0	-615 529
Havsplanering	10 929	208	-11 137	0	0	0	0	0	0	0
Fiskförvaltning	94 424	6 758	-101 203	450	-450	14 992	50 133	-3 705	-39 158	-22 262
Internationellt utvecklingssamarbete	3 579	6 187	-8 816	0	0	35	0	0	0	-35

A person with long blonde hair, wearing a dark jacket, is seen from the side, looking out over a body of water. In the background, a bridge with a dark railing spans across the water. The scene is bright and slightly blurred, suggesting a sunny day. The text 'Kunskapsuppbyggnad' is overlaid in white on the image.

Kunskapsuppbyggnad

HaV:s förvaltnings- och åtgärdsarbete är starkt beroende av en god kunskapsförsörjning. Det är därför viktigt att våra anställda är uppdaterade kring ny kunskap och forskningsresultat och att de ges möjlighet till ett regelbundet erfarenhetsutbyte med omvärlden. Vi har också ansvar för att bidra till att samhället i övrigt har tillgång till kunskap om tillståndet i miljön samt resultaten av miljöarbetet med fokus på sjöar, vattendrag, kust och hav. Detta sker bland annat genom att vi samordnar miljöövervakning, följer upp miljömålsarbetet, beställer och utför egna analyser och utredningsuppdrag samt medverkar i forskningsutlysningar. Vi har en kontinuerlig omvärldsbevakning och vi har ett bibliotek som är öppet för allmänheten. Dialog med intressenter och deltagande i seminarier och konferenser för att sprida information är en del av vårt dagliga arbete.

Sammanfattning av insatser inom Kunskapsuppbyggnad

Under 2016 har två större forskningsprogram finansierade av miljöforskningsanslaget levererat sina slutresultat av relevans för HaV:s förvaltningsarbete. Programmet WATERS har tagit fram kunskap och verktyg för att kunna göra bedömningar av vattenstatus och programmet SPEQS har bidragit till en systemanalys av miljökvalitetsnormer.

HaV:s engagemang i de gemensamma forskningsinitiativen inom JPI Ocean och JPI Water på europainivå har inneburit gemensamma forskningsutlysningar om exempelvis platspartiklar i havet och pilotprojekt om ekosystemtjänster.

Arbetet för att modernisera och uppgradera miljöövervakningen har intensifierats under 2016. Ambitionen har bland annat varit att i ökad utsträckning kunna leva upp till havs- och vattenförvaltningens behov av data. Arbetet för att förbättra tillgängligheten av data från den så kallade recipientkontrollen har fortsatt.

HaV har deltagit i arbetet på EU-nivå som syftar till att ta fram en ny lagstiftning för datainsamling inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken.

Vi rapporterade miljöövervaknings- och emissionsdata enligt en rad internationella åtaganden inom EU/Europeiska miljöbyrån (EEA), OECD, Oskar och Helcom.

Under hösten 2016 har vi förutom arbetet med den årliga uppföljningen av miljömålen även tagit fram underlag med förslag till prioriterade indikatorer för uppföljning av våra tre miljökvalitetsmål.

Forskning, utredning och analys

Förutom HaV:s egen analys- och utredningsverksamhet uppdrar vi till andra myndigheter och utförare att bistå oss med vetenskaplig rådgivning, kunskapsynteser, utredningar och analyser. Detta finansieras inom ramen för

- Havs och vattenmiljöanslaget (1:12)
- Miljöövervakningsanslaget (1:2) som vi delar med Naturvårdsverket
- Miljöforskningsanslaget (1:5) som vi delar med Naturvårdsverket

Kunskapsunderlagen tar vi i huvudsak fram för vårt nationella arbete, men flera underlag kan nyttjas även i våra internationella samarbeten. Även de internationella projekt som vi medverkar i genererar viktiga kunskapsunderlag som kan användas i den svenska förvaltningen. De största utförarna är SMHI, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och övriga universitet. Under 2016 har vi tillsammans med Naturvårdsverket och andra myndigheter fortsatt vårt arbete med att öka tillgängliggörandet av miljödata. Vi har också gjort insatser för att effektivisera våra beställningsprocesser och vi har tagit fram rutiner för samordning och administration.

Forskningssamverkan nationellt och internationellt

Under året har vi fokuserat på forskningskommunikation och hur vi bättre kan nå ut med de resultat som forskningen producerar. Vi har också förbättrat metodiken kring insamling av kunskaps- och forskningsbehov såväl som förbättrat överblicken över de projekt som vi finansierar eller bevakar.

HaV:s nationella forskningssamverkan sker framför allt med Naturvårdsverket och genom utlysningar av miljöforskningsanslaget. Anslaget finansierar förvaltningsnära forskningsuppdrag som beroende på omfång eller komplexitet formuleras som program, uppdrag eller synteser. Vi har också nära samarbete med Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) vad gäller internationell forskning. Vi samverkar även med Energiforsk i två olika forskningsprogram, Krafttag ål samt Kraft och liv i vatten (KLIV).

Internationell forskningssamverkan sker inom ramen för Nordiska ministerrådet, Joint Programme initiatives (JPI), Baltic Organisations' Network for Funding Science (BONUS)-program. De utlysningar inom nationella och internationella forskningsprogram och projekt som vi medverkar i presenteras i tabell 10.

Tabell 10. Havs- och vattenmyndighetens medverkan i utlysningar inom nationella och internationella forskningsprogram och projekt

Forskningsprogram/projekt	Beskrivning
KLIV - Kraft och liv i vatten	HaV delfinansierar forsknings- och utvecklingsprogrammet KLIV år 2013–2016 som samordnas av Elforsk. Målet med programmet är att ta fram verktyg för kostnads- och nyttoanalys, prioriteringar av vattenkraftrelaterade miljöåtgärder och fördjupade kunskaper om miljöåtgärder. KLIV finansierar tre projekt som startade 2015. HaV deltar även i programrådet. Medverkan finansieras genom havs- och vattenmiljöanslaget 1:12.
BONUS-programmet – Science for a better future of the Baltic Sea Region	HaV är representerat i BONUS styrgrupp och var även ordförande fram till juli 2016. BONUS genomförde under 2016 en större utlysning, Blue Baltic, på totalt 300 miljoner kronor där nio projekt kommer att starta under 2017. HaV:s medverkan i BONUS finansieras dels med miljöforskningsanslaget 1:5 men även med havs- och vattenmiljöanslaget 1:12.
JPI Ocean – Healthy and Productive Seas and Oceans	Vi samarbetar med Formas kring pilotprojekt och utlysningar inom JPI Ocean. Under året har exempelvis fyra forskningsprojekt om plastpartiklar i havet påbörjat sin verksamhet. Tillsammans med Formas och Franska marina forskningsinstitutet (IFREMER) organiserade vi en workshop om marina Ekosystemtjänster kopplade till havsmiljödirektivet och havsplanering.

JPI Water - Water challenges for a changing world	<p>HaV:s samarbete inom JPI Water, tillsammans med Formas, har resulterat i följande European Research Area network (ERA-net) Cofund-utlysningar:</p> <p>WaterWorks 2014 – Stepping up EU research and innovation cooperation in the water area. 15 länder medverkande och projekten startade i början av 2016.</p> <p>WaterWorks 2015 – Sustainable water use in agriculture, to increase water use efficiency and reduce soil and water pollution. 23 medverkande länder och projekten startade i slutet av 2016.</p> <p>Formas finansierar utlysningarna.</p>
Nordiska ministerrådet	HaV har medverkat med sakkompetens i Nordiska ministerrådet vid beslut kring nya projekt.

Utöver de forskningsprojekt som vi är engagerade i deltar vi i och finansierar ett antal EU-lifeprojekt, Interregprojekt och nationella åtgärds- och innovationsprojekt.

Forskning för miljömålen

I år avslutades följande två programsatsningar inom Miljöforskningsanslaget vars resultat presenterades på Havs- och vattenforum:

- WATERS (Waterbody Assessment Tools for Ecological Reference conditions and status in Sweden)
- SPEQS (A Systems Perspective on Environmental Quality Standards).

Resultaten från WATERS kommer att utgöra underlag till vattenförvaltningens biologiska bedömningsgrunder och arbetet med att förbättra klassningar av vattenförekomster.

Miljöforskningsanslagets utlysningar 2016 baserades på HaV:s och Naturvårdsverkets forskningsbehov och interna forskningsagenda. Det ledde till en utlysning inom området ”Miljölagstiftningen som styrmedel”. Inom ramen för området beviljades ett antal projektstöd varav fem stycken bedöms vara av relevans för HaV. Projekten kommer att pågå under tre år och startar i början av 2017. Kostnaden för HaV:s del i beredningsprocessen redovisas i tabell 11.

Tabell 11. Prestation forskning

Forskning	2016	2015	2014
HaV:s arbete med miljöforskningsanslaget och övriga forskningsfinansiärer.			
HaV:s kostnad, tkr	7 408	6 456	7 958
Kommentar till prestation			
<p><i>Kostnaden innefattar HaV:s arbete med miljöforskningsanslaget och övriga forskningsfinansiärer, som JPI Ocean och JPI Water, där HaV är aktiv tillsammans med Formas. Den innefattar även HaV:s arbete inom BONUS, Rymdstyrelsen, Copernicus, Horizon2020, Formas, Vetenskapsrådet och MISTRA. Kostnaden innefattar deltagande i styrgrupper och referensgrupper.</i></p> <p><i>Den ökade kostnaden under 2016 beror på att vi tagit aktiv del i utlysningarna via JPI WATERS. Vi har också intensifierat arbetet med Miljöforskningsanslaget med både förberedelse av utlysningar för 2017 samt utlysningsarbetet 2016, samt haft en större utlysning inom BONUS-programmet.</i></p>			

Utvecklingsarbete inom kunskapsuppbyggnad

Vi har utvecklat ett webbaserat verktyg för att kunna inventera kunskapsbehov inom olika områden. Verktyget kommer att börja användas i januari 2017. Vi har också utarbetat en projektutvärderingsmall för att mer strukturerat kunna utvärdera forskningsprojekt. Under 2016 påbörjade vi också ett utvecklingsarbete för att skapa en katalog för pågående och avslutade forskningsprojekt inom hav och vatten. Syftet med arbetet är att förbättra sökbarheten av forskningsprojekt inom HaV:s förvaltningsområden och stödja analyser av genomförd och pågående forskning per temaområde. Projektet bygger vidare på HaV:s projektkatalog för havs- och vattenmiljöanslaget.

Kunskapsspridning

Vi har en aktiv omvärldsbevakning och sammanställer nyhetsbrev med de senaste rapporterna och vetenskapliga publikationerna till de som så önskar inom myndigheten. Omvärldsbevakningen omfattar HaV:s kärnområden som havs- och vattenförvaltning, biologisk mångfald och fiskförvaltning och även klimat och samhällsekonomi.

Seminarier

Under året har vi anordnat ett antal seminarier där forskare presenterat resultat både från pågående och avslutade projekt inom Miljöforskningsanslagets satsningar och Östersjöprogrammet BONUS.

Slutseminarium för miljöforskningsanslagets satsning God Miljöstatus i Sveriges marina vatten genomfördes under hösten och resulterade i underlag för nya indikatorer för havsmiljödirektivet, till exempel en indikator för zooplankton och en för kustfisk.

Under temat forskningskommunikation anordnade vi under året tre

seminarier med följande inbjudna BONUS projekt: BIO-C3 (Biodiversity changes), COCOA (Nutrient cocktail in coastal zones of the Baltic Sea) och GO4Baltic (Coherent policies and governance of the Baltic Sea ecosystems). Seminarierna anordnades med syfte att i ett tidigt skede få ta del av resultat och diskutera förvaltningsrelevans.

Myndighetsnätverket för klimatanpassningsportalen

HaV deltar i myndighetsnätverket för klimatanpassningsportalen (KAP). Det är ett samarbete mellan arton myndigheter under koordinering av SMHI. Samarbetet syftar till kunskapsutbyte och -spridning om klimatanpassning.

Myndighetsnätverket Copernicus

HaV deltar i myndighetsnätverket för Copernicus, ett långsiktigt EU-program för miljö- och klimatövervakning. I nätverket samverkar femton nationella myndigheter. HaV medverkar även i EU:s arbetsgrupp Copernicus användarforum. Vi har under året deltagit i två arbetsgruppsmöten av den nationella samverkansgruppen och i fyra möten av det europeiska användarforumet. Arbetet syftar till kunskapsutbyte kring jordobservation och miljödata och till beredning av svenska positioner inför EU:s arbetsgruppsmöten inom Copernicus samt utveckling av nya metoder för miljöövervakning.

Officiell statistik

HaV ansvarar för fyra statistikprodukter inom Sveriges officiella statistik. Under året tog vi fram officiell statistik för svenskt yrkes- och fritidsfiske samt tillförsel av fosfor och kväve till kustzonen. Utvecklingsarbetet för den internationella rapporteringen för belastningsdata på Östersjön har fortsatt under året.

Regeringsuppdrag

Strategi för Havs- och vattenmyndighetens - arbete med 3R-frågor

Strategi för Havs- och vattenmyndighetens arbete med 3R-frågor

HaV har i regleringsbrevet för 2016 fått i uppdrag att upprätta en strategi för 3R-frågor och att rapportera arbetet inom 3R-frågor i årsredovisningen för 2016. Eftersom Jordbruksverket under 2016 påbörjat en revidering av djurskyddslagstiftningen som direkt kan påverka hur provfisken definieras har HaV valt att avvakta med att ta fram en 3R-strategi till revisionsarbetet är klart. Med 3R menas arbetet för att minska antalet försöksdjur och ersätta djurförsök med alternativa metoder när så är möjligt och lämpligt. För HaV:s del är det förvaltningsåtgärder där provfisken genomförs som berör 3R, då provfisken klassas som djurförsök enligt svensk lagstiftning.

För att skatta storleken på olika fiskbestånd i våra svenska vatten provfiskas eller märks ett stort antal fiskar varje år. De fiskar som ingår i dessa undersökningar räknas som försöksdjur. HaV beställer och finansierar en stor del av Sveriges vetenskapliga provfisken, som sedan främst genomförs av Sveriges Lantbruksuniversitet SLU, Institutionen för akvatiska resurser och av bland annat länsstyrelser och fiskevårdsföreningar.

Provfisken utförs för att uppfylla krav inom ramen för datainsamlingsförordningen (Data collection framework, DCF), för att samla underlag till ICES (Internationella Havsforskningsrådet) biologiska beståndsrådgivning och

rapporter, samt för nationell vetenskaplig verksamhet, inventeringar, åtgärds-uppföljning och rådgivning.

HaV:s 3R-arbete under 2016

HaV har under hösten 2016 bistått Jordbruksverket med underlag i arbetet med revideringen av djurskyddslagstiftningen och har deltagit i möten som rör myndighetens 3R-strategi. Utförlig information om hur HaV arbetar med 3R-frågor i dagsläget finns på HaV:s hemsida där vi har valt att samla kunskap om 3R kopplat till provfiske. En myndighetsstrategi för 3R-frågor kommer att tas fram när den nya lagstiftningen är på plats.

Kommunikationssatsning om ekosystemtjänster

Vi deltog fortsatt i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag gällande kommunikationssatsning om ekosystemtjänster. Syftet är att öka kunskapen om ekosystemtjänster för att kunna integrera dessa i samhällsplanering och annat beslutsfattande. Aktiviteter under året innefattade medverkan i ett antal nätverksträffar och ett uppdrag till Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) om att kartlägga ekosystemtjänster i svenska sjöar och vattendrag. Motsvarande rapport har tidigare genomförts gällande marina ekosystemtjänster.

Miljöövervakning

HaV ansvarar för miljöövervakningens nationella programområden Sötvatten samt Kust och hav, förutom miljögifter. Myndigheten deltar även i arbetet med den regionala miljöövervakningen.

Under året har mycket arbete ägnats åt att modernisera och uppgradera miljöövervakningen, bland annat för att på ett bättre sätt leva upp till havs- och vattenförvaltningens behov av data. Exempelvis har vi tagit fram en plan för framtida övervakning med titeln ”Full koll på våra vatten”, i ett regeringsuppdrag utrett hur data från samlad recipientkontroll ska kunna integreras med andra miljöövervakningsdata, samt startat upp ett projekt för kartering av marina livsmiljöer. I ett antal utvecklingsprojekt har nya övervakningsmetoder, fjärranalys och modellsystem för dataanalys utvärderats, och befintliga metoder har i flera fall uppdaterats.

I tabell 12 redovisas beredningsprocessen och genomförandet av akvatisk miljöövervakning.

Tabell 12. Prestation miljöövervakning

Miljöövervaknings- anslaget	2016			Miljöövervaknings- anslaget	2015			2014		
	Hanterings- kostnad, tkr	Avtal, tkr	%		Hanterings- kostnad, tkr	Avtal, tkr	%	Hanterings- kostnad, tkr	Avtal, tkr	%
Miljöövervakning (Nationell miljööver- vakning, regional miljöövervakning och emissionsdata)				Nationell miljöövervakning	3 144	72 625	4%	4 844	55 275	9%
				Regional miljöövervakning	118	13 699	1%	1 250	15 000	8%
	12 269	111 901	11%	Emissionsdata	488	8 698	6%	426	8 219	5%
Datavårdskap	218	5 619	4%	Datavårdskap	217	5 678	4%	335	4 302	8%
HaV:s totala kostnad, tkr	12 487	117 520	11%	HaV:s totala kostnad, tkr	3 966	100 700	4%	6 855	82 797	8%

Kommentar till prestation miljöövervakning

Prestationen för miljöövervakningsanslaget visar hur hanteringskostnaden har varit i förhållande till anslagets omfattning per programområde. Över tid ger prestationen ett mått på hur effektivt vi arbetar med anslaget.

Ny verksamhetsstruktur för 2016 för redovisning av tid gör att det inte går att jämföra årets hanteringskostnad med 2015 och 2014. I nationell miljöövervakning ingår i år tid för mer övergripande arbete med miljöövervakning, inklusive förvaltning, beställningar, utvecklingsarbete och uppföljning, och dessutom de två poster för regional miljöövervakning och emissioner som tidigare redovisades separat. Under året har en revision av vissa delprogram under nationell miljöövervakning genomförts och mer tid har därför lagts inom detta område.

Miljöövervakning och uppföljning i sötvatten

Programområde Sötvatten beställer dataunderlag för att följa upp miljökvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag, Ingen övergödning, Bara naturlig försurning, Grundvatten av god kvalitet och Giftfri miljö. Data används också för rapportering till EU enligt kraven från Ramdirektivet för vatten och till Europeiska Miljöbyrå (EEA) för uppföljning av Europas miljö. Även Helsingforskommissionen (Helcom) använder sötvattensdata då ett delprogram mäter mängden näringsämnen och metaller som tillförs Östersjön från svenska floder.

Under året har vi satsat på att bli bättre på att samla in data på hydromorfologisk status och påverkan. Metoderna för biotopkartering och lokalbeskrivning har uppdaterats. Vi har också lagt ut pilotprojekt för att kartera referensvattendrag enligt dessa metoder.

Delprogrammet för övervakning av grundvatten driver HaV i samverkan med Sveriges geologiska undersökning (SGU) (nationell övervakning) och Länsstyrelserna (regional övervakning). Sedan 2015 pågår diskussioner mellan berörda myndigheter för att bättre anpassa övervakningen till vattenförvaltningens behov. Som ett led i detta utförde SGU på HaV:s uppdrag en inventering av grundvattenförekomster, för att kunna komplettera övervakningsnätet. Det har även gjorts en utökad provtagning och analys av de parametrar som föranleder grundvattenförekomsternas riskklassning. Inventeringen kommer att fortgå under flera år.

Kommunerna ansvarar för att övervaka badplatser medan vi ansvarar för datarapportering av badvattnets status. Inför badsäsongen 2015 införde vi en ny visualiserings- och rapporteringstjänst för allmänhet och kommuner på vår webb. Webb- och mobiltjänsten för badplatserna vann stort gehör bland allmänheten. Jämfört med 2015 så har antalet besökare på våra badvattensidor under 2016 ökat med över 50 procent, från 48 000 till 75 000, vilket visar att tjänsten blivit mer känd bland allmänheten.

Rapporten Sötvatten 2016 lanserades i samband med Miljöövervakningsdagarna i oktober. I rapporten återfinns artiklar som bland annat beskriver effekterna av den stora skogsbranden 2014 och positiva resultat från restaureringar av vattendrag. Den artikel som väckte störst uppmärksamhet behandlade mikroplaster i Vättern, ett problem som togs upp i flera externa media efter rapportens publicering.

Integrerad kalkeffektuppföljning (IKEU)

Integrerad kalkeffektuppföljning (IKEU) är HaV:s övervaknings- och rådgivningsprogram för att följa upp åtgärden kalkning på nationell skala. Övervakningen inom programmet fick skäras ner under 2016 på grund av budgettätstramningar. En satsning gjordes ändå för att undersöka vilka behov länsstyrelserna ser av kunskap och utveckling. Där framkom det att en svårighet med att sluta kalka är ovisshet om konsekvenserna. IKEU-data kan användas för rådgivning baserad på analys av långa dataserier. Planerna är att göra sådana analyser under 2017 när även hela IKEU-programmet ska utvärderas.

Miljöövervakning och uppföljning av kust och hav

En revision pågår av delprogrammen Makrofauna mjukbotten, Fria vattenmassan, Kustfisk bestånd och Vegetationsklädda bottenar. För Makrofauna mjukbotten fortsätter arbetet med införande av ett nytt mer heltäckande delprogram i Bottenviken, Bottenhavet och Östersjön ner till Skånes södra kust. Här införlivas krav som ställs på miljöövervakningen samtidigt som det är viktigt att programmets långa tidsserier värnas. Programmet är samordnat mellan nationell och regional miljöövervakning samt med enstaka recipientkontrollprogram i Östersjön.

I Västerhavet har kartering genomförts under 2016 för att få bättre underlag till samordnat program.

Rapporten HAVET 2015/2016, som beskriver miljötilståndet i svenska havsområden, lanserades på Havs- och vattenforum i maj. Syftet med rapporten är att tillgängliggöra den information som samlas in genom miljöövervakningen och de slutsatser som kan dras efter att data analyserats. Rapporten har stor spridning och bidrar med ny miljöinformation som är lättillgänglig både för de som arbetar inom fältet och för den intresserade allmänheten.

Vi har anordnat dialogmöte med länsstyrelsernas tre kustgrupper med syfte att öka samarbetet mellan dem, HaV och Naturvårdsverket.

HaV bidrar finansiellt till Sveriges tre marina informationscentraler som är placerade vid länsstyrelserna i Västerbotten, Stockholm och Västra Götaland. Informationscentralerna ansvarar för att ge fortlöpande information om det storskaliga tillståndet i respektive havsområde. Syftet är att snabbt nå ut med

korrekt och samlad information om det aktuella läget i havet, såsom rapportering av algbloomningar och syrenivåer i bottenvatten, via hemsidor och media.

Nationell marin kartering

Kunskapen om marina livsmiljöer i Östersjön och Västerhavet är eftersatt. Bättre kunskapsunderlag efterfrågas för uppföljning av miljömålen Hav i balans och levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Ett rikt växt- och djurliv. Kunskapsunderlagen har också betydelse för att bättre bedöma statusen av havs- och kustmiljön enligt EU:s Havsmiljö-, Vatten- och Art och habitatdirektiv. Projektet bidrar till att öka områdesskyddet, förbättra förvaltningen av dessa områden, förbättra livsmiljöerna genom att införa en grön infrastruktur samt stöd till havsplaneringen.

HaV tar nu fram styrdokument och rutiner för marin kartering, vilka ska leda till en gemensam naturvärdesbedömning i de karteringsprojekt som vi och länsstyrelserna driver. Framför allt värderas växter och djur ur ett biologiskt perspektiv men med möjligheter att väga in ekosystemtjänster i bedömningen. Styrdokumentet förväntas bli klart under 2017.

Under året har vi också startat några karteringsprojekt som stödjer de länsvisa karteringarna i Bottniska viken samt en övergripande kartering för detta havsområde.

Vi har under 2016, i nära samverkan med SGU, påbörjat ett pilotprojekt rörande marin kartering av Hoburg Bank söder om Gotland. Där har tidigare undersökningar påvisat hög artrikedom i en annars relativt artfattig Östersjön. Projektets slutmål är att kvantifiera dess förmodat höga naturvärden. Projektet ger både förbättrat kunskapsunderlag och erfarenheter av metoder för marin kartering av havsbottnarnas livsmiljöer.

Nya satsningar för att genomföra vatten- och havsmiljöförordningarnas övervakning

Under 2016 utökades miljöövervakningsanslaget med syftet att täcka behovet av bättre underlag för uppföljning av miljömålen. Syftet var även att genomföra vattenförvaltnings- och havsmiljöförordningens och art- och habitatdirektivets behov av övervakning. De nya resurserna resulterade i satsningar för utökad övervakning av grundvatten, såsom framtagning av kriterier för representativa provtagningsplatser, inventering och etablering av nya provtagningsplatser samt inventering av grundvattenberoende ekosystem. Dessutom har grundvattenförekomster med låga grundvattennivåer eller i riskområden inventerats.

HaV har, i samverkan med Vattenmyndigheterna, Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket och Länsstyrelserna, tagit fram en plan för arbetet med övervakning enligt vattenförvaltningens behov med titeln ”Full koll på våra vatten!”. Detta arbete ska resultera i en övervakning som ger ett tillförlitligt underlag för riskbedömningar och statusklassificering av vatten enligt vattenförvaltningens krav.

Dessutom har HaV beställt metodutveckling och analys inom följande områden:

- Klorofyll i flodmynningar för uppskattning.
- Jämförelse av TBV och S-HYPE och analys av vattenförvaltningens behov av modellsystem.
- Omdrevskartering av trendvattendrag med nya biotopkarteringsmetoden.
- Test av sensorer för mätning av turbiditet i rinnande vatten.
- Insamling och analys av data från fiskräknare.
- Kombination av fält-, satellit- och modellbaserad information för förbättrat bedömningsunderlag.
- Kustzonsmodellen inom förvaltningen - gruppering och analys av miljö konsekvens.
- Barcoding – jämförelse av DNA och mikroskopianalys samt artbestämning av bottenfauna.

Övervakning av marint skräp på stränder och havsbotten samt undervattensbuller har fortsatt beställts med avsikt att uppfylla kraven enligt havsmiljödirektivet. För att undersöka eventuell påverkan från makroskräp har övervakningen av sälar under 2016 förstärkts tillfälligt genom bildanalys av sälar insamlade i skräp.

Under 2016 startade vi ett pilotprojekt med syftet att övervaka främmande invasiva arter i hamnar, farleder och utsatta områden. Övervakningen utförs med traditionella metoder i kombination med dna-streckkodning. Resultaten kommer att bidra till standardiserade och kvalitetssäkrade metoder i miljöövervakningen.

HaV har beställt utveckling av en ny metod för övervakning av geléplankton, till exempel kammaneter, som också testats i samband med övervakning av djurplankton. Bättre kunskap om djurplankton skulle kunna öka kunskapen om tillståndet för marina näringsvävar, vilket krävs enligt havsmiljödirektivet.

Art- och habitatdirektivet: biogeografisk uppföljning

I samarbete med Naturvårdsverket jobbar HaV kontinuerligt med underlag för att kunna bedöma gynnsam bevarandestatus enligt Art- och habitatdirektivet. Sverige ska vart sjätte år rapportera bevarandestatus för definierade naturtyper och arter till EU-kommissionen, nästa gång är 2019.

I arbetet med att utveckla den biogeografiska uppföljning har vi under 2016 utvärderat dropvideo som metod för att följa upp bevarandestatus för de marina naturtyperna estuarier, vikar och sund, rev och smala Östersjövikar. En metod för att följa upp bevarandestatus för blottade sand- och lerbottnar har följts och utvärderats i norra Östersjön. Vi har dessutom inventerat havsgrottor i Skåne och Västernorrlands län, ett område där det tidigare saknades inventeringsresultat. För att bättre kunna sammanlänka den biogeografiska uppföljningen med den nationella miljöövervakningen har vi fastställt i vilken naturtyp de nationella övervakningsstationerna ligger. Utöver naturtypsbestämning klassas övervakningsstationerna enligt EUNIS (European Nature Information System) och HUB (Helcom Underwater biotope and habitat classification system) för att bidra med underlag till arbetet inom Helcom och Ospar.

För att följa upp bevarandestatus för de limniska naturtyperna har vi följt upp kärleväxter i sjöar för flera naturtyper. Vi har även utvecklat ett övervakningsprogram och metodik för biotopkartering av mindre vattendrag.

Sammantaget har den biogeografiska uppföljningen blivit mer fullständig för art- och habitatdirektivets behov. Genom samordning av provtagningar med projektet Nationell marin kartering, har vi bättre kunskapsunderlag för kommande bedömningscykel och bättre samordning med andra direktiv och och miljömålsarbetet.

Återrapportering

*Samverkan kring
genetisk mångfald hos
vilda växter och djur*

Samverkan kring genetisk mångfald hos vilda växter och djur

Under 2016 har HaV, tillsammans med Stockholms Universitet, initierat ett pilotprojekt rörande övervakning av genetisk mångfald med koppling till miljöfaktorer. En unik 30-årig tidsserie av redan insamlade genetiska och eko-isotopdata hos öring i ett fjällsjösystem samanalyseras och kopplas till klimatdata från Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI). Avsikten är dels att övervaka den genetiska mångfalden och dels att utreda om, och i så fall vilka, kopplingar som kan göras mellan eventuella genetiska variationsmönster och miljömässiga variationer.

Miljömålet Levande sjöar och vattendrag slår fast att naturligt förekommande arter knutna till sjöar och vattendrag ska ha gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer. Pilotprojektet kan ses som ett första steg i att ta fram en modell för hur data rörande genetisk variation inom arter kan inkorporeras i nationell miljöövervakning och därmed bidra med information för att ta reda på i vilken utsträckning detta mål nås.

Miljöövervakning av fisk

Miljöövervakningen av fisk syftar till att kartlägga tillståndet hos fisksamhällen i kustvatten, sjöar och vattendrag. Övervakningen speglar till exempel naturliga variationer på bestånds- och individnivå. Den fångar även upp förändringar som indikerar storskalig påverkan av miljöhot som eutrofiering, fiske, miljögifter och klimatförändringar. Miljöövervakningen av fisk följer även upp miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Ett rikt växt- och djurliv, Levande sjöar och vattendrag och Bara naturlig försurning.

För tillståndskartläggningen ger HaV i uppdrag åt utförare att genom provfisken samla in data och lagra dessa hos datavärdar. Under året tecknade vi därför överenskommelser med Institutionen för akvatiska resurser vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU Aqua) för att utföra provfisken. Kustfisk-övervakningen ingår i ett integrerat program som övervakar både fiskbestånd, miljögifter och fiskhälsa, vilka rapporteras årligen via faktablad. SLU Aqua fick dessutom i uppdrag att ta fram nya och uppdaterade undersökningstyper för miljöövervakning av fisk där djupstratifierat provfiske med småryssjor blivit färdig under året.

Årligen presenteras en sammanhållen rapport Fisk- och skaldjursbestånd i hav och sötvatten 2016 där status för de viktigaste kommersiellt nyttjade fiskarterna presenteras. Rapporten används bland annat som underlag för beslut om fisketillstånd, förvaltningsunderlag och som information till allmänheten.

Miljöövervakning i Hanöbukten – samband fiskhälsa och miljögifter

HaV fick 2014 i uppdrag av regeringen att övervaka och analysera miljön i Hanöbukten under tre år (2015–2017). Syftet var att undersöka eventuella samband mellan miljöfarliga ämnen och fiskhälsa samt orsakerna till varför fisk sårskadas. Vi utför uppdraget i nära samverkan med Naturvårdsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), efter samråd med Göteborgs universitet, SLU, Kemikalieinspektionen, Naturhistoriska riksmuseet samt länsstyrelserna i Skåne, Blekinge och Kalmar län. Efter samverkans- och samrådsmöten med berörda myndigheter utformade vi ett övervakningsprogram med startår 2015.

Resultaten visar att det sammantaget inte finns några belägg för effekter på fiskbeståndsnivå. Däremot observerades effekter på fisk i Hanöbukten på individnivå, såsom svagt förhöjd sjukdomsfrekvens hos torsk och skrubb-skädda samt tecken på negativa hälsoeffekter hos skrubb-skädda. Överlag fanns inga förhöjda halter av miljögifter, men det observerades en förhöjd halt av DDT och PFOS samt en högre DDT/DDE kvot hos skrubb-skädda i området.

Fortsatta fiskundersökningar under hösten 2016 har syftat till att säkerställa om observerade skillnader och effekter är bestående, samt att försöka belysa vilken betydelse de olika populationernas fortplantningsstrategi respektive rådande miljögiftsbelastning i området har. Analyser och rapportering från 2016 års provtagning görs under 2017.

Datainsamling av kommersiellt nyttjade fisk- och skaldjursarter

HaV är ansvarig myndighet för att samordna det nationella datainsamlingsprogrammet för fisk och fiske som styrs av olika EU-förordningar och beslut (Data Collection Framework, DCF). Insamlad information utgör underlag i EU:s gemensamma fiskeripolitik (GFP) genom att data används i Internationella forskningsrådets (ICES) arbete med att analysera bestånden. Informationen utgör underlag i EU:s vetenskapliga, tekniska och ekonomiska kommitté för fiskerinäringen (STECF), vars uppgift är att ge vetenskapliga råd till EU-kommissionen. Datainsamlingen bidrar även med underlag för att följa upp miljömålen Hav i balans samt levande kust och skärgård och Ett rikt växt- och djurliv. Kostnaden för datainsamling visas i tabell 13.

Tabell 13. Prestation datainsamling

	2016	2015	2014
Sveriges totala kostnad för genomförandet av det nationella datainsamlingsprogrammet, tkr	69 050 ¹	69 470 ²	66 102
HaV:s kostnad för samordning av det nationella datainsamlingsprogrammet för fisk och fiske, tkr	3 961	3 613	2 623
Samordningskostnad/ total genomförandekostnad (%)	6	5	4
Kommentar till prestation datainsamling			
<i>Prestationen för datainsamling visar HaV:s kostnad för att samordna datainsamlingsarbetet jämfört med Sveriges totala kostnad för att genomföra det. Procentsatsen anger samordningskostnad dividerat med total genomförandekostnad.</i>			
<i>HaV:s kostnad för samordningen har stigit måttligt jämfört med 2015. Under 2016 har extra tid lagts bland annat på revisionen av EU:s datainsamlingsförordning, samt på att i samarbete med Jordbruksverket bygga upp en funktion för hantering av ansökningar från EHFF.</i>			

¹ Preliminär siffra, i avvaktan på övriga aktörers bokslut.

² I årsredovisningen 2015 rapporterades att Sveriges totala kostnad för genomförandet av det nationella datainsamlingsprogrammet var 70 400 tkr. Denna siffra var preliminär och har efter årsredovisningens tryck uppdaterats. Siffran som redovisas i denna årsredovisning är det faktiska utfallet.

Sveriges nationella program för datainsamling

Förutom att samordna det nationella programmet för datainsamling samlar HaV in, och analyserar, ekonomiska variabler för fiskeflottan samt fritidsfiske. SLU Aqua provfiskar, samlar in information ombord på fiskefartyg, på landad fångst i hamnar och från fritidsfisket samt analyserar och bearbetar data. Jordbruksverket ansvarar för att utvärdera den ekonomiska situationen för vattenbruk och beredningsindustri.

Insamling av data

Samtliga av datainsamlingsprogrammets sex planerade trålundersökningar genomfördes under 2016. Dessa är internationellt koordinerade och genomförs i samarbete med Institut for Akvatiske Resurser vid Danmarks Tekniske Universitet (DTU Aqua). Det har dock under året varit fortsatta problem med att ett betydande antal stationer i Östersjön och Västerhavet inte kunde besökas enligt plan då det danska forskningsfartyget Dana nekades tillträde till dessa av Forsvarsmakten. Inom ombordprovtagningsprogrammet i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön kunde inte målnivåerna till fullo uppfyllas under årets tre första kvartal, framför allt på grund av svårigheter för observatörer att komma ombord på fartygen. Under fjärde kvartalet implementerades det nya system för ombordprovtagning som tagits fram i HaV:s regeringsuppdrag ”Åtgärder för att säkerställa datainsamlingen från fisket” – provtagningen

kunde nu genomföras enligt plan. Även den survey som filmar botten för att kartlägga kräftabundans genomfördes enligt plan.

Vi har under året arbetat med en kvalitetsförbättring av den statistiska bearbetningen av data från den nationella enkäten om fritidsfiske. Vattenbruksstatistiken för 2014 har planenligt rapporterats till Kommissionen och data gällande fiskberedning har beställts från SCB och bearbetats.

Nytt förslag till datainsamlingsförordning

Arbetet med att ta fram en ny lagstiftning för datainsamling har pågått intensivt under hela året. HaV har deltagit vid ett antal rådsarbetsgrupper där förslaget till omarbetning av råds- och parlamentsförordningen har varit uppe till diskussion. Förslaget har även diskuterats vid Ständiga representanternas kommitté. Vi har under året ansvarat för att ta fram ett stort antal underlag till regeringskansliet gällande förordningsförslaget.

Vi har också deltagit vid Kommittén för fiske och vattenbruk där Kommissionens genomförandebeslut (EU) 2016/1251 har varit uppe till diskussion. Vi har under året samordnat ett stort antal underlag till regeringskansliet och Jordbruksverket gällande Kommissionens genomförandebeslut (EU) 2016/1251 och (EU) 2016/1701. Vid ett flertal tillfällen under året har vi även haft bilaterala diskussioner med Kommissionen gällande processen att ta fram en ny DCF-lagstiftning.

Nationell och regional samordning

I och med den uppdaterade lagstiftningen för datainsamling påbörjade vi under sommaren 2016 det långsiktiga arbetet med att förändra vårt nationella program för datainsamling inför 2018-2019. Parallellt med detta togs en nationell arbetsplan för 2017 fram och skickades till Kommissionen i oktober 2016. I samband med framtagandet av en ny arbetsplan för 2017 har vi också uppdaterat ett antal av de bilaterala avtal som Sverige har med andra medlemsländer gällande DCF.

Under våren tog HaV fram Sveriges nationella redovisning av DCF 2015 (Annual Report 2015), vilken inrapporterades till Kommissionen i maj. Rapporten är granskad och godkänd av Kommissionen.

Stödmyndighet inom Europeiska havs- och fiskerifonden

DCF är en stödberättigad åtgärd inom Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF). HaV är stödmyndighet för denna åtgärd vilket innebär att vi granskar och beslutar ansökningar om stöd och granskar ansökningar om utbetalning. I vår roll som stödmyndighet har representanter från HaV initierat, och deltagit i, ett stort antal möten och diskussioner med Jordbruksverket och andra stödmyndigheter gällande bland annat handlägningsprocessen, juridik och budget. Under hösten påbörjade HaV handläggningen av ärenden gällande Datainsamling under projektår 2014.

Miljödatasamverkan

Miljöövervakningen producerar en stor mängd miljödata i syfte att utgöra underlag för bland annat bedömning av miljöstatus inom yt- och grundvattenförvaltningen, i miljömålsarbetet och för internationellt datautbyte. En väl

fungerande datahantering är en förutsättning för kostnadseffektiv och rättssäker samordning av myndigheternas miljöarbete. Förvaltningen av miljöövervakningsdata utförs ofta av andra myndigheter, så kallade datavårdar, på uppdrag av HaV.

Ökad satsning på datavårdskapen gör att nya typer av data kan hanteras samt att en stor mängd äldre mätdata har gjorts tillgängliga under året. HaV och Naturvårdsverket låter, i samverkan med flera aktörer, utveckla olika stödsystem för en effektivare och säkrare datahantering. Ett exempel är det nationella stationsregister där användartester pågår och som under året fyllts med ca 40 000 provplatser från miljömätningar. Ett annat exempel är den nationella valideringstjänst som utvecklats tillsammans med datavårdarna i syfte att underlätta och effektivisera arbetet för dataleverantörer och datavårdskap.

Vi har stöttat utvecklingen av maskin till maskinöverföring av data mellan ett datavårdskap och Internationella Havsforskningsrådet (ICES). När tekniken utvecklats fullt ut kommer alltid den senaste versionen av svenska data att vara tillgängliga för internationell åtkomst utan den stora arbetsinsats som dagens formatering och skickande av data innebär.

Vi har samverkat genom flera initiativ för att strategiskt förbättra hanteringen av miljödata samt uppmuntra innovativa idéer för användning av miljödata. Ett bra exempel på det senare är vårt engagemang i Hack for Sweden, en tävling för att ta fram produkter av existerande data, som vi stödjer ekonomiskt.

Organisation för god datatillgänglighet

I 2016 års regleringsbrev fick HaV i uppdrag att, tillsammans med andra myndigheter, föreslå en organisation och system för att säkerställa god tillgänglighet på data från provtagning och mätning utförd inom den samordnade recipientkontrollen. Sådana data är av vikt för de svenska miljökvalitetsmålen, för yt- och grundvattenförvaltningen och för internationell rapportering. Dessutom skulle förslag ges på hur dataförvaltningen ska finansieras.

Rapporten Ökad tillgänglighet för data från vattenanknuten recipientkontroll redovisades till regeringen i slutet av september 2016.

I rapporten presenteras brister i dagens system för hantering av data och även en rad förslag för att åtgärda dessa. Bland annat föreslås en målbild för datahanteringsprocessen där en ny förvaltningsorganisation för samordning av vattenrecipientens datahantering har en central roll.

Fartygssamordning för övervakning och havsundersökningar

Riksdagen har tagit ett beslut om anskaffning av ett nytt oceangående forskningsfartyg som ska utgöra en nationell infrastruktur för genomförande av forskning och nationell miljöövervakning inklusive datainsamling inom fiskförvaltning. Enligt planerna ska ett nytt svenskt oceangående forskningsfartyg tas i drift 2019. HaV har deltagit i styrgruppen för SLU:s regeringsuppdrag om fartygsanskaffning där även SMHI ingår. Vi har dessutom bevakat processen med att förbereda ombyggnad av ett existerande kustbevakningsfartyg för att bättre passa de behov Umeå marina forskningscentrum har för sin miljöövervakning.

Under året svarade vi på 48 remisser från Kustbevakningen om ansökningar från andra länder som önskade genomföra undersökningar i svenskt vatten under 2016.

Internationell rapportering

Under året samordnade vi rapporteringen av miljöövervaknings- och emissionsdata (inklusive dumpning och påträffad ammunition) enligt en rad internationella åtaganden inom EU/Europeiska miljöbyrån (EEA), OECD, Oskar och Helcom. Underlag till rapporterna sammanställs av HaV eller av externa utförare som konsortiet Svenska MiljöEmissionsData (SMED), där SMHI, SLU, SGU och Folkhälsomyndigheten ingår.

Syftet med rapporteringen är dels att förse de aktuella organisationerna med nödvändig information för att kunna göra korrekta bedömningar av miljötillståndet och dels att visa att Sverige lever upp till datainsamlingskraven i bland annat Havsmiljödirektivet, Vattendirektivet och Badvattendirektivet. Uppdragen att sammanställa data ingår antingen inom ramen för de så kallade datavärdskapsavtalen eller i separata avtal eller överenskommelser med aktuella utförare.

Vi redogör för vårt arbete med rapportering till Oskar och Helcom i ett separat kapitel, se Samordning av arbetet med havs- och vattenmiljön sid 52. Vi redogör även för vårt arbete med rapportering till ICES, se Datainsamling av kommersiellt nyttjade fisk- och skaldjursarter sidan 43.

Sveriges sekretariat för Internationella Havsforskningsrådet

HaV ansvarar för att driva och samordna arbetet inom Sveriges sekretariat för Internationella Havsforskningsrådet (ICES). Detta innebär att myndigheten ansvarar för att sammanställa Sveriges totala ICES-bemanning samt ha kontinuerlig dialog med regeringskansliet gällande strategiska ICES-frågor. För att fastställa Sveriges bemanning för 2016 arrangerade vi det årliga samverkansmötet i januari. Vid mötet medverkade ett stort antal myndigheter och organisationer samt representanter för regeringskansliet.

Miljömålsuppföljning

HaV ansvarar för uppföljning av tre av våra 16 miljö kvalitetsmål:

- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Levande sjöar och vattendrag
- Ingen övergödning

Under året har vi även arbetat med målen i Agenda 2030, läs mer om det arbetet i kapitel "Agenda 2030 för hållbar utveckling" på sid 142.

Årlig uppföljning av miljömål

I mars 2016 redovisade vi vår årliga uppföljning av de tre miljökvalitetsmålen. Vi lämnade också underlag till flera andra målansvariga myndigheter som ett stöd för deras årliga uppföljning av miljökvalitetsmål och etappmål i miljömålssystemet.

Under hösten inledde vi arbetet med den årliga uppföljningen av miljömålen 2017. Uppföljningen bidrar med uppföljande underlag till stöd för genomförandearbetet för en god havs- och vattenmiljö. Den interna arbetsinsatsen för den årliga uppföljningen och fördjupad utvärdering på HaV redovisas i tabell 14.

Tabell 14. Prestation miljömålsuppföljning

	2016	2015	2014
Beslut med leverans till Naturvårdsverket (årlig uppföljning, fördjupad utvärdering)	3	6	3
HaV:s yttranden på andra nationella myndigheters samråd om årlig uppföljning och fördjupad utvärdering	8	8	5
HaV:s kostnad, tkr	3 145	2 918	3 258
Kommentar till prestation miljömålsuppföljning			
<i>Kostnaden för 2016 är något högre än föregående år. Vi har förstärkt bemanningen vad gäller miljömålsarbetet.</i>			

Fördjupad utvärdering

Under 2016 medverkade HaV i Naturvårdsverkets inledande arbete inför fördjupad utvärdering av miljömålen 2019, bland annat i arbetet med att identifiera relevanta ämnesområden för utvärderingen. Vi ansökte och genomförde också flera projekt med utgångspunkt i behov som identifierades i 2015 års utvärdering och som kan utgöra underlag inför utvärderingen 2019:

- kvantitativ bedömning och utvärdering av effekter från åtgärder som följer av befintliga regelverk för att minska jordbrukets kväve- och fosforförluster
- effektivare tillsyn – en utvärderande styrmedelsanalys av tillsynen för vattenverksamheter
- ekosystemtjänster i strandskyddet – utvecklad vägledning för synliggörande av miljövärden i strandskyddsprocessen.

Utvärderingsarbetet bidrar med utvärderande underlag till regeringen, HaV andra myndigheter och delar av samhället till stöd för planering av åtgärder och andra insatser för en bättre havs- och vattenmiljö.

Regeringsuppdraget Miljömålsindikatorer

Under hösten 2016 har vi tagit fram underlag till regeringsuppdraget Miljömålsindikatorer för våra tre miljömål med förslag till indikatorer för dessa. Naturvårdsverket samordnar detta regeringsuppdrag och leverans sker till regeringen i mars 2017.

Havs- och vattenförvaltning

Havs- och vattenförvaltningen avser HaV:s arbetsuppgifter kring vattenresurser och havs- och vattenmiljö kvalitet.

Centrala frågeställningar är EU:s vattendirektiv, EU:s havsmiljödirektiv, EU:s art- och habitatdirektiv, miljöbalken och de nationella miljö kvalitetsmålen som omsätts i planering, föreskrifter, vägledning, miljöprövning, åtgärder och tillsynsvägledning.

Internationellt och särskilt europeiskt samarbete är en viktig del för att genomföra målen liksom att samverka med myndigheter, kommuner, branschorganisationer och intresseorganisationer inom de olika arbetsuppgifterna.

Sammanfattning av insatser inom Havs- och vattenförvaltning

HaV har bedrivit en omfattande verksamhet kring förvaltningen av havs- och vattenmiljö. Då flera av våra verksamheter baseras på EU-direktiv, har vi medverkat i ett stort antal samverkansmöten inom EU för få gemensamma tolkningar, riktlinjer och underlag. En stor del av arbetet har bedrivits inom ramen för Helcom och Oskar, där vi medverkar för att genomföra konventionernas mål och rekommendationer.

Vi har även genomfört betydande insatser för att omsätta direktiven i Sverige, genom föreskrifter, vägledningar och kunskapsunderlag i samverkan med myndigheter och organisationer.

Havsmiljöfrågorna är i fokus ur många aspekter, och HaV medverkar och driver på för att uppnå miljömålen och ett hållbart nyttjande i många olika sammanhang som bidrag till Östersjöstrategin, den Maritima strategin samt genom havsplaneringen. Vi utvecklar föreskrifterna med indikatorerna för god miljöstatus och ger vägledning för områdesskydd, hotade arter och restaurering. Vi arbetar för en minskande belastning och ökad miljöhänsyn genom att genomföra åtgärdsprogrammet för havsmiljön, medverka i miljöprovningar, ge tillsynsvägledning och stödja projekt om minskad övergödning och förorening av havet av plast och farliga ämnen samt att förhindra spridning av främmande arter.

Tillståndet för sötvattenresurserna har varit i blickfånget efter ett år med liten nederbörd, vilket påverkar flera av miljömålen. HaV omsätter miljömålen genom att vi utvecklar föreskrifterna för vattenförvaltningen och ger vägledning för områdesskydd, hotade arter och restaurering och stödjer fiskevård och kalkning av försurade vatten. Vi arbetar för en minskande belastning och ökad miljöhänsyn genom att medverka i miljöprovningar, ge tillsynsvägledning och stödja projekt om minskad övergödning och förorening av plast och farliga ämnen samt att förhindra spridning av främmande arter.

Genom anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö (havs- och vattenmiljöanslaget) kan vi stödja genomförandet av ett stort antal åtgärder för havs- och vattenmiljön, och även bidra till att ta fram kunskapsunderlag och stödja förvaltningen.

Samordning av arbetet med havs- och vattenmiljön

Samordningsarbete inom EU

HaV samordnar Sveriges arbete enligt ramdirektivet för vatten och havsmiljödirektivet och har även en samordnande roll inom havsmiljökonventionerna Helcom för Östersjön och Oskar för Nordostatlant.

Vattenförvaltning enligt ramdirektivet för vatten

Inom EU samordnas genomförandet av ramdirektivet för vatten främst genom den så kallade gemensamma genomförandestrategin, ett samarbete mellan medlemsländerna och EU-kommissionen. Samordningen uttrycks främst i gemensamma riktlinjer och vägledningar som bereds av olika arbetsgrupper.

Den strategiska koordineringsgruppen (SCG) godkänner förslag till riktlinjer och vägledningar innan de går till medlemsländernas vattendirektörer som beslutar och ansvarar för att riktlinjer och vägledningar används i respektive land.

Vi har samordnat Sveriges arbete inom EU:s gemensamma genomförande-strategi, bland annat genom deltagande i SCG. Vi har regelbundna avstämningar med Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Viktiga frågor för SCG har varit rapportering av förvaltningsplanerna, kunskapsunderlag för minimikrav på kvalitet för återanvändning av vatten, koppling vatten och jordbruk, bevakningslista för prioriterade ämnen och frågor kring hydromorfologi samt tillämpning av artikel 4.7 avseende nya verksamheter.

Vi har deltagit i CIS-arbetsgrupperna för ekologisk och kemisk status, åtgärdsprogram och datainformation. Vi har arbetat med interkalibrering samt bidragit med material och deltagit i expertgrupp för jämförelse av bedömningsgrunder för näringsämnen. Vi har även deltagit i den föreskrivande kommittén för vattendirektivet som behandlat förberedelser för interkalibreringsbeslut och nytt förslag om delegerade akter.

Vi har varit med och lett en aktivitet om effektbaserade övervakningsmetoder och bedömningsgrunder för miljögifter och tillämpning inom vattendirektivet. Vi har även varit medförfattare till en EU-rapport om åtgärder för god ekologisk potential med koppling till vattenkraft.

Havsförvaltning enligt havsmiljödirektivet

Liksom för vattenförvaltningen sker samordningen mellan medlemsstaterna och EU-kommissionen framför allt inom den gemensamma genomförande-strategin.

HaV deltar i arbetet och samordnar även det samlade svenska deltagandet i olika möten inom EU och har inför dem avstämningar med miljö- och energidepartementet och andra myndigheter om behov finns.

Inom den gemensamma genomförandestrategin samordnas arbetet av den strategiska koordineringsgruppen (MSCG) som också är en expertgrupp under kommissionen. Denna grupp fattar beslut om arbetsprogram och gemensamma dokument innan de skrivs under av de marina direktörerna.

Det formella samarbetet mellan kommissionen och medlemsländerna sker i den föreskrivande kommittén för havsmiljödirektivet, där Sverige representeras av HaV. Kommittén fattar formella beslut genom omröstningsförfarande när det gäller sådana ändringar i lagstiftningen som har delegerats till kommissionen.

Arbetet har handlat om att slutföra revideringen av kommissionsbeslutet om kriterier för att beskriva god miljöstatus (GES-beslutet) och bilaga III till direktivet som inleddes redan 2013. Syftet med revideringen har varit att ge en tydligare, enklare, mer konkret, enhetlig och jämförbar uppsättning av kriterier att använda för att beskriva vad som kännetecknar en god miljöstatus. Därmed ökar förutsättningarna för att kunna jämföra miljötillståndet i unionens marina vatten.

Ett nytt GES-beslut och en ny bilaga III är centrala dokument inför den andra förvaltningsperioden som innebär att inledande bedömning av miljötillståndet, fastställande av vad som kännetecknar god miljöstatus och miljö kvalitetsnormer med indikatorer, ska uppdateras senast under 2018. En stor del av både det nationella arbetet och EU-arbetet med direktivet har ägnats åt dessa frågor. De regionala havsmiljökonventionerna har tagit på sig en roll för den regionala samordningen. Större delen av arbetet har skett inom Kommittén, men vid två tillfällen under året har även andra parter informerats och haft möjlighet att lämna synpunkter.

I januari presenterade EU-kommissionen sitt förslag till nytt kommissionsbeslut. Ett omfattande arbete har lagts ned på att granska, analysera konsekvenser och lämna synpunkter på de olika förslagen där både HaV och externa experter deltagit. Länderna har haft delade meningar när det gäller beslutets innehåll. Den största frågan av principiell karaktär var om beslutet skulle kunna innehålla kvantitativa gränser för god miljöstatus. Resultatet blev att de kvantitativa tröskelvärdena som ska tas fram, ska vara en del av ländernas definitioner om vad som är god miljöstatus. Gemensamma kriterier och tröskelvärden är viktiga för att kunna jämföra statusen i EU:s marina vatten.

I november godkände Kommittén ett nytt kommissionsbeslut och ett direktiv om en ny bilaga III till havsmiljödirektivet. Resultatet är en kompromiss. Det skall bli enklare och tydligare när det gäller beskrivning av kriterier och även bättre samordnat med annan EU-lagstiftning. Nu återstår Europaparlamentets och Rådets granskning innan den nya lagstiftningen träder i kraft, vilket beräknas ske under våren 2017.

Ett nytt arbetsprogram för den gemensamma genomförandestrategin antogs av de marina direktörerna i juni för det övergripande arbetet, medan planeringen för arbetsgrupperna återstår. Eftersom den regionala samordningen mellan länderna är en viktig del i genomförandet av direktivet ingår också en beskrivning av de regionala havskonventionernas roll i arbetet som en del i arbetsprogrammet.

Vi har deltagit i arbetet med att ta fram ett faktablad om indikatorer och vad som bör ingå i dessa. Faktabladet ska kunna användas såväl nationellt som inom havskonventionerna och EU.

Vi deltog i en workshop för att jämföra tillståndsgivningsprocessen för marina verksamheter i medlemsstaterna. Ett omfattande frågeformulär om lagstiftningen skickades ut redan 2015 för att få ett underlag. En rapport från workshopen med bland annat olika rekommendationer presenterades i slutet av året. Tyvärr brister rapporten i beskrivningen av den svenska miljölagstiftningen.

Vi deltog även i en workshop för att ta fram en vägledning för hur bedömningen av god miljöstatus ska ske. Detta görs för att förbättra jämförbarheten och samordningen mellan länderna. Vägledningen handlar bland annat om hur integrering ska ske av de olika kriterierna.

Samordning inom och mellan de regionala havsmiljökonventionerna Helcom och Oskar

I Oskar och Helcom samarbetar vi med våra grannländer kring hela förvaltningscykeln; samordning av övervakning, statusbedömning, formulering av policy och framtagande av förslag på åtgärder och dess uppföljning. Inom Helcom och Oskar samordnas också arbetet med EU:s havsmiljödirektiv, och även kring åtaganden i relevanta globala konventioner.

Oskar- och Helcomarbetet är även viktiga för att nå de nationella miljökvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv. Helcom Baltic Sea Action Plan är starkt relaterat till miljömålen. Möjligheterna för en effektivare växelverkan mellan Oskar och miljömålen beskrivs i en utredning av som HaV har beställt av Havsmiljöinstitutet. Utredningen levererades 2016.

Regional samordning för havsmiljödirektivet

En stor del av våra insatser i konventionsarbetet har varit inriktade på att genomföra havsmiljödirektivet. Därigenom stärker vi vårt nationella genomförande, och rapporteringen till EU kan ta del av och förhålla sig till den regionala skalan.

Centralt har varit färdigställandet av indikatorer som ska spegla statusen på havsmiljön och fastställande av tröskelvärden. Dessa är viktiga element i de regionala havsmiljöstatusrapporterna som ska levereras 2017, en rapport om Östersjön (HOLAS II) och en om Nordostatlanten (IA, Intermediate Assessment 2017). När HOLAS- och IA-rapporterna blir tillgängliga kan medlemsstaterna använda dessa som underlag till den nationella rapporteringen enligt havsmiljödirektivet.

Under året har vi prioriterat HOLAS arbetet och medverkat i tre Helcom grupper. Vi har deltagit i HOLAS styrgrupp, finansierat HOLAS projektledare och svenska experters medverkan i statusbedömningsarbetet.

Vi har samlat in och levererat data som ska användas till bedömning i HOLAS samt granskat data som hämtas från öppna källor. Med hjälp av havs- och vattenmiljöanslaget har ett trettital forskare och experter bidragit i arbetet. Sakkunniga från HaV och den svenska resursbasen har medverkat i Helcoms projektarbete och seminarier.

HaV har varit ledande i Helcoms arbete om fiskindikatorer och bland annat agerat värd för ett seminarium i ämnet. På uppdrag av HaV driver svenska experter också utvecklingen för indikatorer som bedömer hälsotillstånd, utbredning och populationsstorlek av sälar, fisksamhället, påverkan från miljögifter, buller och marint skräp. Sverige är representerad i alla expertgrupper som utvecklar indikatorer och har deltagit i diskussioner om integration och aggregation av indikatorer. Sverige har även bidragit till att hälsoindikatorer för sälar kunnat godkännas av alla medlemsländer inom Helcom.

Inom Oskar har vi medverkat i styrgruppen för beredning och publicering av IA 2017. Grundarbetet genomförs av respektive Osparkommitté. Vi verkar för samordning och harmonisering av bedömningar för Nordsjön där Skagerrak och Kattegatt ingår. Vi har haft arbetsmöten med Danmark och bistått dem med analyser som har varit stödjande i deras nationella beredning. Oskarländerna har inväntat EU-kommissionsbeslutet om God miljöstatus, vilket förklarar varför

Ospar inte formulerat några tröskelvärden eller steg mot regionala beskrivningar.

I samarbete med Naturvårdsverket och inom ramen för Ospar HASECs verksamhet har vi analyserat data och bedömningar av farliga ämnen.

Våra prioriteringar har styrt våra resurser till ett fåtal tema och statusbedömningar: biologisk mångfald, marint skräp och övergödning.

Ospars arbete med indikatorutveckling för biologisk mångfald bedrivs inom arbetsgruppen COBAM. HaV och ett flertal svenska experter har deltagit aktivt och levererat underlag till samtliga möten. HaV har, med stöd av Havsmiljöinstitutet, en sammankallande roll i COBAM. Under året togs 11 statusbedömningar fram som kommer att ingå i IA 2017. Bedömningarna möjliggjordes genom att indikatorutvecklingen påbörjades redan 2012.

COBAM leder ett EU-finansierat projekt för integrering och aggregering av biodiversitets indikatorer (EcAprHA) som är en plattform för samarbete med myndigheter och forskningsinstitut. HaV deltar tillsammans med SMHI. Vi har verkat för att metoder för integrering av kriterier ska kunna vara jämförbara mellan de olika regionala havsmiljökonventionerna, för samordning och synergier.

Regional samordning av övervakning och internationell rapportering

Dataunderlagen till Helcom HOLAS och Ospar IA är numera en del av vår internationella rapportering. Såväl Helcom som Ospar har uppdaterat sina övervakningsstrategier och program.

Sverige och HaV har arbetat för en uppgradering av Ospar JAMP (joint assessment and monitoring program), ett ramverk för alla verktyg (övervakningsprogram, manualer, data, med mera) för bedömningar och övervakning. JAMP tar nu hänsyn till havsmiljödirektivet och inkluderar övervakningsprogram och metoder för indikatorer.

Uppdateringen av Helcom Monitoring Manual prioriterades också under 2016. Sverige har lett arbetet med att uppdatera riktlinjer för övervakning av vattenkemi, fågelhälsa, TBT/imposex och sälhälsa. Uppdateringen av programmen är klara, förutom för fågelhälsa.

HaV har genomfört den årliga rapporteringen gentemot ett antal Ospar beslut, inklusive rekommendationer för hotade arter och habitat, marina skyddade områden, verksamheter och belastningar.

HaV har rapporterat data och annan information enligt en rad åtaganden (beslut och rekommendationer) inom Ospar och Helcom. Underlag till rapporteringarna sammanställs av myndigheten eller av externa utförare, såsom SMED (Svenska MiljöEmissionsData) och SMHI. Data rapporteras antingen direkt till Ospar och Helcom eller hämtas från vår rapportering via ICES (International Council for the Exploration of the Sea) eller EEA (Europeiska miljöbyrån).

Regional samordning av skydd för hotade arter och habitat

De regionala havsmiljökonventionernas arbete om hotade arter och habitat kopplar direkt till våra nationella åtaganden inom konventionen för biologisk mångfald, och de nationella miljömålen. Inom Ospar och Helcom beskriver vi

status för dessa arter och habitat och fattar beslut om rekommendationer för nationella och gemensamma åtgärder.

Helcom har antagit en rekommendation om hotade arter. Därmed kan arbetet med regionala åtgärdsplaner påbörjas. Genomförandet har inletts under 2016 och kommer att konkretiseras på en workshop i Sverige 2017. Genomförandearbetet sammanfaller till stor del med vårt nationella åtgärdsarbete enligt havsmiljödirektivet.

Helcom har även påbörjat arbetet med att uppdatera rekommendationen om hotade biotoper, vilken nyligen godkännts av delegationscheferna inför konventionsmötet 2017.

HaV och Naturvårdsverket samordnade en uppdatering av den geografiska utbredningen av viktiga fågelområden i Östersjön. Därmed bidrog vi aktivt till att rekommendation 34/1 ”Safeguarding important bird habitats and migration routes in the Baltic Sea from negative effects of wind and wave energy production at sea” följs upp.

HaV var värd för Ospars kommitté för biologisk mångfald (BDC). Ospar antog en rekommendation om atlantlax, som Sverige har berett i samråd med den internationella organisationen för skydd av atlantlaxen, NASCO.

Sverige och HaV har under året prioriterat BDC-arbetet med hotade arter och habitat, där vi tillsammans med Storbritannien tagit fram förslag på en bedömningsmetod. Arbetet har fokuserat på att ta fram en implementeringsplan för de arter och habitat som är upptagna på Ospars lista. Arbetet har bedrivits i tre steg:

- genomgång och klassificering av de åtgärder som är upptagna i respektive rekommendation
- bedömning av vilka åtgärder som är mest relevanta att fokusera på
- framtagande av specifika planer för dessa åtgärder.

Gruppen har även arbetat med statusbedömning för hotade arter och habitat, vilket kopplar till EU-direktiven. Statusbedömningen är central inom Ospars arbete med hotad biologisk mångfald. Sverige och Storbritannien har undersökt vilka andra statusbedömningar som finns för de arter och habitat som upptas på Ospars lista. Vi har tagit fram ett förslag på hur dessa bedömningar kan användas inom Ospar, vilket kommer att behandlas av BDC 2017.

Regional samordning kring marina skyddade områden

Helcoms databas för marina skyddade områden är nu operativ och Sverige har uppdaterat databasen med alla obligatoriska uppgifter om de svenska områdena. Inom Helcom diskuterades hur man kan förbättra arbetet med en harmoniserad förvaltning mellan länderna av angränsande skyddade områden.

Ospars arbete med marina skyddade områden har fokuserat på:

- kunskapsuppbyggnad samt komplettering av MPA-databasen med information gällande arter och habitat, mänsklig påverkan samt förvaltning av marina skyddade områden
- bedömning av ekologisk koherens inom nätverket av skyddade områden
- fortsatt metodutveckling för ekologisk koherensanalys.

Inom Oskar diskuterades erfarenheter av fiskereglering i marina skyddade områden. HaV informerade om arbetet som lett fram till en av EU-kommissionen delegerad förordning för bevarandeåtgärder i det marina skyddade området Bratten.

Oskar inbegriper havsområden bortom nationell jurisdiktion. Oskar beslutade 2012 om inrättande av sju marina skyddade områden utanför nationell jurisdiktion. Besluten om områdena är legalt bindande och kopplar till rekommendationer som begär och vägleder om förvaltning för varje område.

För att kunna skydda dessa områden har Oskar inbjudit till samarbete med andra organisationer, särskilt den regionala fiskeriförvaltande organisationen för Nordostatlanten (NEAFC) och den internationella sjöfartsorganisationen (IMO). Sverige har varit stödjande i denna process.

Oskar och NEAFC har haft ett produktivt samarbete inklusive ett möte där HaV agerade ordförande. UNEP har valt att publicera en beskrivning av processen. Samarbetet har presenterats som ett gott exempel i olika internationella sammanhang liksom i FN-förhandlingarna för ett genomförandeavtal för marin biodiversitet bortom nationell jurisdiktion.

HaV har bistått Oskar med expertis till underlagen som beskriver situationen med de smältande isarna och dess koppling till biologisk mångfald samt behov av skydd av Oskars arktiska område. Mer underlag behövs emellertid för att Oskar ska kunna inleda förhandlingar om inrättande av skyddat område. Oskar har delgett underlaget till Arktiska Rådet för eventuell vidare beredning.

På förslag av Sverige, ska Oskar arrangera ett vetenskapligt seminarium tillsammans med Arktiska Rådet för att belysa frågan om vilken roll områdeskydd kan spela i ett så föränderligt klimat som Arktis. HaV har i samarbete med Finland utvecklat ett förslag som har presenterats för såväl Oskar som Arktiska Rådets PAME grupp.

Regional samordning kring reduktion av belastning på Östersjön

Inom Oskar EIHA har Sverige prioriterat indikatorutveckling för marint skräp och främmande arter inom ramen för havsmiljödirektivet, och utveckling av ett ramverk för analys av kumulativa effekter.

HaV har ett samordningsansvar för Helcoms grupp Pressure som arbetar för att kartlägga och föreslå åtgärder för att reducera belastningen från samhällets aktiviteter i och runt Östersjön. Fokusområdena var marint skräp, undervattensbuller, muddring, dumpning och sandutvinning samt miljögifts- och närsaltsbelastning. HaV arrangerade ett Pressure möte i april 2016.

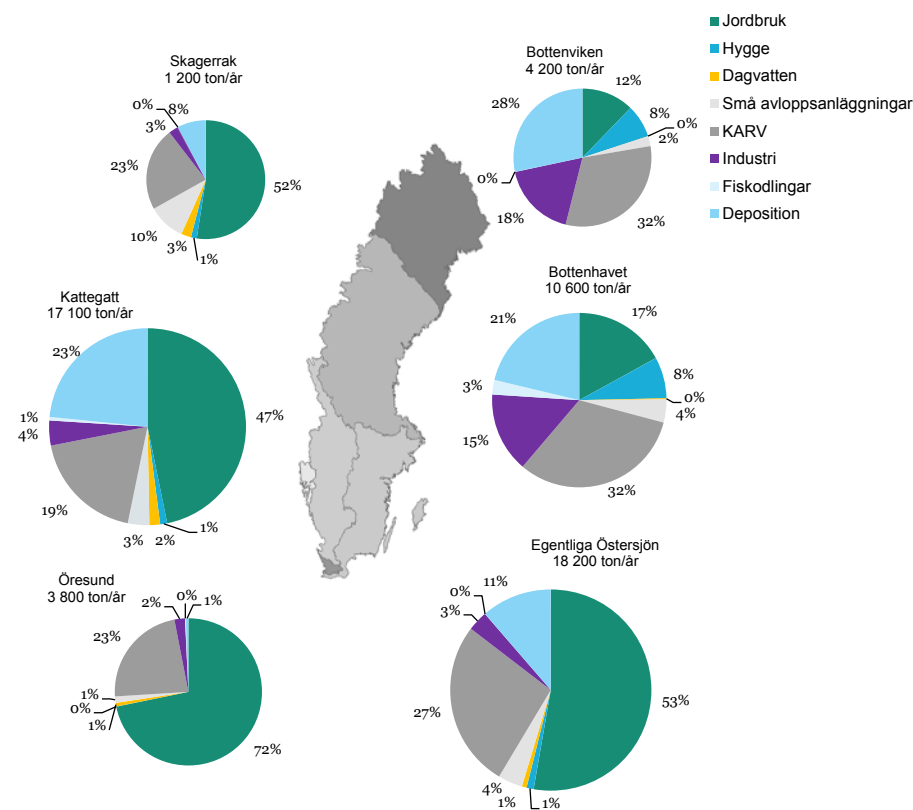
Miljögiftsarbetet inom Pressure har utvecklats för att, tillsammans med EU SBSR PA Hazards, utreda belastning från läkemedel. För att utforma arbetet med utsläpp av mikroföroreningar från avloppsreningsverk har Pressure analyserat enkätsvar från medlemsländerna. Länderna påtalar oro bland annat för hormonstörande ämnen, tungmetaller, läkemedelssubstanser, perfluorerade och polyfluorerade ämnen (PFAS) samt polyaromatiska kolväten (PAH). För arbetet med läkemedelsrester har Pressure skapat en expertgrupp.

Muddring, dumpning av muddermassor och sandutvinning har stor direkt påverkan på bottenfaunan genom mekanisk skada och kvävning. Det finns även indirekt påverkan genom frigörande av miljögifter, då muddring sker

i hamnar eller andra förorenade områden. Övervakning av dessa aktiviteter brister på grund av otydliga ansvarsförhållanden inom medlemsländerna, avsaknad av nationella rapporteringsverktyg och problem med rapportering till Helcom databas. HaV:s experter har under året arbetat inom Helcom för att förbättra rapporteringen, och samordnar ett nationellt handläggarstödsystem för andra myndigheter för att förbättra den nationella rapporteringen av data.

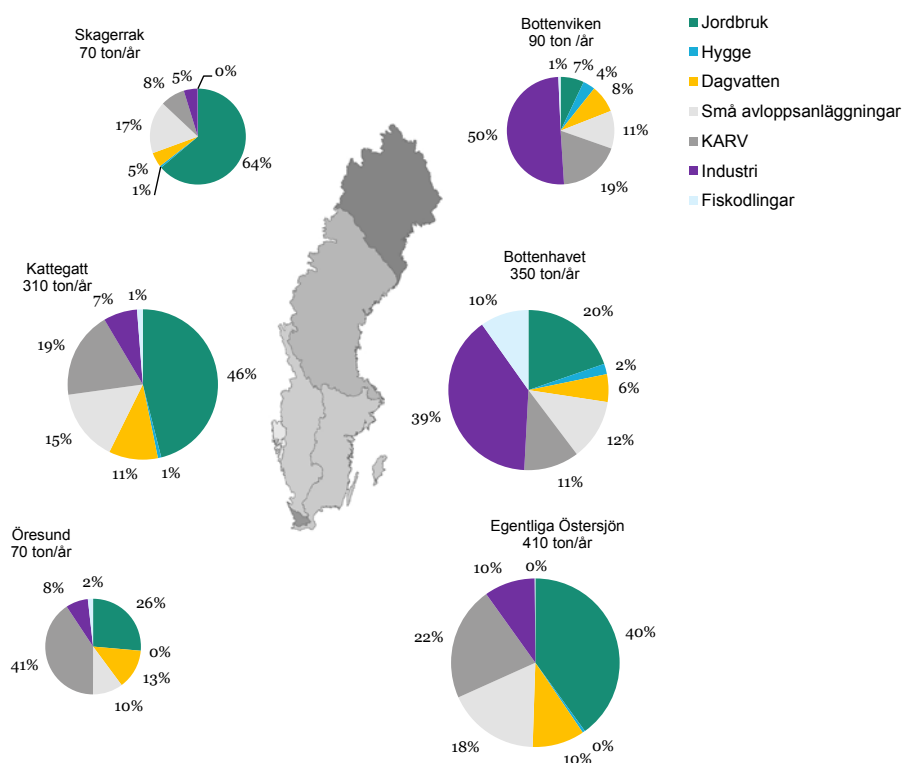
Under 2016 levererade HaV, genom SMED, en detaljerad analys av närsaltsutsläpp till havsområdena från svenska samhället Pollution Load Compilation 6. Rapporten visar utsläppen för 2014, med en uppdelning på ca 23 000 vattenförekomster. Dessa utsläppsberäkningar håller en hög kvalitet vid en jämförelse med data från flodmynningsmätningar. Jordbruket står fortfarande för den största andel antropogen belastning. Denna information kommer att ingå i den gemensamma Helcomanalysen som jämför belastningen från olika områden och sektorer runt Östersjön.

Antropogen kvävenetobelastning

Figur 1a. Översiktlig antropogen belastning från Sverige på havsbassängerna av kväve.

Fosfor antropogen nettobelastning

Figur 1b. Översiktlig antropogen belastning från Sverige på havsbassängerna av fosfor.

HaV har även börjat förberedelserna för Pollution Load Compilation 7. Denna kommer att analysera belastningen från Sverige för år 2017 för att kunna följa upp effekten av åtgärder.

HaV arbetar för en starkare kunskapsbas kring arbetet med åtgärder för att minska internbelastningen i Östersjön. Utan en stark kunskapsbas finns ingen möjlighet att skapa en konsensus inom Helcom för sådana åtgärder. Möjliga åtgärders relevans och miljöpåverkan måste kartläggas.

Inom ramen för Oskar HASEC har vi fokuserat på övergödningsarbete. I detta sammanhang har vi arbetat för en samordning mellan Helcom och Oskar och bland annat bidragit med en svensk expert som ordförande för både Helcom Pressure och Oskar Input.

Inom Oskar Input har vi lett arbetet med framtagandet av indikatorrapporter för närhalts- och tungmetallbelastning för både vatten och luft. Med stöd från SLU har en vägledning utarbetats kring flödesnormaliseringstekniker som ska leda till en kvalitetshöjning i arbetet med belastningsdata.

Vi har granskat indikatorförslag från andra länder samt presenterat den nationella bedömningen för övergödningsstatus för Västerhavet. Statusbedömningen har tagits fram av SMHI tillsammans med Marine Monitoring AB. Analysen visade att Kattegatts och Skagerraks kustområden fortfarande är övergödda, medan Skagerraks utsjöområden har god status. Jämfört med analysen för 2007 minskar övergödningsgraden i Västerhavet.

Vi har presenterat det nationella arbetet med tributyltenn och bly i sediment, för att visa ett sätt att sätta gränsvärden som skulle kunna tillämpas av andra länder runt Nordsjön.

Undervattensbuller

Helcom har skapat en expertgrupp för undervattensbuller som kommer att jobba tillsammans med Oskar och EU:s expertgrupper. HaV säkerställer dessa kopplingar genom att stödja FOI som ordförande i Helcom:s grupp.

ICES har tagit fram ett gemensamt register mellan Oskar och Helcom för impulsivt undervattensbuller. Det finansieras av medlemsländerna och en arbetsgrupp driver frågan. I januari lanserades registret som bland annat omfattar en databas, ett webbaserat indatasystem, en kartfunktion, nedladdningsfunktioner och kopplingar till Oskars data och informationssystem (ODIMS). HaV rapporterade i juni till registret utifrån insamlade data om aktiviteter och verksamheter som ger upphov till impulsivt undervattensbuller.

Kumulativa effekter

Ett av HaV:s prioriterade områden inom Oskar är analys av kumulativa effekter. Sverige informerade vid Oskar EIHA 2016 om att HaV, inom ramen för havsplaneringen, utvecklar bedömningsverktyget Symphony att använda i miljöbedömningen. Symphony bygger på att aggregera den rumsliga påverkan av alla relevanta aktiviteter och påverkansfaktorer för att analysera hur de påverkar ekosystemkomponenter.

Vattenförvaltning – samverkan med nordiska länder

HaV har inför möten inom det EU-gemensamma arbetet samverkat med de nordiska länderna för framtagande av gemensamma ståndpunkter.

Vi har inlett samarbete med Norge vad gäller principer för vattenförekomstindelning. Både Sverige och Norge ser fördelar i att kunna ha liknade principer för indelning och båda länderna överväger justeringar som kan leda till att ländernas indelningar harmoniseras.

Vidare samarbetar HaV med övriga nordiska länder för harmonisering och utveckling av gemensamma bedömningsgrunder för vattenkvalitet avseende biologiska och fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer. Ett sådant arbete underlättar interkalibreringen av biologiska kvalitetsfaktorer.

Vi medverkade på Miljödirektoratets norska vattenmiljökonferens. Föredrag hölls bland annat om arbetet med miljöanpassning av vattenkraften i Sverige. Företrädare för norska myndigheter och forskningsinstitut medverkade på en svensk-norsk workshop om ekologiskt anpassad vattenreglering och vägledning gällande kraftigt modifierade vatten med avseende på vattenkraft. Vi kom överens om att fortsätta undersöka konkreta samarbetsmöjligheter under 2017.

Vi har påbörjat diskussion med Norge och Danmark om tolkningen av Weserdomen och tillämpningen av vattendirektivet vad gäller industriutsläpp.

Torneälvens avrinningsområde

Sverige har fått rekommendationer från EU-kommissionen om att stärka samverkan i de internationella distrikten. HaV har tillsammans med berörda

nationella och regionala myndigheter i Finland och Sverige tagit fram en plan om hur samverkan i Torneälvens avrinningsområde behöver utvecklas för genomförande av vatten- och översvänningsdirektiven.

Vattenförvaltning – samverkan i Sverige

HaV ska vara pådrivande, stödjande och samlande i vattenförvaltningsarbetet och har ett särskilt ansvar för att samordna vattenmyndigheterna. Många myndigheter, kommuner, verksamheter och intressen berörs.

Samverkan inom vattenförvaltningen organiseras sedan 2014 genom en styrgrupp och en koordineringsgrupp. Vi leder styrgruppen med chefer från SGU, SMHI och vattenmyndigheterna. Under året har vi bland annat fastslagit en långsiktig planering för vattenförvaltningsarbetet som innefattar vad Sverige behöver utföra fram till 2021. Styrgruppen har gjort en prioritering av dessa aktiviteter och en gemensam plan har tagits fram för de stora processerna. Därutöver har en plan för prioriterade föreskrifter och vägledningar från HaV och SGU tagits fram. Därmed finns nu en bra gemensam grund för framtida arbete.

HaV leder även koordineringsgruppen med samma myndigheter för att följa pågående verksamhet på respektive myndighet, säkerställa informationsutbyte och identifiera behov av vägledning. Gruppen fungerar också som en plattform för informationsutbyte kring det EU-gemensamma arbetet.

Koordineringsgruppen har tagit fram en lista med aktuella myndighetsgemensamma nationella projekt inklusive behov av nya projekt. Projekten prioriteras och beslutas i styrgruppen genom projektstartsdirektiv för att underlätta samordning och förenkla bemanning.

Ett annat viktigt verktyg för samordning av arbetet är HaV:s uppdateringar av föreskrifter och vägledningar till exempel föreskriften om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2013:19) och vägledningar för kraftigt modifierade vatten, grundläggande och kompletterande åtgärder samt klassificering av kemisk ytvattenstatus.

Vid uppföljning av vattenmyndigheternas arbete med framtagande av åtgärdsprogram och förvaltningsplan, så drar HaV slutsatsen att det inte räcker med att ta fram vägledningar i nära samverkan med vattenmyndigheterna. Det behövs även utbildningar, ibland kompletterande skrivningar, i användandet av vägledningar och föreskrifter för samtliga länsstyrelser och vattenmyndigheter för att nå ut med samma information till alla berörda.

De främsta utmaningarna i HaV:s roll inom vattenförvaltningen är att ta fram föreskrifter och vägledningar som är juridiskt korrekta, som levereras i tid för att tillämpas av vattenmyndigheterna och länsstyrelserna på ett jämförbart sätt. För att göra ett så bra arbete som möjligt behöver vi ibland invänta information och tolkningar från EU-gemensamma CIS-arbetet eller från EU-domstolen. Det behövs rimlig tid för att leverera vägledningar och föreskrifter med rätt kvalitet samtidigt som vattenmyndigheterna och länsstyrelserna behöver utrymme för att kunna tillämpa dem inom sina tidsramar. Detta kan kräva en avvägning mellan nationella och regionala intressen.

Samverkan om åtgärdsarbete

HaV leder en bredare samverkan kring åtgärdsarbete inom havs- och vattenförvaltningen med deltagande från Sveriges geologiska undersökning, vattenmyndigheterna, Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Livsmedelsverket och länsstyrelserna.

EU-rapportering av vattenförvaltningens förvaltningsplaner

Regeringens prövning av förslag till åtgärdsprogram för vatten innebar att rapporteringen inte kunde ske som planerat 22 mars 2016. Vattenmyndigheterna beslutade om förvaltningsplaner, miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram i december 2016, vilket gör att Sverige kan rapportera dessa i mars 2017. Under hösten har vi tillsammans med vattenmyndigheterna tagit fram en gemensam planering för arbetet så att HaV kan rapportera..

Samverkan om vatten och översvämning

HaV har en överenskommelse med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap avseende samverkan inom arbetet med översvännings- och vattenförvaltningsförordningarna. Vi har beställt en genomgång av vatten- och översvänningsdirektivet för att beskriva synergier och konflikter samt ett resonemang för hur man ska gå tillväga när konfliktsituationer uppstår mellan direktiven. Rådsslutsatser från EU-kommissionens möte i oktober 2016 betonade att vattendirektivet och översvänningsdirektivet är de viktigaste verktygen för att hantera konsekvenserna av klimatförändringarna på vattnets kvalitet och kvantitet. Detta ska åstadkommas genom klimatanpassningsåtgärder. Här behövs en vidare samverkan med fysisk planering och hållbart byggande.

Havsmiljöförvaltning i Sverige

HaV har ansvar för genomförandet av havsmiljöförordningen och havsmiljödirektivet. Syftet är att uppnå eller upprätthålla god miljöstatus i den marina miljön 2020. Genomförandet av havsmiljödirektivet är också viktiga bidrag till att uppnå miljökvalitetsmålen.

Inledande bedömning av miljötilståndet

Vi arbetar med underlaget till nästa inledande bedömning av miljötilståndet samt social och ekonomisk analys av nyttjandet av havet som ska vara klar 2018. Samordning sker med arbetet i de regionala bedömningarna (Ospar IA 2017 och Helcom HOLAS).

Rapportering av åtgärdsprogrammet för havsmiljön till EU

I mars rapporterade vi in åtgärdsprogrammet för havsmiljödirektivet till EU-kommissionen, och kommissionen godkände mottagandet 24 mars 2016. Åtgärdsprogrammet uppfyller de formella krav som ställs i kommissionens vägledning. Vi inväntar nu den granskning som EU-kommissionen kommer att göra av innehållet i åtgärdsprogrammet. Eftersom alla länder ännu inte rapporterat sina åtgärdsprogram har kommissionen senarelagt sin granskning.

EU:s Strategi för Östersjöregionen

HaV bidrar till att genomföra EU-kommissionens handlingsplan för strategin för Östersjöregionen i enlighet med regeringsuppdraget. Strategins inriktning inom området ”Save the Sea” ger en utmärkt plattform för samarbete och åtgärdsinriktat arbete för Östersjöns miljöfrågor. Då strategin inte bara hanterar miljöfrågor, är den ett viktigt verktyg för oss att koppla ihop miljöfrågor med en hållbar näringslivsutveckling, genom till exempel nya metoder och ny teknik.

Många myndigheter är involverade i arbetet för en god havsmiljö och vi ser strategin som ett viktigt verktyg för att utveckla samarbetet kring en hållbar förvaltning. Vi är nationell kontaktpunkt och medlem i styrgruppen för det prioriterade området PA Nutri. Under året har vi bland annat medverkat till att tre nya flagskeppsprojekt har beslutats. Projekten handlar om osäkerheten kring data om näringsbelastning i avrinningsområdena runt Östersjön, om att inkludera övergödning i WWF:s köttguide och att lansera denna i Baltikum.

Genom att medfinansiera åtgärdsinriktade projekt med havs- och vattenmiljöanslaget växlar vi upp anslaget och får mer åtgärdsarbete utfört. Under året har vi därför satsat på att utveckla och vägleda kring medfinansiering av EU-finansierade projekt. Vi har deltagit i flera referensgrupper och kommittéer som berör Östersjöstrategin, till exempel Interregprogrammen och Havs- och fiskerifonden. Arbetet i grupperna har gett oss möjlighet att ge underlag och argument för att kunna finansiera de projekt som förstärker vårt miljöarbete. Detta har resulterat i ett projekt inom blå tillväxt och cirkulär ekonomi och ett projekt inriktat på att utveckla metoder för att hantera miljörisker kopplade till dumpad ammunition, båda viktiga för vår övriga verksamhet.

Vårt arbete med fysisk planering av havet är ett bra exemplet på hur arbetet inom Östersjöstrategin fungerar. Här involverar vi intressenter på lokal nivå, via kommun, region, nationell och subregional nivå till EU-policynivån. Under året har ett första utkast till havsplaner tagits fram efter nära samverkan med berörda intressenter. Inom det EU-finansierade projektet Baltic Scope har vi utvecklat samarbetet kring havsplaneringsfrågor runt Östersjön.

Strategiforum för EU:s Östersjöstrategi

HaV har deltagit i anordnandet av Strategiforum för EU:s Östersjöstrategi i enlighet med regleringsbrevet för 2016. Årets strategiforum arrangerades i Stockholm i november och var det hittills största och mest omfattande med över 1 300 deltagare från Sverige och medlemsländerna. Det övergripande temat för årets forum var vår gemensamma framtid för Östersjöregionen och vad vi kan åstadkomma tillsammans med siktet inställt på år 2030.

Vi deltog i arbetet med att välja ut och utveckla de seminarier som kopplade till ”Save the Sea” målet i strategin. Vid tidigare forum har detta mål varit underrepresenterat i programmet. Resultatet blev att i årets forum berörde 13 av 40 seminarier direkt havsmiljömålet och ytterligare några seminarier hade en indirekt beröring.

Vi har i dialog med arrangörerna sett till att seminarierna blev konkurrenskraftiga och att vi fick in en tvärsektorieell och politisk dimension i debatten. Vi var även medarrangör till ett seminarium om havsplaneringsprojektet Baltic Scope.

Maritima strategin

För att stödja genomförandet och utveckling av den svenska maritima strategin har HaV fått i uppdrag att ta fram ett förslag till en process och en modell för att göra en fördjupad uppföljning av strategin. Modellen ska göra det möjligt att följa de perspektiv som återfinns i strategin; Hav i balans, konkurrenskraftiga maritima näringar och attraktiva kustområden.

Under året har vi format en projektorganisation för att i bred samverkan med andra myndigheter ta fram förslag till indikatorer och ett system för uppföljning. En första skiss på modell för arbetet finns framtagen och ett fortsatt iterativt arbetssätt är förankrat med parterna. I december redovisade vi uppskattade kostnader för genomförandet till näringsdepartementet.

Analysgrupp för regional tillväxt och attraktionskraft 2014–2020

Regeringen har inrättat en analysgrupp för regional tillväxt och attraktionskraft för perioden 2014–2020. HaV deltar i gruppen, som leds av näringsdepartementet, tillsammans med 15 andra myndigheter och Nordregio.

Analysgruppen arbetar med tvärsektoriell omvärldsanalys, metodutveckling, erfarenhetsutbyte och spridning av kunskaper. Arbetet innefattar ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensioner på hållbar utveckling. Gruppen bistår regeringen i genomförandet av strategin för regional tillväxt och attraktionskraft, samtidigt som den bidrar med kunskapsöverföring mellan myndigheter och med den regionala nivån.

Under 2016 har vi informerat om pågående havsplaneringsarbete och tagit del av metodutveckling och resultat från analyser om den regionala utvecklingen och kring regional tillväxt som andra myndigheter genomfört. Dessa är relevanta för både havsplaneringen och arbetet med maritima strategin. Analysgruppen är viktig i HaV:s arbete med att ta fram samverkanslösningar utifrån ett miljöperspektiv som kan stödja en hållbar tillväxt.

Miljöprövning

HaV deltar i ett stort antal miljöprövningsprocesser, vilket är ett viktigt verktyg för att nå miljömålen och målen i EU-direktiven, se tabell 15.

Vi har inte möjlighet att delta i alla ärenden. Därför behöver vi prioritera bland de remisser om prövningar som inkommer till myndigheten. Vi har gjort en översyn av vårt prioriteringsdokument med avseende på prövningar. Dokumentet beskriver hur vi prioriterar bland tillståndsärenden i mark- och miljödomstolen. När det gäller miljöpåverkande verksamheter prioriterar HaV särskilt ärenden som rör stora muddringar och utfyllnader i vatten, nya hamnar, havs- eller sjöbaserad vindkraft, vattenkraftverk, vattenreglering, stora miljöfarliga verksamheter såsom pappersbruk, metallindustrier och gruvor med utsläpp till vatten och vattenbruk.

I flertalet ärenden samverkar vi med andra nationella myndigheter och länsstyrelserna i miljöprövningsprocessen.

Tabell 15. Prestation yttranden i tillståndsärenden enligt miljöbalken

Typ av yttrande	2016	2015	2014
Yttranden till mark och miljödomstol, mark- och miljööverdomstol, antal	114	106	164
Remissyttranden till andra myndigheter, antal	42	48	67
Samrådsyttranden (kommuner, enskilda, konsulter med flera), antal	30	28	36
Summa	186	182	267
Totalt antal inkomna ärenden	1025	986	952
HaV:s kostnad, tkr	4 572	4 688	3 940
<p>Kommentar till prestation yttranden i tillståndsärenden enligt miljöbalken</p> <p><i>Prestationen visar antalet inkomna ärenden från domstolar, andra myndigheter och övriga intressenter, hur många av dessa remisser som HaV yttrat sig över och vad detta kostat.</i></p> <p><i>Förutom att yttra sig över mål i domstol deltar HaV i ett antal huvudförhandlingar i miljöbalksprövningsmål varje år. Arbetet inför och medverkan vid dessa förhandlingar visas endast som kostnad i tabellen ovan.</i></p> <p><i>HaV har under året lagt mycket tid på komplicerade och principiellt viktiga mål.</i></p>			

Prövning av vattenverksamhet

Muddring, dumpning

Under året har vi engagerat oss i ärendena som rör utbyggnaden av farleden in till Luleå hamn, den så kallade Malmporten. Utbyggnaden innebär mycket omfattande muddrings- och dumpningsarbeten och kommer pågå under flera år. Vi har framförallt fokuserat på alternativen för omhändertagande av de stora mängderna sediment som uppkommer. Vi ser det som viktigt att avfallshierarkin ska vara styrande. Det innebär att massorna i första hand ska återanvändas, vilket det finns möjlighet för i detta fall. Vi anser att detta alternativ är det som är mest i linje med miljömålen Hav i balans samt levande kust och skärgård och Giftfri miljö.

Vattenkraftsärenden

Tillståndsprövningarna som gäller vattenkraftverk spänner över ett brett område. De kan avse små eller stora vattenkraftverk, omfattade eller begränsade ändringar och ombyggnationer samt beröra vattendrag och sjöar med begränsade eller höga naturvärden. Vi engagerar oss främst i de ärenden som berör vattendrag och sjöar med höga naturvärden. Under året har vi bland annat yttrat oss i ärendena som gäller Stornorrfor (Umeälven/Vindelälven), Spjutmo, Blyberg, Väsa (Österdalälven) samt Blankaström i Emån där vi drivit frågor om passage av fisk. Våra yttranden avser genomförandet av miljömålet Levande sjöar och vattendrag.

Vandringsvägar för vattenlevande organismer

Under året har vi genomfört en undersökning av vilka miljövillkor som vanligen ställs i samband med att ett mindre vattenkraftverk tillståndsprövas. Även om underlaget inte är omfattande kan vi konstatera att det är vanligt att det ställs krav på vandringsvägar för vattenlevande organismer.

Prövning av miljöfarliga verksamhet

Gruvverksamhet

Vi medverkade i prövningen av gruvan i Leveäniemi. Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) har i dom den 18 oktober 2016 konstaterat att Weserdomen inneburit att normerna för ekologisk status fått en skärpt innebörd jämfört med hur de tidigare uppfattats. Enligt HaV:s mening krävs nu villkor som säkerställer att ekologisk status samt kemisk och kvantitativ grundvattenstatus får en starkare rättsverkan.

Små avlopp

Vi har yttrat oss till MÖD i tre överklagade ärenden som rör små avlopp för att tydliggöra vår bedömning av när hög skyddsnivå med avseende på miljöskydd och miljöbalkens krav på resurshushållning ska tillämpas. HaV ansåg att kommunen haft skäl att avslå ansökningarna om inrättande av små avlopp. MÖD har i allt väsentligt bekräftat HaV:s tolkning av regelverket i sina domslut, vilket ger oss stöd för vår tillsynsvägledning om små avlopp och hög skyddsnivå.

Vattenbruk

Vi har yttrat oss i fem ärenden gällande tillstånd till fiskodlingsverksamhet i öppna kassar. Denna typ av fiskodlingsverksamhet medför direktutsläpp av näringsämnen och organiskt material som kan ge negativa effekter på vattenmiljön. En viktig uppgift för HaV är att bevaka att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. I ett av ärendena har vi därför valt att, i två instanser, överklaga givet tillstånd till fiskodlingsverksamhet. Det aktuella tillståndet medger direktutsläpp av betydande mängder näringsämnen till vattenförekomster med måttlig respektive otillfredsställande status på grund av övergödning. HaV anser inte att verksamheten kan tillåtas utan att belastningen av näringsämnen i stället måste minska för att miljökvalitetsnormen ska kunna följas. Vi anser även att denna inställning stödjer genomförandet av miljömålet Ingen övergödning.

Vägledning för att pröva gruvverksamhet

I syfte att bidra till en förbättrad och mer förutsebar miljöbalksprövning avseende gruvor medverkar vi i den så kallade Gruvdialogen under IVL:s ledning. Här möts gruvnäringen tillsammans med Naturvårdsverket, HaV och SGU för att ta fram en handbok. Den ska ge verksamhetsutövare vägledning i hur de ska beskriva utsläppen till ytvatten från gruvverksamheten i samband med att verksamheten tillståndsprövas. Handboken planeras att ges ut under 2017.

Vår medverkan i SGU:s regeringsuppdrag att uppdatera vägledningen för gruvprövning har samma syfte.

Reglering inom havs- och vattenförvaltning

Vi arbetar kontinuerligt med regelförenkling och uppföljning av föreskriftsarbetet. För tillfället pågår en översyn av myndighetens äldre föreskrifter, för att anpassa dessa till ett enklare språk och skapa en bättre överblick av innehållet.

Samtliga föreskrifter publiceras i HaV:s författningssamling på myndighetens webb. Vi särredovisar dels nya författningar för året och dels grundförfattningar. Varje år lämnar vi ett register över beslutade författningar till statsrådsberedningen enligt författningssamlingsförordningen.

Tabell 16. Prestation föreskrifter inom miljöområdet

Område	2016	2015	2014
Föreskrifter inom miljöområdet	4	3	1
HaV:s kostnad, tkr	2 862	269	88
Kommentar till Prestation föreskrifter inom miljöområdet			
<i>Från och med 2016 redovisar vi kostnaden för samtliga steg i föreskriftsprocessen, från idé till föreskrift vilket även omfattar bl.a. konsekvensanalyser och remissarbete. Tidigare redovisades endast utformandet av föreskriften. Detta är orsaken till den ökade kostnaden som därför inte är jämförbar med tidigare år.</i>			
<i>Antalet föreskrifter inom havs- och vattenförvaltningsområdet har ökat något med anledning av att myndigheten ser över föreskrifterna inom detta område och det bland annat finns behov av revideringar av befintliga föreskrifter och allmänna råd på grund av ny EU-reglering. Föreskrifterna och de allmänna råden behöver därför anpassas till EU-regleringen.</i>			

Meddelade föreskrifter

Under 2016 har HaV meddelat fyra föreskrifter med stöd av bemyndiganden i vattenförvaltningsförordningen (2004:660) och badvattenförordningen (2008:218). Myndigheten har meddelat ett allmänt råd med stöd av myndighetens tillsynsvägledningsansvar för enskilda avlopp enligt miljötillsynsförordningen (2011:13).

Under året har det skett en översyn av flera av föreskrifterna som berör vattenförvaltningen. HaV har då upphävt två av Naturvårdsverkets tidigare föreskrifter om förvaltningsplaner och åtgärdsprogram och fört in dem som en gemensam föreskrift i HaV:s författningssamling.

Allmänna råd om små avloppsanläggningar

HaV har tagit över Naturvårdsverkets allmänna råd till 2 och 26 kap. miljöbalken och 12-14 och 19 §§ förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd om små avloppsanordningar för hushållspillvatten. Myndigheten har reviderat de allmänna råden för att anpassa dessa till EU:s byggproduktförordning (Europaparlamentet och rådets förordning (EU) nr 305/2011). Råden finns nu i HaV:s allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små avloppsanläggningar för hushållspillvatten.

Badvatten

HaV:s föreskrifter och allmänna råd (HVMFS 2012:14) om badvatten har ändrats genom HVMFS 2016:16. Ändringarna har huvudsakligen skett med anledning av att de standardiserade metoder för analys av badvatten som anges i föreskriften ska stämma överens med de nya standarder som används. Om andra metoder för analys än de som anges i föreskriften ska användas, ska ansvarig kommunen visa att de är lika säkra som de som anges i föreskriften. Tidigare hade myndigheten bevisbördan för att visa på osäkerheter.

Övervakning av ytvatten

HaV:s föreskrift som reglerar övervakning av ytvatten inom vattenförvaltningen har ändrats genom (HVMFS 2016:2). Ändringen innebär att vissa ämnen och ämnesgrupper kan övervakas mindre intensivt än vad som i övrigt krävs enligt bilaga V i direktiv 2000/60/EG.

Klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten

Tre ändringar har genomförts i föreskriften som reglerar klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2013:19). Den första ändringen är ett förtydligande av tillvägagångssättet vid klassificering av kemisk status enligt 2 kap. 8 a §. I första hand ska gränsvärden för biota användas vid klassificeringen av kemisk status.

Den andra ändringen av föreskriften avser att förtydliga att gränsvärdet för respektive ämne är samma oavsett vilken vattenförekomst som utvärderas. En omräkning görs av uppmätta koncentrationer till 5 procent organisk kolhalt, innan jämförelse görs mot gränsvärdena, i stället för att gränsvärdet normaliseras vid avvikande kolhalt.

Den tredje förändringen avser förtydliganden avseende klassificering av ekologisk potential och bedömningsgrunder för hydromorfologi.

Övriga föreskrifter och vägledningar

Översyn av havsmiljöföreskriften

Ett betydande arbete pågår för en uppdatering av föreskrifterna (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer i Nordsjön och Östersjön. En uppdatering av vissa indikatorer samt en anpassning till det nya kommissionsbeslutet om god miljöstatus var planerad till 2016, men eftersom kommissionsbeslutet blev nästan ett år försenat jämfört med ursprunglig plan kommer en samlad revidering av föreskriften istället att göras 2018.

Planeringen av revideringen har inletts och en stor del av arbetet med att ta fram underlaget för att beskriva god miljöstatus är genomfört. Även de miljö kvalitetsnormer med indikatorer som relaterar till olika belastningar ska ses över, uppdateras och kompletteras.

Föreskrifter om redovisning av förvaltningsplaner och åtgärdsprogram

I januari trädde HaV:s nya föreskrifter och allmänna råd (HVMFS 2015:34) om förvaltningsplaner och åtgärdsprogram för ytvatten enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön i kraft. Syftet med föreskriften är att vattenmyndigheterna ska lämna de uppgifter som HaV behöver för att kunna rapportera det svenska genomförandet av vattenförvaltningen till Europeiska kommissionen under 2017.

Vi har i föreskriften infört ett allmänt råd till vattenmyndigheterna att använda gällande vägledning från Europeiska kommissionen då de utformar förvaltningsplaner och åtgärdsprogram samt redovisar de uppgifter som HaV behöver för rapportering.

Vägledning för grundläggande och kompletterande åtgärder

HaV har tagit fram en vägledning för grundläggande och kompletterande åtgärder för god vattenkvalitet, det vill säga hur artikel 11(3) och 11(4) i ramdirektivet för vatten ska tillämpas.

Avsikten med vägledningen är att definiera grundläggande respektive kompletterande åtgärder som ett stöd för vattenmyndigheter och länsstyrelser när de utformar åtgärder för åtgärdsprogram. Grundläggande åtgärder och vid behov även kompletterande åtgärder ska ingå i de förvaltningsplaner och åtgärdsprogram som tas fram för vattendistriktet.

Vägledning för kraftigt modifierade vatten

Vi har tagit fram en vägledning för kraftigt modifierade vatten med tillämpning på vattenkraft för att tydliggöra de krav som följer av vattenförvaltningsförordningen och vattendirektivet. Vägledningen ska bidra till att tillämpningen av kraftigt modifierade vatten och fastställandet av ekologisk potential sker på ett tydligt och likvärdigt sätt i hela landet.

Vägledning ska fungera som en praktisk handledning för de handläggare eller experter som kommer att arbeta med bedömningsförfarandet för kraftigt modifierade vatten i samband med vattenkraft.

Vägledningen är också tänkt att vara användbar för verksamhetsutövare vars verksamhet ligger i en vattenförekomst som förklarats som kraftigt modifierad och som blir berörda av de åtgärder som fastställs som rimliga inom miljökvalitetsnormen god ekologisk potential.

Vägledning för klassificering av kemisk ytvattenstatus

Vi har tagit fram en vägledning för att underlätta vid klassificering av ekologisk status och kemisk ytvattenstatus. Vägledningen förtydligar myndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om klassificering och miljökvalitetsnormer för ytvatten. Vägledningen riktar sig främst till vattenmyndigheter och länsstyrelser och ersätter de delar som rör kemisk ytvattenstatus och särskilda förorenande ämnen i Naturvårdsverkets handbok 2007:4.

Vägledningen beskriver arbetsgången, de olika delmomenten i klassificeringen och vissa begrepp på en övergripande nivå. Här beskrivs bland annat vilka bedömningsgrunder man ska utgå ifrån och hur resultat ska vägas samman vid klassificering av ekologisk status.

Vägledningen beskriver även vissa av de metoder och bedömningar som kan behöva göras på en mer teknisk nivå och indelat utifrån vilken matris (vatten, sediment eller biota) som ska bedömas. Den tekniska delen är främst fokuserad på vägledning vid beräkning av biotillgänglig koncentration av metallerna koppar, zink, nickel och bly i vatten.

Weserdomen i svensk rättstillämpning

Drygt ett år efter att EU-domstolen meddelat dom i målet om muddringsarbeten i floden Weser (Weserdomen) har ett antal domar meddelats från svenska domstolar som hänvisat till denna i samband med tillämpningen av miljökvalitetsnormerna för vatten och miljöbalkens allmänna hänsynsregler.

HaV har analyserat det nuvarande rättsläget i Sverige utifrån Weserdomen och aktuella svenska domar och gör följande bedömningar:

- Det räcker med en försämring av en kvalitetsfaktor för att en försämring av status ska ha skett.
- Miljökonsekvensbeskrivningar och annat underlag i prövningar måste innehålla en beskrivning av hur verksamheten påverkar relevanta kvalitetsfaktorer.
- Miljökvalitetsnormerna för ekologisk status och kemisk status ska ha samma rättsverkan.
- Det är viktigt att det finns ett heltäckande system för att kunna pröva undantag för vissa verksamheter.

När det råder osäkerhet om en vattenförekomst statusklassning är det HaV:s bedömning att prövningsmyndigheten bör begära in förtydliganden om detta från vattenmyndigheten för att kunna göra en rättssäker prövning.

Översyn av ekologiska bedömningsgrunder

Forskningsprogrammet WATERS har utmynnat i ett antal förslag på nya kvalitetsfaktorer samt revideringar av befintliga.

WATERS har även tagit fram en prototyp för ett sammanvägningsverktyg där alla biologiska kvalitetsfaktorer från en vattenförekomst kan vägas samman för att ge en statusklassificering inklusive ett mått på osäkerhet.

Under hösten har HaV tillsammans med vattenmyndigheterna gått igenom förslagen från WATERS för att välja ut vilka indikatorer som är prioriterade att ta in i föreskrifterna under kommande år samt var det fortfarande finns kunskapsluckor som kan kräva nya forskningsuppdrag. Ändringar kommer att göras i HaV:s föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer (HVMFS 2013:19).

Översyn av Fisk- och musselvattenförordningen

Regeringen gav HaV i uppdrag att göra en översyn av förordningen (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. Vi redovisade uppdraget i maj 2016.

Uppdraget kom till efter önskemål från HaV, Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Västra Götalands län då det är ett problem att det idag förekommer

olika gränser i olika regleringar för vissa ämnen i vatten. Vissa av normerna är också otidsenliga i sina formuleringar vilket kan skapa problem vid tillämpningen.

Fisk- och musselvattenförordningen kom till för att införliva två direktiv som båda har sitt ursprung på 1970-talet. Direktiven har upphört att gälla men samma skyddsnivå förutsätts bli säkerställd genom tillämpning av vattendirektivet.

Slutsatsen som HaV drar av analysen är att fisk- och musselvattenförordningen kan upphävas och föreslår därför att regeringen gör detta. Som en följd av ett upphävande behöver ett antal föreskrifter upphävas eller ändras. Därutöver behöver viss vägledning tas fram för att täcka återstående skyddsbehov.

Riksintressen

HaV kan besluta om riksintressen för fisket och vattenförsörjningen samt i samråd med Naturvårdsverket även riksintressen för naturvård och friluftsliv.

Riksintresse för vattenförsörjning

Enligt miljöbalken ska områden som är särskilt lämpliga för anläggningar för vattenförsörjning skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra nyttjandet av sådana anläggningar. HaV beslutade i september om att 28 områden med större vattenförsörjningsanläggningar är av riksintresse för vattenförsörjning enligt 3 kap 8 § miljöbalken. Tidigare har endast området med Bolmentunneln varit utpekad som riksintresse för vattenförsörjning i Sverige.

Beslutet omfattar områden med anläggningar såsom överföringsledningar, infiltrationer och vattenverk, som tillsammans försörjer över 6,1 miljoner personer med dricksvatten.

Beslutet gör att dricksvattenförsörjningen får samma status som andra viktiga samhällsfunktioner. Det förenklar också för olika aktörer att ta hänsyn till dricksvattnet vid planering och utbyggnad av till exempel bostäder, vägar och järnvägar.

Riksintresse för energiproduktion

Energimyndigheten kommer att se över och uppdatera riksintressena för energiproduktion och energidistribution, vilket görs som en samverkansåtgärd inom Miljömålsrådets ram. HaV deltar i dialogen kring arbetet.

Tillsynsvägledning

HaV ska ge tillsynsvägledning i frågor om miljökvalitetsnormer för vatten och havsmiljön, vattenverksamhet, enskilda avlopp (små avloppsanläggningar), vattenskyddsområden, skydd av grundvatten, dumpning av avfall samt fiske och vattenbruk. Vår treåriga plan för tillsynsvägledning ses över och uppdateras årligen.

Vi samverkar med de centrala tillsynsvägledande myndigheterna inom Tillsyns- och föreskriftsrådet för att samordna gemensamma tillsynsvägledande aktiviteter.

Tillsynsvägledning ges på flera olika sätt, i form av handläggartäffar, vägledningsrapporter, webbsidor, telefonsamtal och e-post. Tabell 17 visar HaV:s kostnad för tillsynsvägledning.

Tabell 17. Prestation tillsynsvägledning

	2016	2015	2014
Tillsynsvägledning genom skrivna vägledningsdokument i rapportform, via HaV:s webbsida, telefonsamtal och e-postkorrespondens			
Handläggarräffar, antal	10	20	26
HaV:s kostnad, tkr	5 249	3 402	3 239
Kommentar till prestation tillsynsvägledning			
<p><i>Prestationen är ett mått på en delaktivitet inom HaV:s tillsynsvägledning, i form av handläggarräffar, samt den totala kostnaden för tillsynsvägledningsarbetet. Omfattningen av vår tillsynsvägledning är ungefär lika stor som för de två senaste åren men vi har anpassat antalet handläggarräffar efter uttalade behov ifrån tillsynsmyndigheterna. Vi har under året utvecklat vår webbplats ytterligare för att där svara på en större andel av informationsbehovet. Information om små avlopp är fortsatt särskilt efterfrågat. Den ökade kostnaden som redovisas beror i huvudsak på det arbete som utförts för att ta fram underlag och förbereda vägledning för nytt regelverk avseende små avlopp.</i></p>			

Vattenverksamhet

Under året har vi genomfört en handläggarräff för länsstyrelsernas vattenhandläggare för att ge vägledning för tillsyn och prövning om muddring, vattenuttag samt anmälningspliktiga vattenverksamheter. Detta är tre typer av vattenverksamheter som är vanligt förekommande ärendetyper hos många länsstyrelser. Vid handläggarräffen diskuterades senaste rättspraxis från EU-domstolen och Mark- och miljööverdomstolen, vårt arbete med vägledning kring muddring samt vattenuttag. Dessutom redovisade några länsstyrelser sitt arbete inom de olika områdena.

Vi har genomfört två regionala handläggarräffar för länsstyrelserna med fokus på vattenkraftverk och dammar. Vid mötena diskuterades rättspraxis, prioriteringar, samordning och vägledningsarbetet. Vid dessa möten deltog även företrädare för Energimyndigheten, Riksantikvarieämbetet, Svenska kraftnät och vattenmyndigheterna. Från länsstyrelserna deltog handläggare för fiske, kulturmiljö, vattenverksamhet och vattenförvaltning.

Under året har vi påbörjat ett vägledningsarbete gällande vattenuttag.

Vi stödjer fortsatt länsstyrelsernas fiskeutredningsgrupp med medel för framtagande av underlagsmaterial som kan användas i prövning och tillsyn.

Vi har även samverkat med länsstyrelserna kring hur en mer dialogbaserad tillsyn kan utvecklas. De av regeringen aviserade ekonomiska tillskotten till miljöåtgärder vid dammar och kraftverk har också varit föremål för samverkan. Denna samverkan kommer att fortsätta de kommande åren.

Vi har samverkat med Naturvårdsverket i deras rapportering till regeringen enligt 1 kap 28 § Miljötillsynsförordningen i syfte att följa upp tillsynen av vattenverksamheter. Dessutom har vi genomfört en fördjupad studie av

länsstyrelsernas tillsyn av vattenverksamheter. Arbetet syftar till att ge underlag till myndighetens prioritering av hur och vad vi ska vägleda om i vissa frågeställningar.

Små avloppsanläggningar

Genom en enkät har vi följt upp länsstyrelsernas tillsynsvägledning till kommunerna för år 2015 avseende små avlopp och länsstyrelsernas tillsyn enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Vi kan konstatera att tillsynsvägledningen i flera län behöver öka för att åstadkomma en större samsyn och rätts-säkerhet.

Länsstyrelsernas tillsyn enligt LAV varierar stort mellan länen och det framkom att flertalet länsstyrelser önskar att utveckla tillsynen och stödja kommunerna i deras VA-planering.

Information om små avloppsanläggningar och va-planering

Som en fortsättning på 2015 års kampanj för att sprida vägledningen för tillsyn arrangerade vi en regional träff för kommuner och länsstyrelser.

Under året publicerade vi sex nyhetsbrev om små avlopp. Vidare utvecklade vi vår webbplats med fler frågor och svar för att ge snabb och konkret tillsynsvägledning. Uppföljningar av besöksstatistiken visar att våra avloppssidor är välbesökta både av kommuner och av privatpersoner.

I samband med VA-mässan ordnade vi ett seminarium om juridiken och VA i omvandlingsområden samt presenterade förslaget till nya regler för små avloppsanläggningar. Seminariet avslutades med en diskussion kring hinder och framgångsfaktorer för att lösa VA i omvandlingsområden.

Miljö kvalitetsnormer för vattenkvalitet och havsmiljö

Vi har uppdaterat vår vägledning med nytt material om hur tillämpning av miljö kvalitetsnormerna för vatten bör ske i tillsyns- och provningsarbetet.

Kvalitetsfaktorer och ekologisk status

Då innebörden av kvalitetsfaktorerna har lyfts i samband med Weserdomen har vi tagit fram vägledning i form av en tabell som visar hur kvalitetsfaktorerna, med parametrar och index, ingår vid klassificeringen av ekologisk status.

Checklista för tillsyn och provning

En checklista har tagits fram som stöd vid hanteringen av ärenden kopplade till miljö kvalitetsnormerna för vatten. Checklistan är ett komplement till vår övriga tillsynsvägledning av miljö kvalitetsnormerna på vår webbplats och kan hjälpa till att strukturera och tydliggöra hur tillämpningen kan gå till.

Vi har påbörjat ett tillsynsvägledningsprojekt med fokus på miljö kvalitetsnormer inom vattenförvaltningen. Projektet inriktar sig på den del av verksamhetens egenkontroll som gäller utsläpp av näringsämnen till vattenmiljön och dess påverkan på vattenförekomsten och miljö kvalitetsnormen.

Vattenskyddsområden

HaV vägleder kommuner och länsstyrelser i arbetet med att inrätta och om-
arbeta vattenskyddsområden. Syftet med den nationella tillsynsvägledningen
är att öka förutsägbarheten i vattenskyddsarbetet och bidra till en effektiv och
enhetlig rättstillämpning. Vi agerar på både egna och andras arenor och är
delaktiga i relevanta nätverk och projekt med målsättningen att sammanställa
och förmedla ny kunskap som har betydelse för olika aktörers arbete inom
området.

Under året arrangerade vi en handläggartäff för länsstyrelsernas vatten-
skyddshandläggare. Täffen stärker nätverket mellan handläggare och förmed-
lar kunskap och erfarenhet mellan myndigheterna som underlättar det vardag-
liga arbetet.

Vi medverkade vid Svenskt vattens vattenstämma, dels i en workshop om
dricksvattenutredningens förslag om vattenskydd och konsekvenser för olika
aktörer, dels i en workshop om avancerad rening av läkemedelsrester. Vat-
tenstämman är en viktig arena för att möta VA-branschen och lyssna in deras
behov av stöd i vattenskyddsarbetet, liksom att förmedla nyheter från myndig-
heten.

Bekämpningsmedel inom vattenskyddsområde

Tillsammans med Naturvårdsverket har vi tagit fram en vägledning för pröv-
ning av tillstånd till användning av bekämpningsmedel inom vattenskydds-
område. Vägledningen bedöms ge en ökad förutsägbarhet för företag om vilka
uppgifter som behöver redovisas i en ansökan om tillstånd till kommunen.
Vägledningen bedöms också förenkla kommunernas prövningsprocess. Som
komplettering i arbetet så har HaV finansierat SLU för nödvändiga utveck-
lingsinsatser av ett riskbedömningsverktyg som används i prövningen. Detta
bedöms också underlätta processen för företag och myndigheter samtidigt som
skyddet av vattentäkterna förstärks.

Skydd av grundvatten

HaV har ett generellt tillsynsvägledningsansvar när det gäller skydd av grund-
vatten och särskilt när det gäller vattenskyddsområden enligt 7 kap miljöbal-
ken samt miljö kvalitetsnormer inom vårt ansvarsområde. När det gäller det
sistnämnda görs bedömningen att detta avser både yt- och grundvatten.

Vi deltog tillsammans med SGU och KTH i ett seminarium i Kalmar för att
diskutera risker med underjordsarbeten inom vattenskyddsområden.
Särskilt diskuterades påverkan av energibrunnar av olika slag.

Kostnadseffektivare vattenskydd

Trafikverket genomför, inom ramen för Miljömålsrådet och i samverkan med
HaV, SGU, Naturvårdsverket och länsstyrelserna, projektet kostnadseffektiva-
re vattenskydd. Syftet är att arbeta fram ett gemensamt förhållningssätt kring
frågor om befintlig infrastruktur och grund- och ytvattenmiljöer.

För att få en förståelse för Trafikverkets metod att ta fram kostnadseffektiva
åtgärder för vattenskyddet, har deltagarna i projektet fått möjligheten att delta
i flera konkreta åtgärdsvalsstudier, som är Trafikverkets metod för att ta fram

kostnadseffektiva åtgärder. Åtgärdsvalsstudierna bygger på en bred samverkan där man på ett tidigt stadium försöker identifiera olika frågeställningar i ett projekt, och att det därefter sker en värdering och prioritering under åtgärdsvalsstudien.

Vattenbruk

Vi har löpande lämnat tillsynsvägledning om vattenbruk till tillsynsmyndigheter kring lagkrav, risk för fisklus och hybridisering, fiskfoder och dess innehåll samt miljö kvalitetsnormer och fiskodlingars belastning på vattenmiljön. Stöd har även efterfrågats kring hur kontrollprogram för denna typ av miljöfarlig verksamhet bör utformas.

Dumpning av avfall

Vi har tagit fram en vägledning om dumpning av snömassor i hav, sjöar och vattendrag. Att dumpa snö är inte tillåtet, då snö räknas som avfall när det blir fråga om kvittblivning. Dispens från förbudet kan sökas hos länsstyrelsen. Vägledningen är avsedd främst för länsstyrelser och kommuner. Syftet med vägledningen är att det ska bli en mer enhetlig tillämpning av reglerna kring dumpning och dispenser.

Europeisk samverkan kring miljötillsyn

HaV är medlem i IMPEL (the European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental law), ett samverkansorgan för miljömyndigheter som arbetar med implementering av EU:s miljölagstiftning. IMPEL har för närvarande 50 medlemmar i 35 länder. IMPEL:s syfte är att stödja medlemmarna i att nå en enhetlig och effektiv tillämpning av EU:s miljölagstiftning genom att ta fram underlag för nationell vägledning, genomföra kompetensutveckling, informationsutbyten med mera.

IMPEL:s styrelse besökte HaV i juni 2016 och HaV gavs möjlighet att presentera sin verksamhet vad gäller genomförande av direktiv och tillämpning av den nationella lagstiftningen.

Åtgärdsarbete

Åtgärdsarbete avser många av de insatser som HaV genomför inom havs- och vattenförvaltningen med syfte att miljöförbättrande åtgärder genomförs. Det inkluderar hantering av bidragsmedel, metodutveckling, utredningar och framtagande av underlag för fysiska åtgärder.

HaV:s huvudinriktning är att arbeta fram de nationella underlag och prioriteringar som behövs för olika miljöutmaningar, och därmed skapa en grund för framför allt myndigheter och kommuner att genomföra arbetet, men även att stimulera andra aktörers åtgärdsarbete.

Vi gör detta för det bredda åtgärdsarbetet inom havs- och vattenmiljöområdet. Det avser åtgärder för vattenkvalitet och biologisk mångfald genom exempelvis områdesskydd, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter, sälförvaltning, restaurering, kalkning och utveckling av grön infrastruktur. Det innebär också åtgärder mot övergödning från små avlopp och jordbruk, att minska den fysiska påverkan från vattenkraft och andra ingrepp i vattenmiljön, förhindra introduktion och spridning av främmande arter samt minimera påverkan av skräp och farliga ämnen från samhället från avloppsrening och vrak.

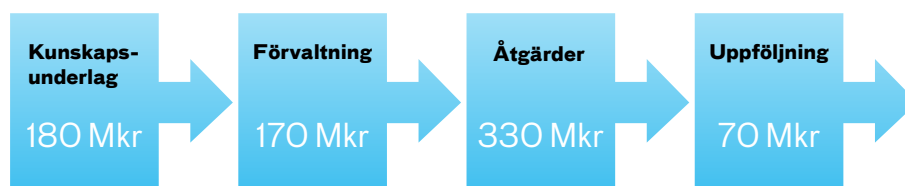
Tabell 18. Prestation åtgärdsarbete

Åtgärdsarbete	2016	2015	2014
Arbete med vägledning, metodstöd och bidrag inom havs- och vattenförvaltning			
HaV:s kostnad, tkr	17 993	31 030	37 237
Kommentar till prestation åtgärdsarbete			
<i>Prestationen visar övergripande omfattningen av aktiviteterna inom HaV:s åtgärdsarbete, i form av den totala kostnaden för arbetet.</i>			
<i>Skillnaden mellan 2015 och 2016 när det gäller åtgärdsarbete förklaras främst med en ny verksamhetsstruktur. Nationell samordning, arbete inom Ospar och Helcom samt vägledningsarbete ingår nu i Samordning av Havs- och vattenförvaltning och arbetstiden räknas inte in i prestation åtgärdsarbete.</i>			

Bidrag till åtgärdsarbete

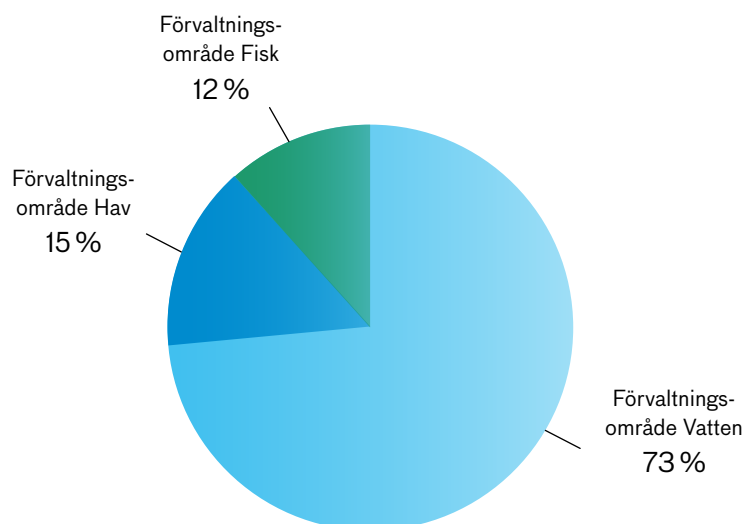
Vi ansvarar för anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö (havs- och vattenmiljöanslaget). Det är ett omfattande anslag som stödjer många skilda verksamheter och aktiviteter, både framtagande av kunskaps underlag, förvaltningsarbete, åtgärder och uppföljning. Anslaget är ett viktigt instrument för att uppnå Sveriges havs- och vattenanknutna miljömål. I tabell 19 redovisas antal bidragsbeslut och HaV:s hanteringskostnad.

I åtgärdsarbetet arbetar vi till stor del genom länsstyrelserna. I samråd med HaV planerar och prioriterar de åtgärdsarbetet utifrån nationella mål och prioriteringar med regionala förutsättningar och kunskap som grund. HaV och länsstyrelserna har en löpande dialog om utvecklingen av anslagshanteringen genom förbättrad målstyrning, uppföljning och ökad grad av medfinansiering.

Figur 2. Översiktlig användning av havs- och vattenmiljöanslaget 1:12 inom åtgärdskedjan.

Genom att använda delar av anslaget till bidrag för att medfinansiera åtgärdsinriktade projekt kan vi växla upp anslaget och få mer åtgärdsarbete utfört. Under året har vi därför utvecklat arbetet med att stimulera EU-finansierade projekt som förbättrar havs- och vattenmiljön. Inom LIFE-programmet medfinansierar vi sedan tidigare sex projekt och har under året även tagit beslut om medfinansiering av fyra nya. Vi har även utvecklat vårt arbete med att stimulera till deltagande i övriga EU-program och har under året tagit beslut om medfinansiering för ett 20-tal projekt inom Interregprogrammen.

Figur 3. Översiktlig användning av anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö inom olika förvaltningsområden baserat på regleringsbrev och verksamhetsprioriteringar.

Inför 2016 förstärktes anslaget med 65 miljoner kronor. Detta möjliggjorde generella satsningar på ökat åtgärdsarbete inom flera områden bland annat genom förstärkning av länsstyrelsernas arbete och satsningar på särskilda åtgärdsprojekt. Anslaget har dock inte utnyttjats fullt ut för 2016. Det återstår 18 831 tkr som återlämnas till statskassan. Av dessa medel utgör 9 570 tkr oförbrukade medel som återbetalats från bidragsmottagarna under 2016 men avser beslut tagna före 2016. Återstående 9 261 tkr avser medel som inte förbrukats enligt plan för 2016 års anslag. Beloppet utgör 1,2 procent av det totala anslaget. Medlen härrör såväl från beslut beviljade inom bemyndiganderamen, som beslut fattade under 2016. Det handlar bland annat om externa projekt

som inte genomförts enligt plan. Begränsade resurser för genomförande, såväl internt som externt, bidrar till svårigheter att nyttja anslaget fullt ut särskilt vad avser medel som återbetalas under året. Åtgärdsanslagets nyttjande redovisas närmare i en särskild rapport enligt regleringsbrevet.

Tabell 19. Prestation bidragsbeslut – anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Bidragsbeslut	2016	2015	2014
Antal avtal	224	232	226
Antal beslut om bidrag	180	207	142
Antal beslut om återkrav	35	29	
Antal beslut om avslag	38	24	5
HaV:s kostnad, tkr	2 699	4 537	3 458

Kommentar till prestation bidragsbeslut havs- och vattenmiljöanslaget 1:12

Prestationen ger en översikt över antal fattade beslut samt antalet avtal och överenskommelser och hanteringskostnaden för dessa.

Sedan 2015 tillämpar vi en konsekvent princip att återkräva oförbrukade medel hos bidragsmottagarna. Vi har nu rutiner som beskriver att beslut om avslag och bidrag ska hanteras på samma sätt. Det har gjort att antalet avslagsbeslut ökade under året. Den minskade kostnaden för att hantera i stort samma ärendemängd förklaras av att rutiner nu är på plats, vilket har underlättat våra beslutsprocesser och resulterat i en mer effektiv hantering av ärenden.

Webbaserad projektkatalog över bidrag till miljöarbete

För att kunna sprida erfarenheter och goda exempel i miljöarbetet utvecklade vi under 2015 en webbaserad projektkatalog. I katalogen kan intresserade söka information om projekt utifrån olika kategorier och områden. Under året har katalogen utvidgats till att även omfatta lokala vattenvårdsprojekt.

Katalogen kan användas som ett handläggarstöd som uppdateras kontinuerligt med nyttillkomna projekt och åtgärder. Den kommer också att fungera som ett verktyg för att följa upp miljömålsarbetet och vattenförvaltningen.

Vattenresurser och vattenmiljön

HaV har sammanställt länsstyrelsernas erfarenheter av vädersituationens effekter för vattenresurser och vattenmiljön 2016. Under året har det varit liten nederbörd under våren och sommaren i framför allt södra Sverige, vilket lett till stora problem för både den allmänna vattenförsörjningen och enskilda vattenförsörjningen. De flesta länsstyrelser har även noterat låga vattenflöden i vattendragen och låga vattennivåer i sjöarna, med risk för att djurlivet har tagit skada.

HaV ser ett behov av ett utökat regelverk för att förebygga vattenbrist och torka så långt möjligt, men även att möjliggöra effektiva ingripande vid behov, lokalt eller regionalt.

Badvatten – 2 500 badplatser

Vi har samordnat den årligt återkommande rapporteringen av badvattenkvalitetsdata enligt åtagandena i EU:s badvattendirektiv. Rapporteringen baseras på data från kommunal övervakning av badplatser och ligger till grund för att bedöma badvattenkvaliteten för drygt 440 badplatser i Sverige 2016.

En lägesbeskrivning av Sveriges EU-badplatser inför badsäsongen 2016 gavs ut av HaV tillsammans med Folkhälsomyndigheten. I rapporten förklarar vi hur klassificeringen av EU-badplatser görs och konsekvenserna av en felaktig provtagning. Rapporten sammanfattar resultatet av kommunernas rapportering efter badsäsongen 2015 av EU-badplatserna.

Inför badsäsongen 2015 lanserade vi en ny webbplats, Badplatsen. Vi har utvecklat Badplatsen för att bli ännu mer användarvänlig för både kommuner och allmänhet. I Badplatsen finns information om badvattenkvaliteten på Sveriges alla EU-badplatser och ett stort antal mindre bad, totalt cirka 2 500 badplatser. Webbplatsen är mobilanpassad och innehåller en kartfunktion som underlättar för allmänheten att hitta till de olika badplatserna.

Åtgärdsprogrammet för vattenförvaltningen

HaV är ansvarig för tre åtgärder enligt vattenförvaltningens åtgärdsprogram för perioden 2009–2015, som regeringen förlängt genomförandetid för, fram tills vattenmyndigheterna har beslutat om ett nytt åtgärdsprogram.

Åtgärderna avser styrmedel för att reducera kväve och fosfor från enskilda avlopp, styrmedel för miljöövervakning och recipientkontroll och anpassning av den nationella kalkningsplanen.

Åtgärderna om styrmedel för enskilda avlopp och anpassning av kalkningsplanen rapporterades som genomförda 2013. Åtgärden om styrmedel för miljöövervakning och recipientkontroll är ett kontinuerligt arbete, och under året har vi bland annat redovisat ett regeringsuppdrag för organisation av god datatillgänglighet.

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön innehåller 32 åtgärder som myndigheter och kommuner behöver utföra under den kommande sexårsperioden för att få en bättre havsmiljö. Målet är att uppnå god havsmiljöstatus. Programmet följer bestämmelserna i 5 kap. miljöbalken. Åtgärderna i programmet täcker in flera olika typer av påverkan på havsmiljön: främmande arter, fiskar och skaldjur som påverkas av fiske, övergödning, bestående förändringar av hydrografiska villkor, farliga ämnen och marint avfall samt biologisk mångfald, marina skyddade områden och restaurering.

Ungefär hälften av åtgärderna behöver genomföras av HaV. De flesta är av styrmedelstyp som direkt eller indirekt leder till att fysiska åtgärder genomförs.

Åtgärdsprogrammet kommer inte att nå hela vägen till god status 2020, bland annat beroende på den långa återhämtningstid som haven har och internationell påverkan. Men åtgärdsprogrammet kommer att leda till förbättringar i havsmiljön inom flera områden. Huvuddelen av åtgärderna har startats under 2016. Programmet ska verka under en sexårsperiod och det är för tidigt att se några generella förbättringar i havsmiljön redan nu.

En samordnad plan för havsmiljöförordningens åtgärdsprogram

HaV genomför åtgärdsprogrammet som en samverkansåtgärd inom ramen för Miljömålsrådet och har haft kontakt med framför allt Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Boverket och länsstyrelserna. Genom att ta fram en samordnad plan mellan myndigheterna underlättas genomförandet och effekten i åtgärderna ökar.

Åtgärden innebär att en gemensam beredningsgrupp med berörda myndigheter bildas där HaV är sammankallande. Genom en analys av åtgärdsprogrammet identifieras de åtgärder som behöver samplaneras. Vi har tagit fram en plan för hur åtgärdsprogrammet ska genomföras och följas upp. Där identifieras även de uppgifter som behöver samlas in för att genomförandet av åtgärdsprogrammet ska kunna rapporteras till EU-kommissionen. Frågor som tas upp är bland annat kopplingen till miljökvalitetsnormer, miljömål, tidsplanering och kostnader för genomförandet.

Genomförande och uppföljning av åtgärdsprogrammet samordnas också med arbetet med vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Som stöd för samordningen finns Samordningsgruppen för havs- och vattenmiljöfrågor (SamHav) med myndighetschefer representerade 21 berörda myndigheter och Samverkan kring åtgärdsarbete inom havs- och vattenförvaltningen (SamHatt) med deltagande från 23 myndigheter. På så sätt sker också en samordning med vattenförvaltningen.

Åtgärder mot övergödning

Åtgärder mot övergödning i havs- och vattenmiljön genomförs framför allt genom miljöbalksprövningen och miljötillsynen. HaV deltar i viktiga miljöbalksprövningar. Genom vår tillsynsvägledning medverkar myndigheten också till att åtgärder genomförs. Därutöver lämnar HaV bidrag till åtgärder mot övergödning, bland annat genom länsstyrelsernas arbete och särskilda åtgärdsprojekt.

Vi utvecklar bedömningsgrunder för kväve och fosfor inom ramen för vattenförvaltningsförordningen och havsmiljöförordningen, som ska tillämpas inom miljöbalksprövning och miljötillsyn.

Vi har medverkat till att LIFE-projektet Rich Waters IP fått EU-medel för att genomföra och koordinera åtgärdsinsatser i Norra Östersjöns vattendistrikt. Vattenmyndigheten leder projektet, som är ett av de större åtgärdsprojekten i Sverige med 35 partners och en budget på cirka 300 miljoner kronor, varav hälften finansieras av EU-kommissionen och 50 miljoner kronor från HaV. Projektet kommer under sju år att vidta ett stort antal åtgärder för att bland annat minska internbelastning och annan övergödning.

Intern näringsbelastning

Vi har påbörjat ett arbete kring intern näringsbelastning avseende både sjöar, kust- och havsområden. Vi deltog i en workshop kring internbelastning i Hjälmaran som arrangerades av Länsstyrelsen i Örebro län.

Tillsammans med vattenmyndigheterna beställde vi en kunskapssammanställning över internbelastningsproblem från SLU, som ett första steg att

kartlägga sjöar och kustvattenförekomster. Sammanställningen beskrev även åtgärdsmetoder, men identifierade även brister i bland annat vattenförvaltningsmodellsystemet.

Kunskapsläget för internbelastningsåtgärder i Östersjön är fortfarande bristande. Vi har gett Göteborgs universitet i uppdrag att utreda frågan vidare, som en del av processen att bygga en internationell konsensus kring möjliga åtgärder.

Vi samverkar med SGU för att identifiera områden med höga fosforhalter i bottensediment, både i kustzonen och i utsjön. HaV ger även bidrag till kunskapsutveckling och pilotprojekt i sjöar.

Små avlopp

I september lämnade vi ett författningsförslag för små avloppsanläggningar till regeringen. Målsättningen med förslaget är att samla och förtydliga regelverket kring små avlopp för att minska oklarheter i tillämpningen, öka rättssäkerheten, samsynen och effektiviteten i kommunernas arbete med prövning och tillsyn. Det ska även öka förutsägbarheten för fastighetsägaren om vilka reningskrav som ställs på platsen och att säkerställa avloppsanläggningarnas funktion.

Projekt för att minska utsläppen

Under våren gjorde vi en utlysning av medel till utvecklingsprojekt för små avlopp. Målet med utlysningen är att hämta in och sprida kunskap samt bidra till att utveckla metoder för att minska utsläpp av övergödande ämnen och smittämnen från små avloppsanläggningar. Tolv projekt tilldelades sammanlagt cirka 3,9 miljoner kronor. Projekten slutredovisas i mars 2017.

Tidigare utlysningar 2014 och 2015 gav mycket bra resultat i form av

- informationsmaterial till inspektörer och fastighetsägare om till exempel vakuumtoaletter och rekommendationer för användningen av bergkross i avloppsanläggningar
- webbutbildning för inspektörer
- verktyg som ska underlätta vid prövning och tillsyn, exempelvis mikrobiell riskhantering, GIS-stöd och förslag till nationella riktlinjer för registrering av uppgifter om små avloppsanläggningar.

Vid den nationella konferensen för Vatten, avlopp och kretslopp presenterades flera av projekten som fått medel 2015. Resultaten från projekten ger länsstyrelser och kommuner ökad kunskap och fungerar som stöd vid tillsyn och prövning.

Miljöeffekter av den gemensamma jordbrukspolitiken

HaV har arbetat tillsammans med Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet med regeringsuppdraget att utvärdera miljöeffekterna av den gemensamma jordbrukspolitiken.

Arbetet har lett fram till nytt kunskapsunderlag som möjliggör en förändring och genomförande av den gemensamma jordbrukspolitiken på ett sätt som

gynnar uppfyllandet av de nationella miljökvalitetsmålen. En utvärdering av förgröningens effekter samt en studie kring Landsbygdsprogrammet 2014–2020 med avseende på betydelsen för vattenmiljöåtgärder är två goda exempel där vi har varit med och tagit fram ny kunskap på området.

Fysisk påverkan i jordbruksvatten

HaV driver tillsammans med Jordbruksverket ett dialogprojekt kring åtgärder mot fysisk påverkan av vattenmiljöer, med målet att leverera vägledningsunderlag för tillämpning av kraftigt modifierade vatten samt undantag i jordbruksvatten. Arbetet innefattar även att ta fram principer för bedömning av betydande påverkan på jordbruksverksamhet. Projektet är en fortsättning på samarbetet som redovisades i rapporten Nationell strategi för prioritering av vattenåtgärder inom jordbruket.

Utifrån resultaten av det förra projektet har vi fokuserat på att ta fram en lista över åtgärder mot fysisk påverkan, beskrivna utifrån såväl miljöeffekter som konsekvenser för jordbruket. Inom ramen för arbetet med åtgärdslistan har åtgärden Ekologiskt funktionella kantzoner studerats utifrån dess potential i jordbrukslandskapet bland annat genom workshops med inbjudna experter samt referensstudier på fyra platser i landet.

Biologisk mångfald – skydd av områden och arter

Under 2016 har anslagen för skydd och skötsel av värdefull natur förstärkts vilket innebär att skyddet för biologisk mångfald kan utökas och fler värdefulla vattenområden kan bevaras för framtiden. Samtidigt blir fler områden tillgängliga för det rörliga friluftslivet. Anslaget för skydd av värdefulla områden fördelas bland annat som bidrag till länsstyrelsernas arbete för värdefull natur genom beslut om naturreservat, bevarandeplaner för Natura 2000-områden, att stimulera markägare att föreslå egna områden att skydda och att bilda tätortsnära naturreservat.

Skydd av limniska områden

Vi har arbetat strategiskt med att ta fram underlag och vägledningsunderlag för ett förbättrat och förstärkt skydd av värdefulla sjöar och vattendrag.

Vi har genomfört en utvärdering av det befintliga skyddet av sjöar och vattendrag i naturreservat, nationalparker, Natura 2000-områden och naturvårdsområden som är de skyddsformer som arealmässigt dominerar skyddet av biologisk mångfald. Syftet är att få en lägesbedömning samt skapa en grund för planering av framtida limniskt inriktat områdesskydd. Det är också en grund för uppföljning av arbetet, vilket är nödvändig för att kunna bedöma uppnåendet av nationella och internationella mål för biologisk mångfald. Förutom en övergripande redovisning av skyddade arealer diskuteras i utvärderingen även styrkor och svagheter i de skyddsformer som används vid skydd av biologisk mångfald i sjöar och vattendrag. En mycket begränsad andel av de reservat som innefattar sjöar och vattendrag har en limnisk inriktning och de limniska naturvärdena är generellt otillräckligt beskrivna.

Vi har deltagit i arbetet med bildande av nationalparker och speciellt Åsnen och Båsteträsk. Tillsammans med Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Region Gotland har vi deltagit i arbetet med en förstudie inför bildandet av en nationalpark i Båsteträsk-området på Gotland.

Kriterier för bedömning av limniska miljöer

I ett samarbetsprojekt med länsstyrelserna i Jönköpings, Värmlands, Väster- norrlands och Västerbottens län har vi tagit fram och prövat olika kriterier för bedömning av limniska miljöer i naturreservat. Målet med projektet var att föreslå kriterier som kan användas till att bedöma i vilken grad ett naturreservatsbeslut beaktar limniska naturvärden och därigenom bidrar till skyddet av sjöar och vattendrag.

HaV anger tre huvudkriterier för bedömning av naturreservatsbeslut. Kriterierna ska användas till att ge vägledning om ett naturreservatsbeslut är utformat så att det ger ett adekvat skydd av naturvärden i sjöar och vattendrag och om naturreservatet kan betraktas ha en limnisk inriktning. HaV bedömer att kriterierna, om de tillämpas vid bildande av naturreservat, kommer att bidra till ett förbättrat skydd av sjöar och vattendrag.

Kriterierna kan även fungera som en indikator för uppföljning av limniskt inriktad naturreservatsbildning. En sådan uppföljningsindikator har länge varit efterfrågad inom miljömålsuppföljningen och kan även användas för uppföljning av skydd av sötvattensområden inom etappmålet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Bevarande och skydd av källmiljöer

Vi har deltagit i två inledande möten om bevarande och skydd av källmiljöer. Uppdraget genomförs under ledning av Sveriges geologiska undersökning och i samverkan med Jordbruksverket, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Artdatabanken vid SLU. Det är en av åtgärderna i Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista.

Åtgärden ska genomföras 2016–2018 och omfattar insamlande av information om källor till en databas, tillgängliggörande av informationen, genomgång av lagstiftning kring skydd av källor samt en utredning kring hur större hänsyn kan tas genom information i planeringsunderlag med mera.

SGU har etablerat en arbetsgrupp, genomfört en inledande genomgång av tillgängliga data och påbörjat en planering av databasen. Arbetsgruppen har påbörjat en diskussion om hur bevarande av källmiljöer bäst kan integreras mot vattenförvaltningen och övervakningen av grundvatten. Gruppen har även diskuterat skydd av källmiljöer och möjligheterna att använda områdesskydd för bevarande.

Stöd till fiskevården

Enligt förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården ska bidraget användas till åtgärder som främjar fiskevården, främst i vatten där allmänheten har rätt att fiska. Sådana vatten är kusterna och de fem stora sjöarna eller i tillrinnande vattendrag upp till första vandringshindret. I Sverige har allmänheten rätt att fiska med handredskap inom dessa områden vilket också innebär ett särskilt

ansvar för samhället att bidra till fiskevård och fisketillsyn vilket förordningen är ett uttryck för.

Under senare år har fiskevården inriktats främst mot långsiktigt hållbara åtgärder till exempel återställande av lek- och uppväxtområden för fisk som skadats av timmerflottning eller annan fysisk påverkan och utrivning av dammar utan fastställd ägare. Syftet är att skapa fria vandringsvägar eller anläggande av fiskvägar förbi dammar och kraftverk där sådana inte tidigare funnits. En viktig bas för ovanstående exemplifierade åtgärder är att utarbeta ny kunskap om våra fiskbestånd samt övervaka och följa upp genomförda fiskevårdsinsatser och förvaltningen av fiskbestånden.

Projekt som främjar fiskevården

Havs- och vattenmiljöanslaget används inom fiskevården framförallt för bidrag till lokala fiskevårdsprojekt. Ansökan om bidrag lämnas till länsstyrelsen i det län där projektet ska genomföras.

Bidrag får lämnas till kostnader för:

- bildande eller ombildande av fiskevårdsområde
- fisketillsyn
- utsättning av fisk
- insatser för att bevara hotade fiskarter- och stammar, biotopvård och annat främjande av den biologiska mångfalden

Bidrag lämnas vanligtvis med 50 procent av den godkända kostnaden för åtgärden, men finns det särskilda skäl kan ett högre bidrag lämnas. Särskilda skäl kan vara att åtgärden har ett stort allmänt intresse, som exempelvis att bevara en hotad art, eller åtgärder som främjar fiskevården i områden med fritt handredskapsfiske.

Det finns ett stort behov av återställning och restaurering av akvatiska miljöer. Åtgärderna är av stor vikt för såväl fiskevården som bevarande av biologisk mångfald, upprätthållande av naturliga ekosystemtjänster samt för en fungerande grön infrastruktur. Dessutom är arbetet med vattenförvaltningen och implementeringen av EU:s vattendirektiv en grund för en god miljö i våra vatten. Detta gynnar våra fiskarter och därigenom fiskevården och sportfisket.

Informationsinsatser

Under 2016 fanns det möjlighet för fiskevårds- och miljöorganisationer att söka medel till nationella och regionala informationsinsatser för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av hav, sjöar och vattendrag. Det gick bland annat att söka medel för informationskampanjer, utbildningar, konferenser och kunskapsförmedling som främjar fiskevården genom bevarande, restaurering och hållbart nyttjande, särskilt i vattenområden som har betydelse för allmänhetens möjligheter till fiske. HaV beviljade sex olika projekt med en total budget om 780 tusen kronor. Bidrag gick till Fiskevattenägarna, Sportfiskarna, Älvräddarna och Östersjölaxälvar i samverkan.

Restaurering av limniska miljöer

I de fördjupade uppföljningarna av miljömålen 2012 och 2015 poängteras att restaureringstakten gällande vattendrag måste öka. Även i utredningen Miljömålen i fokus – hållbar användning av mark och vatten (SOU 2014:50) konstateras att mycket återstår att göra för att vi ska nå miljömålet Levande sjöar och vattendrag.

Många vattenlevande organismer som lever i vattendrag behöver kunna vandra. Dagens 2 000 vattenkraftverk och över 10 000 dammar skapar därför problem både för upp- och nedströmsvandring av fisk och andra organismer. Många vattenverksamheter bedrivs enligt äldre lagstiftning och analysen i den fördjupade uppföljningen av miljömålen 2015 visar att miljöbalken inte är tillräcklig för att vi ska nå god ekologisk status till 2021.

Vi kan konstatera att det krävs en ökad restaureringstakt gällande vattendrag. För att uppnå detta behövs både ökade resurser men också en tydligare lagstiftning inom området.

Restaureringsprojekt

Många restaureringsprojekt av vattendrag pågår runt om i landet. Vi har bland annat bidragit till att en sju meter hög damm i Hammarskogsån i Örebro län har öppnats upp för fiskvandring. Även i Lyckebyån i Kalmar län har vi bidragit till att öppna upp en damm. Fler liknande projekt har genomförts runt om i landet. Även biotopvård har genomförts på en rad platser. Grus, sten och block läggs tillbaka i vattendrag som blev rensade från material i samband med timmerflottning. Även i samband med åtgärder vid dammar och kraftverk kan biotopvård behövas.

LIFE projekt

Två LIFE projekt med fokus på vattendragsrestaurering avslutas 2016. Inom projektet Målarmusslans återkomst invigdes en ca 3 km återmeandrade sträcka i Klingavälsån som tidigare var helt rätad. Under hösten hölls en internationell slutkonferens med presentationer, både om genomförda åtgärder och senaste resultaten från studier om musslans biologi och vilka värdfiskar den använder.

I det andra LIFE-projektet REMIBAR har man under fem år arbetat med att åtgärda 304 vandringshinder. Åtgärderna innebär att man har öppnat upp dammar och bytt ut vägtrummor som utgjort hinder för fisk att tas sig fram. Under hösten har avslutningsseminarier hållits i Norr- och Västerbotten riktade till allmänheten.

Sjörestaurering är ännu inte en lika vanlig åtgärd som restaurering av vattendrag. I LIFE-projektet Triple lakes som stöds av HaV, tar man ett samlat grepp om de tre sjöar som ingår i projektet och genomför åtgärder på land och i vattendragen som står i förbindelse med sjön. I projektet har vassröjning i Locknesjön genomförts för att öppna upp sjöns utloppskanal som var mer eller mindre igenväxt. Man har även skapat lekområden för att stärka rekryteringen till det minskande beståndet av röding.

Beaktande av kulturmiljön vid vattendrag

Projektet Kulturmiljö och vattenförvaltning i Södra Östersjöns vattendistrikt och Vattenförvaltning och kulturmiljö (VaKul) i Västerhavets vattendistrikt, som HaV delvis har finansierat, avslutas under 2016. Totalt är det elva länsstyrelser som har samverkat för att ta fram bättre kulturmiljöunderlag. I projekten har man inventerat kulturmiljöer vid vattendrag samt arbetat fram en arbetsmetod för att samverka mellan naturvård och kulturmiljö på länsstyrelserna. Arbetet har varit en stor framgång och underlättar arbetet i samband med restaurering av vattendrag för dessa länsstyrelser framöver.

Databaserna Åtgärder i Vatten och Biotopkartering

HaV finansierar databaserna för Åtgärder i Vatten och Biotopkartering. Båda förvaltas av Länsstyrelsen i Jönköpings län. Databasen Åtgärder i Vatten är Sveriges nationella databas för att registrera utförda akvatiska restaureringar. Det är viktigt att vi har en databas där vi samlar information om all akvatisk restaurering. Under året har databasen därför öppnats upp för externa aktörer utanför länsstyrelserna. Nu kan kommuner, konsulter och ideella organisationer också rapportera in de åtgärder som utförs.

Biotopkarteringsdatabasen samlar all data som tas fram under biotopkarteringar. Datat innehåller information om vattendragens fysiska karaktär som behövs vid planering och prioritering av åtgärder på regional nivå. Databasen började under 2016 anpassas till den nya metodiken för biotopkartering som har tagits fram.

Kalkning mot försurning

Sedan 1970-talet kalkas sjöar och vattendrag för att motverka effekterna av surt nedfall. För närvarande omfattas 5 000 sjöar och 9 000 km vattendrag av kalkning för att motverka försurningsskador på djurlivet. Årligen sprids ungefär 110 000 ton kalk till en kostnad av cirka 150 miljoner kronor.

Nationella och regionala handläggarträffar

I mars genomförde vi en tvådagars handläggartäff med 17 länsstyrelser om aktuella frågor inom verksamheten. Bland annat redovisades kalkningen i Kalmar län, det nya uppdaterade MAGIC-biblioteket och en utvärdering av kalkmedlet Optimix. Dessutom diskuterades IKEU-projektets framtida inriktning.

Vid ett regionalt samrådsmöte för verksamheten i Västra Götalands län, presenterades aktuella och framtida frågor inom kalkningen. Vid Gårdsjökonferensen redovisades den svenska kalkningens nuläge och förändringar.

Vi genomförde en tredagars utbildning i våtmarkskalkning för handläggare på länsstyrelser och kommuner. Totalt deltog 20 personer vid kurstillfället. Syftet med utbildningen var att effektivisera och förbättra den kalkning som utförs på våtmarker.

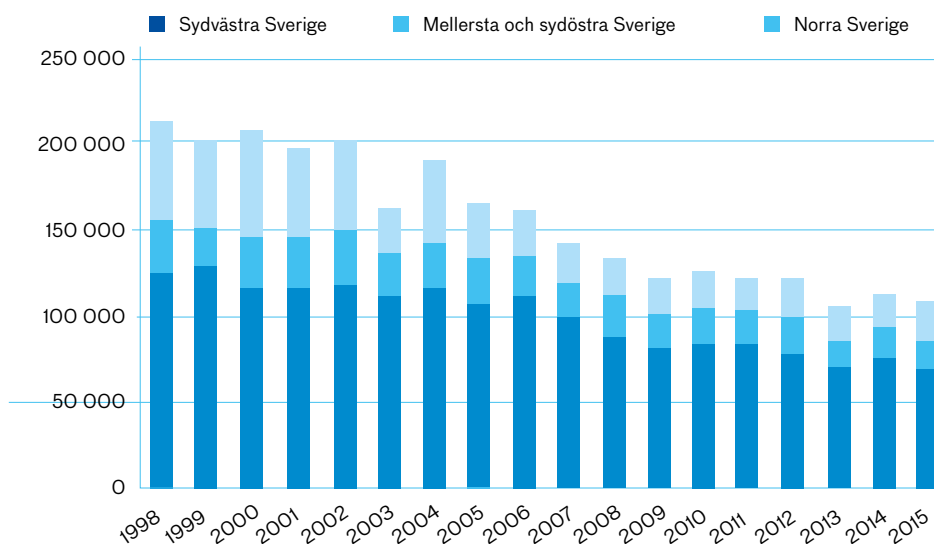
Uppföljning av det regionala åtgärdsarbetet

Åtgärder, måluppfyllelse och kostnader följs upp genom utvärdering av länsstyrelsernas årliga redovisning av nyckeltal och verksamhetsberättelse. Resultat och slutsatser för år 2015 delgavs länsstyrelserna vid handläggartreffarna och genom rapporten Kalkningsåret 2015. Rapporten redovisar hur kalkningen bedrivs, vilka resultat som uppnås och vad som kan förbättras.

Uppdragsverksamheten

Uppdragen syftar till att kartlägga behov, effektivisera åtgärder och administration samt förbättra måluppfyllelsen inom verksamheten. Merparten har en inriktning mot kommande ny nationell plan och ny vägledning. Av de uppdrag som genomfördes under 2016 kan nämnas

- framtagande av rapport avseende kalkningens effekter på myrvegetation (HaV rapport 2016:19)
- vattenkemiska provtagningar som ska ge underlag för försurningsbedömningar av landets 1 470 målvattendrag
- utvärdering av biologiska effekter i Kalmar och Kronoberg läns målvattendrag
- ny version av MAGIC-biblioteket med uppdaterad kalibrering och nytt scenario för framtida skogsbruksuttag
- framtagande av ett verktyg för kalkningsplanering inom ett planerat internetbaserat handläggarstöd för länsstyrelsernas administration, planering och effektuppföljning.

Figur 4. Kalkanvändningen sedan 1998 för sydvästra Sverige (F, G, M, N, O och S län), mellersta/sydöstra Sverige (AB, D, E, H, K, T, U och W län) samt norra Sverige (X, Y, Z och AC län). Källa: Länsstyrelsernas redovisning av nyckeltal.

Dialog Vattenkraft – Miljö

Vattenkraftsdialogen har sin grund i ett regeringsuppdrag från 2012, om att samla berörda intressenter till samtal, med syfte att få en ökad samsyn kring de mål som är fastställda om förnybara energikällor samt miljömål för vatten och vattenförvaltning. Genom en flerårig dialogprocess så har berörda myndigheter och intressenter kommit varandra närmare.

Energimyndigheten och HaV presenterade ett förslag till en strategi för åtgärder i vattenkraften 2014 (HaV rapport 2014:14). Strategin kan ses som en övergripande vägledning om inriktningen på arbetet med att uppfylla både målen om förnybar energi och miljömålet Levande sjöar och vattendrag.

Metodutveckling för prioriteringar

Strategin beskriver inte i detalj hur man bör prioritera i respektive avrinningsområde, beroende på de regionala och lokala förutsättningarna. Myndigheterna har därför funnit ett behov av att utveckla strategin för att kunna ge vägledning kring hur arbetet med prioritering i de olika avrinningsområdena bör ske.

Arbetet sker som ett samarbete mellan HaV, Energimyndigheten, Svenska Kraftnät, Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, vattenmyndigheterna, länsstyrelserna och Kammarkollegiet. Syftet är att finna metoder för hur prioritering av åtgärder i vattenkraften kan ske i olika grupper av avrinningsområden (1-6) i förslaget till strategin för åtgärder i vattenkraften.

Metoderna ska användas för att konsekvensanalysera förslag till miljöåtgärder och erhålla en väl balanserad prioritering av miljöåtgärder i vattenkraften som särskilt beaktar natur-, kulturmiljö- och energivärden. Detta ska i förlängningen leda till att Sverige säkerställer att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs. Det ska också leda till att Sverige på ett effektivt sätt får till stånd miljöåtgärder där de ger mest naturvårdsnytta, samtidigt som Sveriges behov av förnybar energi och särskilt reglerkraft beaktas. Även höga kulturmiljövärden ska beaktas.

Vi har tagit fram en aktivitetsplan för arbetet. Samtliga berörda myndigheter har bjudits in till medverkan i styrgrupp och arbetsgrupp. Styrgruppen är under utveckling och för närvarande ingår representanter för HaV, Energimyndigheten, Svenska Kraftnät, Riksantikvarieämbetet, länsstyrelserna och Kammarkollegiet i styrgruppen.

Arbetet med utvecklingen av metoder för prioritering och avvägning har fortsatt. Energimyndigheten och Svenska kraftnät har i samverkan med HaV färdigställt metoden för att beräkna och bedöma vattenkraftverkens relativa reglerbidrag, det vill säga hur viktigt respektive kraftverk är för Sveriges reglerkraft. Kraftverken har delats in i tre klasser beroende på värdet för reglerkraften. Metoden finns sammanställd i Energimyndighetens rapport Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet (ER 2016:11).

Pilotprojekt i avrinningsområden

Sedan 2015 har Länsstyrelsen i Dalarna, med stöd av medel från HaV, drivit projektet Hållbar vattenkraft i Dalälven. Målen med projektet är att

- etablera nya samverkansformer och nya metoder för beskrivning av avvägning mellan energi- och naturvärden

Åtterrapporering

Dialog om vattenkraft och fastställda mål

- ta fram en åtgärdsplan för prioritering av åtgärder för vattenkraften i Dalälvens avrinningsområde.

Arbetet kommer att pågå under 3,5 år och har hittills bland annat lett till ett antal kartläggningar och inventeringar, men också resulterat i en fördjupad samverkan mellan myndigheter och bransch. Pilotprojektet ska även lämna synpunkter på de nationella myndigheternas metoder för prioritering och avvägning ur natur- och energisynpunkt under våren 2017.

Under 2016 har liknande pilotprojekt, med ekonomiskt stöd från HaV, även startat i avrinningsområdena för Luleälven, Nissan och Emån. Styr- och arbetsgrupper för projekten har bildats regionalt och HaV finns representerad i styrgrupperna för projekten inom Dalälven, Nissan och Emån. Vi har fortlöpande lämnat vägledning och synpunkter på arbetet som bedrivs i projekten.

Inom ramen för arbetet har Artdatabanken påbörjat en rapport som beskriver kopplingen mellan vattenanknutna Natura 2000-värden och myndighetens bedömningsgrunder för hydromorfologisk och ekologisk status. Fokus har varit de habitat och arter som är känsliga för vattenreglering och vandringshindrar. En rapport kommer att publiceras i inledningen av 2017.

Nationellt dialogmöte

I december arrangerade vi ett nationellt dialogmöte i Dalarna där metoder för prioritering och avvägning var i fokus. På dialogmötet medverkade huvuddelen av de berörda myndigheterna samt företrädare för bransch, markägarkollektivet och miljöorganisationer.

Energimyndigheten och HaV, i samverkan med Riksantikvarieämbetet, föreslog med stöd av dialogarbetet och fördjupningen av vattenkraftsstrategin en färdplan för kommande arbete. De konstaterade samtidigt att det kvarstår en del frågetecken kring exempelvis den av myndigheterna föreslagna branschfonden och genomförandet av ny lagstiftning. Huvudbudskapet var att vi måste samverka i en gemensam process för att följa miljö kvalitetsnormerna som beaktar bland annat energi- och kulturmiljöintressena. HaV kommer att presentera resultaten från det nationella dialogmötet i början på 2017.

Skydd av marina områden

Vi har genomfört en fördjupad analys av det befintliga nätverket av formellt skyddade marina områden, vilken redovisades till regeringen i januari 2016. Baserat på bland annat denna analys, tog vi fram en handlingsplan för att nå etappmålet om tio procent skydd av havsmiljön till år 2020 genom ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av marina skyddade områden.

I handlingsplanen beskrivs konkreta åtgärder för att nå etappmålet. Vi beskriver även behovet av ytterligare arbete för att möjliggöra en utvärdering av nätverket av marina skyddade områden utöver arealmålet. För att kunna göra en sådan utvärdering finns behov av att etablera ett ramverk för inrättande och förvaltning av marina skyddade områden.

I handlingsplanen identifierade vi behovet av att upprätta mål för ekologisk representativitet och funktionalitet för var och en av de tre havsområdena;

Bottniska viken, Egentliga Östersjön och Västerhavet. Dessa mål behöver fastställas tillsammans med berörda länsstyrelser. För att utvärdera bevarandemålets status och se om de bevarandeåtgärder som vidtas har önskad effekt föreslås också en samordnad och effektiv uppföljning både inom och utanför skyddade områden. Handlingsplanen för marint områdesskydd redovisades i juni 2016.

Bevarandemål i marint skyddade områden

Vi har avslutat förhandlingarna med Danmark och Tyskland i vårt regeringsuppdrag i samband med att vi utarbetat en gemensam rekommendation i enlighet med Artikel 11 i den Gemensamma Fiskeripolitiken för det marina skyddade området Bratten. EU-kommissionen har den 5 september 2016 antagit en delegerad förordning för bevarandeåtgärder i Bratten. Bevarandeåtgärderna omfattar inrättande av fiskefria zoner samt krav på att fiskebåtar som ska fiska i området har AIS, som ett komplement till VMS, för att möjliggöra en kontroll av de stängda områdena.

Vi har informerat det etablerade dialogforumet, där såväl intresseorganisationer för fiske som naturvård ingår, om de planer som finns på att införa bevarandeåtgärder riktade till fiske i de marina skyddade områdena i Hallands län. Det kräver en process med stöd av Artikel 11 i den Gemensamma Fiskeripolitiken.

Under 2016 har inga beslut om nationell fiskereglering i de marina skyddade områdena fattats. Vi har dock, tillsammans med berörda länsstyrelser, inlett arbetet för södra och mellersta ostkusten. Där behövs en större översyn av hur de generella fiskebestämmelserna kan samordnas med övriga fredningsområden och behov av bevarandeåtgärder i marina skyddade områden.

Analys av bevarandevärden i torskfredningsområdet i Kattegatt

Vi har, för de delar av Kattegatt där vi har tillräckligt underlag, analyserat om det finns områden med mjukbotten i Kattegatt som innehåller livsmiljöer eller arter som möter kriterierna i Ospars eller Helcoms listor över hotade arter och habitat. I vår analys har vi identifierat områden som uppfyller kriterierna och vi har även föreslagit ett område som behöver skydd som ett Ospar och Helcom MPA. De bevarandeåtgärder som föreslås är ett fortsatt fiskefritt område i södra Kattegatt som inrättas med stöd av Artikel 11 i den Gemensamma fiskeripolitiken.

Genomförande av planen för ett utökat skydd

I arbetet med att ta fram en nationell handlingsplan för marint områdesskydd har vi samarbetat med berörda myndigheter genom möten samt workshops.

Genomförandet av planen pågår på HaV dels i form av utlysning av särskilda åtgärdsprojekt som syftar till att genomföra handlingsplanen, dels genom att upprätta ett ramverk för inrättande och förvaltning av marina skyddade områden. I handlingsplanen har vi definierat flera konkreta åtgärder som riktar sig till länsstyrelserna och till regeringen som inrättar Natura 2000-områden samt Ospar och Helcom MPA.

Vi har samverkat med länsstyrelserna i deras regeringsuppdrag om att föreslå nya Natura 2000-områden för skydd av tumlare. Vi har genomfört ett

Återrapportering

Bevarandemål i marint skyddade områden

dialogmöte med länsstyrelserna och representanter för fiskerinäringen om tumlare. Länsstyrelserna har lämnat förslag på tre områden, utanför Halland och Skåne i sydöstra Kattégatt, söder om Skåne i södra Östersjön samt öster om Öland i Östersjön. Områdena har efter några mindre justeringar beslutats av regeringen. Besluten innebär att arealmålet om 10 procent skydd uppnås.

Vid framtagandet av handlingsplanen hölls under våren en workshop med berörda länsstyrelser och andra myndigheter (RAÄ, SFV, SGU). Detta arbete visade på behovet av ett gemensamt ramverk för att inrätta och förvalta såväl enskilda som nätverk av marina skyddade områden. I handlingsplanen föreslås att detta ramverk ska bygga på en metodik om adaptiv förvaltning enligt "Open Standards for Conservation".

Sälförvaltning

Som en del i förvaltningen av marina däggdjur kan yrkesfiskare som drabbas av sälskador få bidrag för att förebygga skador eller ansöka om ersättning för skador orsakade av säl. Grundprincipen är att skador i första hand ska förebyggas. Under året bidrog HaV med 15 miljoner kronor till ersättning för skador orsakade av säl.

För förebyggande åtgärder mot skador i yrkesfisket orsakade av säl användes 5 miljoner kronor av anslaget som nationell medfinansiering av åtgärder inom ramen för Havs- och fiskeriprogrammet som förvaltas av Jordbruksverket. HaV bidrog under året också med 3 miljoner kronor till länsstyrelsernas program Säl och fiske i vilket samråd och uppföljning av åtgärder inom sälförvaltningen sker. Inom programmet bedrivs även åtgärdsarbete med skonsamma redskap som torskfällor och -burar samt selektionsarbete i sälsäkra redskap.

Restaurering av marina miljöer

HaV tar fram vägledning, genomför utbildningar och informationsinsatser samt finansierar projekt för att restaurera marina miljöer som en del av åtgärdsprogrammet för havsmiljön. HaV har konstaterat att det finns ett stort behov av återställning och restaurering av akvatiska miljöer. Det är viktigt för såväl bevarande av biologisk mångfald, upprätthållande av naturliga ekosystemtjänster samt för en fungerande grön infrastruktur.

I den fördjupade utvärderingen av miljömålet Hav i balans samt levande kust och skärgård framgår att kust- och havsmiljön är starkt påverkad av tillförsel av näringsämnen, fiske, miljögifter och marint skräp samt exploatering av känsliga miljöer. Exploateringsstrycket med fysisk påverkan på grunda kustnära miljöer är generellt högt. Belastningarna ger negativa konsekvenser för såväl växter, djur och livsmiljöer, som för de ekosystemtjänster som människan nyttjar. Många marina arter och naturtyper i habitatdirektivet har en otillfredsställande eller dålig status.

Ålgräsekosystem

Vi har gett Havsmiljöinstitutet ett flerårigt uppdrag (2014–2017) att utveckla kunskapsunderlag kring förvaltning och restaurering av ålgräsekosystem. Arbetet bedrivs i nära samarbete med Länsstyrelsen i Västra Götalands län och

har resulterat i två rapporter och en digital vägledning kring kompensationsrestaurering av ålgräs.

I Bohuslän har ålgrässets areal minskat med över 60 procent sedan 1980-talet, till följd av bland annat övergödning och överfiske, men även strandnära fysisk exploatering. Det motsvarar en förlust på cirka 12 500 hektar ålgräs. Den totala kostnaden för att restaurera en hektar ålgräs med de rekommenderade metoderna skattas till mellan 1,2 och 2,5 miljarder kronor, inklusive val av lokal och utvärdering. En grov skattning av det totala ekonomiska värdet av ett antal förlorade ekosystemtjänster sedan 1990, varierar mellan 4 och 21 miljarder kronor, beräknat på långtidsförvaring av kol och kväve, produktion av fisk (torskfisk, ål, läppfisk och havsöring).

Ett antal restaureringsprojekt har erhållit finansiering från havs- och vattenmiljöanslaget. Bland annat har Länsstyrelsen i Kalmar län erhållit medel för att tillämpa och utveckla metoderna i Handboken för restaurering av ålgräs för förhållandena i Östersjön. De första två årens verksamhet avser provplantering och utvärdering. Under de sista tre åren planeras en mer storskalig restaurering.

Ekologisk kompensation och restaureringsmetoder

Vi har även medverkat i arbetet med Naturvårdsverkets Handbok om ekologisk kompensation (2016:1).

Tillsammans med SLU arbetar vi på två kunskapssammanställningar kring restaureringsmetoder och påverkanstryck på kustvattenmiljöer. Rapporterna, som ska bli klara 2017, ska fungera som vägvisare för att utveckla en fungerande verktygslåda med metoder för ekologisk kompensation och restaurering i marin miljö.

Vi har även i samverkan med länsstyrelserna, SLU och HMI arrangerat Sveriges andra konferens kring marin restaurering i februari 2016. Under två dagar samlades över 100 personer från hela Sverige (och Finland) för föredrag om olika projekt kring restaurering i marin miljö.

Hotade arter

Vi fortsätter framtagandet av fler åtgärdsprogram för hotade arter för att nå miljömålen samt leva upp till internationella åtaganden för bevarande av biologisk mångfald. Under året beslutade HaV om ett nytt program för asp och har förlängt programperioden för flodkräfta, småsvalting och tjockskalig målar-mussla med reviderade åtgärdsbilagor.

Åtgärdsprogrammet för ålgräsängar och mal samt det kunskapsuppbyggande programmet för 16 hotade makrofyter i permanenta vatten har skickats ut på remiss för att fastställas under 2017.

Vi har utvecklat webbplatsen med information om varje program som stöd och vägledning. Vi har även anordnat tematiska träffar, bland annat tillsammans med Länsstyrelsen i Uppsala län och ArtDatabanken, för att diskutera åtgärder för flera svagsimmande fiskarter, till exempel havs- och flodnejonöga och mal, där åtgärdsprogram är under framtagande.

Vi har även deltagit i Miljösamverkan Sveriges tillsynsprojekt om ål.

Spridning av främmande arter

En ny EU-förordning (1143/2014) om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter trädde i kraft 2015. Den tillhörande första förteckningen över 37 invasiva främmande arter trädde i kraft i augusti 2016. Sex av arterna finns i svensk natur, bland annat signalkräfta och ullhandskrabba.

HaV har representerat Sverige i EU:s genomförandekommitté samt biträtt Naturvårdsverket i det vetenskapliga forumet. Under året har EU:s medlemsstater främst diskuterat det tekniska rapporteringsformatet, hanteringsåtgärder för listade arter och förslagen till den reviderade förteckningen.

HaV och Naturvårdsverket förbereder föreskrifter, rutiner och hanteringsåtgärder till följd av EU-förordningen i avvaktan på bemyndigande i den svenska förordningen.

Signalkräfta, hummer och svartmunnad smörbult

Vi har haft samrådsmöten med berörda myndigheter, experter och intressegrupper för att diskutera lämpliga hanteringsåtgärder för signalkräftan. Lunds Universitet har bidragit, tillsammans med experter från SLU aqua, med att ta fram en riskanalys som kommer ligga till grund för ett hanteringsprogram.

Sverige föreslog i mars amerikansk hummer till unionsförteckningen. Förslaget baserades på en riskbedömning som HaV tagit fram. Fynd av amerikansk hummer är sedan 2008 ett problem, trots förbud att sätta ut och sumparten i havet. Förslaget väckte stor uppmärksamhet, främst i nordamerikansk press men även i Europa. Riskbedömningen godkändes av det vetenskapliga forumet efter revideringar och efter svar på omfattande frågor från amerikanska och kanadensiska myndigheter. Förslaget fick dock inte tillräckligt med stöd inom genomförandekommittén för att listas i EU-förordningen, varför nationella hanteringsåtgärder kommer behöva prioriteras.

Vi arrangerade ett informationsmöte och en workshop om svartmunnad smörbult tillsammans med nationella och internationella forskare. Diskussionerna på mötet låg till grund för framtagande av ett hanteringsprogram för arten, där åtgärderna som föreslås baseras på en kostnadsnyttoanalys.

Vi har även bidragit till framtagande av en analys av fritidsbåtar som påverkansfaktor i spridning av främmande arter. Flera av åtgärderna har gjorts inom ramen för havsmiljödirektivets åtgärdsprogram.

Information om främmande arter

Satsningar för att öka kunskapen och informera om riskerna med främmande arter är betydelsefullt i att förebygga introduktion och spridning. Vi har utökat informationen på vår webbplats med information från kunskapsportalen främmande arter i svenska hav (www.frammandearter.se). Informationen har uppdaterats och kompletterats med artfaktablad för arter i sötvattensmiljöer.

Barlastvattenkonventionen

Barlastvattenkonventionen har under 2016 uppnått det nödvändiga antalet undertecknande stater, och kommer att träda i kraft den 8 september 2017. Konventionens syfte är att fartyg som hanterar barlastvatten och går på internationell trafik ska kraftigt minska spridning av vattenlevande invasiva

främmande arter, det vill säga arter som hotar den biologiska mångfalden och som är skadliga eller ohälsosamma. Detta kommer att innebära att alla fartyg som går i internationell fart ska ha godkänt reningssystem för barlastvatten.

I dagsläget finns ingen svensk reglering gällande hantering av barlastvatten med avseende på spridning av främmande arter. När konventionen träder i kraft kommer regeringen att besluta om en barlastvattenförordning och Transportstyrelsen kommer att besluta om barlastvattenföreskrifter. Svensk lagstiftning gällande barlastvatten kommer att träda i kraft 2017.

Konventionen har möjlighet att prova undantag för barlastvattenrening för fartyg som går på fasta rutter mellan två hamnar eller platser. Transportstyrelsen kommer att ansvara för dispensgivning i samråd med HaV och SMHI. Vi har tillsammans med Transportstyrelsen arbetat med att förbereda inför riskbedömningar för dispensprövning från redare. En sådan prövning ska föregås av en grundlig undersökning av invasiva främmande arter där barlastvatten kommer att bytas. Myndigheten har varit aktiv och pådrivande för en gemensam procedur för hur undersökningar och riskbedömning ska genomföras på ett säkert, effektivt och transparent sätt, vilket har tagits fram i samarbete mellan Helcom, Oskar, sjöfarten och NGO:s.

Grön infrastruktur på land och i vatten

Inom regeringsuppdraget att koordinera genomförandet av en grön infrastruktur samarbetar HaV med Naturvårdsverket. Medan Naturvårdsverket har huvudansvaret för hela samordningen, har vi ansvar för arbetet med grön infrastruktur i de akvatiska miljöerna (sjöar, vattendrag, kust och hav).

Vi har utvecklat vår webbplats till stöd för länsstyrelsernas arbete med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur.

Vi har bildat samverkansgrupper med länsstyrelserna för grön infrastrukturarbetet inom limnisk och marin miljö.

Limniskt och marint underlag

HaV arbetar med att utveckla ett ramverk för marin naturvärdesbedömning (MOSAIC) som grund för bland annat marin grön infrastruktur. Arbetet som påbörjades 2015 har fortsatt under 2016 med bland annat ett brett förankringsarbete med regionala samrådsmöten i Umeå, Stockholm, Göteborg, Malmö och Karlskrona. Arbetet är planerat att gå ut på en bredare remiss i februari 2017.

Inom det limniska arbetet har ett kantzonsprojekt startat som kommer pågå även 2017. Tanken är att hitta en restaureringsmodell för ekologiskt funktionella kantzoner i jordbruksmark.

Åtgärder mot marint skräp

HaV:s nationella åtgärdsprogram för God havsmiljö 2020 innehåller fem åtgärder riktade mot marint skräp, varav HaV ansvarar för tre.

Insamling av förlorade fiskeredskap

Vi har påbörjat insatserna för att främja en effektiv, hållbar insamling och mottagning av förlorade fiskeredskap samt förebygga förlusten av nya. HaV har medfinansierat EU-projektet MARELITT Baltic, ett projekt som syftar till att skapa en samlad kunskapsbild och ett koordinerat spökgarnsarbete i Östersjön.

Vi samverkar med projektet i syfte att bidra till att projektresultaten blir användbara på nationell och regional nivå. I ett inledande möte med myndigheter och aktörer har vi diskuterat hur arbetet med att kartlägga och samla in förlorade fiskeredskap kan förbättras och effektiviseras på nationell nivå. För att förbättra kunskapsbilden om situationen i våra hav har vi via vår webbplats och Fiskenytt, informerat yrkesfisket om den rapporteringsskyldighet som föreligger vid förlust av förlorade redskap. Vi har också gjort det möjligt för allmänheten att rapportera in upphittade redskap till myndigheten.

För att öka insamlingen och mottagningen av förlorade fiskeredskap har vi bidragit till att ett lokalt projekt om återvinning av förlorade och kasserade fiskeredskap lyfts fram som ett gott exempel att använda även på internationell nivå inför EU:s kommande plaststrategi.

Informationskampanj till allmänheten

HaV ska i samverkan med Naturvårdsverket ta fram en riktad nationell informationskampanj till allmänhet och konsumenter om vanligt förekommande skräpföremål i den marina miljön, dess negativa påverkan på miljön samt kopplingen till konsumenternas beteende. Som ett första steg har vi gett Håll Sverige Rent i uppdrag att ta fram ett planeringsunderlag för en treårig informationskampanj med start under 2017. Syftet med kampanjen är att få människor att förstå att mycket av skräpet i havet kommer från land, och att vi som individer och konsumenter i hög grad kan påverka och bidra till minskat marint skräp.

Strandstädning

HaV stödjer initiativ som främjar, organiserar och genomför strandstädning i särskilt drabbade områden. Vi har under året stöttat projektet Ren och Attraktiv Kusts arbete med att utveckla effektiva och långsiktiga lösningar för att omhänderta ilandflutet skräp samt Håll Sverige Rents kampanj Clean Up Kust i syfte att bilda opinion mot marint skräp och uppmuntra till ideella insatser.

Vi har deltagit i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om åtgärder mot minskad nedskräpning. I Naturvårdsverkets förslag lyfts dels behovet av extra medel till strandstädning längs med Bohuskusten, dels att kommunens ansvar för renhållning utökas till att, i skälig utsträckning, även motverka skada på växt- och djurliv och naturmiljön.

Regionala aktionsplaner för marint skräp

HaV deltar i genomförandet av de beslutade regionala aktionsplanerna för marint skräp inom Oskar och Helcom. Planerna anger åtgärder som bör genomföras på både regional och nationell nivå. Åtgärder som genomförs på nationell nivå, exempelvis genom regeringsuppdrag eller inom ramen för åtgärdsprogrammet för havsmiljön, kan därmed också utgöra en del av Helcoms och Oskars regionala aktionsplaner med effekter på nationell nivå.

För genomförande av regionala åtgärder har HaV ett särskilt ansvar för två åtgärder inom respektive plan, vilka avser att motverka att avlopps- och dagvattenrelaterat skräp inklusive mikroskräp når den marina miljön respektive att främja hållbara rutiner för hur fisket genererar och hanterar marint skräp. Under året har två uppdrag i relation till dessa åtgärder avrapporterats. Dessa utgör underlag för det fortsatta arbetet med att genomföra de regionala åtgärderna.

Under året har vi medfinansierat två EU-projekt, MARELITT Baltic och BLASTIC, eftersom vi bedömer att dessa projekt kan bidra till resultat som kan användas på både nationell och regional nivå för att minska och motverka tillförseln av marint skräp.

Internationellt arbete mot marint skräp

Vi medverkade på ett FN-möte i New York. Där presenterade vi det arbete som görs inom ramen för de regionala aktionsplanerna i Nordostatlanten och Östersjön samt hur arbetet med marint skräp löper genom alla nivåer, från nationellt till globalt. Vi betonade vikten av att koppla samman det arbete som görs på de olika nivåerna men också behovet av att frågan hanteras på alla nivåer.

Vi har också bistått Sydafrikas miljödepartement i en workshop om marint skräp, där vi visade på det nationella och regionala arbete som Sverige bedriver samt betonade vikten av att arbeta mot landbaserade källor.

Åtgärder mot farliga ämnen

Åtgärder mot farliga ämnen i havs- och vattenmiljön genomförs framför allt genom miljöbalksprövningen och miljötillsynen. HaV deltar i vissa viktiga miljöbalksprövningar.

HaV utvecklar i samverkan med Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket, bedömningsgrunder för särskilda förorenande ämnen inom ramen för vattenförvaltningsförordningen. Dessa används vid klassificering av status och fastställande av miljökvalitetsnormer inom vattenförvaltningen, men även inom ramen för havsmiljöförordningen. Bedömningsgrunderna är viktiga i samband med miljöbalksprövning och tillsyn.

Nationell samverkan mot PFAS-spridning

Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen leder en samverkansåtgärd inom ramen för Miljömålsrådet där HaV deltar tillsammans med Naturvårdsverket, SGU, SGI, MSB, Generalläkaren och länsstyrelserna. Under 2016 har två möten genomförts som fokuserat på föroreningsituationen i Sverige, uppdatering gällande hälsorisker och möjligheter att sanera PFAS-förorenade områden och vatten. En aktivitet är att utveckla en webbguide där information gällande PFAS från olika myndigheter samlas för att underlätta för olika målgrupper att hitta rätt information oavsett vilken myndighet som står bakom.

Båtbottenfärger och miljöfarliga färgrester

Transportstyrelsen leder en samverkansåtgärd om båtbottenfärger, där HaV deltar inom ramen för Miljömålsrådet, som avser att minska riskerna för miljön. Båtbottenfärger används för att minska påväxten på båtbottnar. Påväxt kan

vara ett problem eftersom det ökar båtens motstånd i vattnet och därmed ökar bränsleförbrukning och avgasutsläpp. Båtbottenfärger, liksom färgrester från målning vid båtuppläggningsplatser, kan innebära utsläpp av giftiga ämnen till vattenmiljön.

Det finns en efterfrågan på förbättrade och tydligare regelverk. Arbetsgruppen har påbörjat en inventering av befintlig forskning på området för att identifiera eventuella kunskapsluckor. En sammanställning av myndigheternas olika regler, riktlinjer och vägledningar på området har inletts. Vi har påbörjat arbetet med en översyn av dessa avseende användandet av båtbottenfärger för fritidsbåtar, och även hur man kommer tillrätta med problemet med miljöfarliga färgrester.

En konferens och workshop har genomförts där fokus låg på att diskutera de viktigaste hindren, lösningarna och aktörerna för att minska den negativa påverkan från båtbottenfärger.

Avancerad rening av avloppsvatten

HaV delade under året ut sju miljoner kronor för fortsatt finansiering av fyra projekt för ökad kunskap om avancerad rening av avloppsvatten. Det är tredje året som arbetet finansieras av särskilda medel. Finansieringen ingår i en fyra-årig satsning av regeringen.

De fyra projekten studerar olika behandlingstekniker som ozon och aktivt kol. För- och nackdelar med olika tekniker utvärderas liksom energianvändning och kostnader. Ekotoxiska effekter, antibiotikaresistens och recipientstudier ingår också. Medel har också getts till en provningsjämförelse för att man ska kunna jämföra resultat från de olika projekten samt etablera ett samarbete mellan olika högskolor och forskningsinstitut som arbetar med frågan. Slutredovisning av hela satsningen kommer ske i början av 2018.

Vi har tillsammans med Svenskt Vatten finansierat en kunskapssammanställning som beskriver erfarenheter från Schweiz och Tyskland ”Rening från läkemedelsrester och andra mikroföroreningar” som publicerades april.

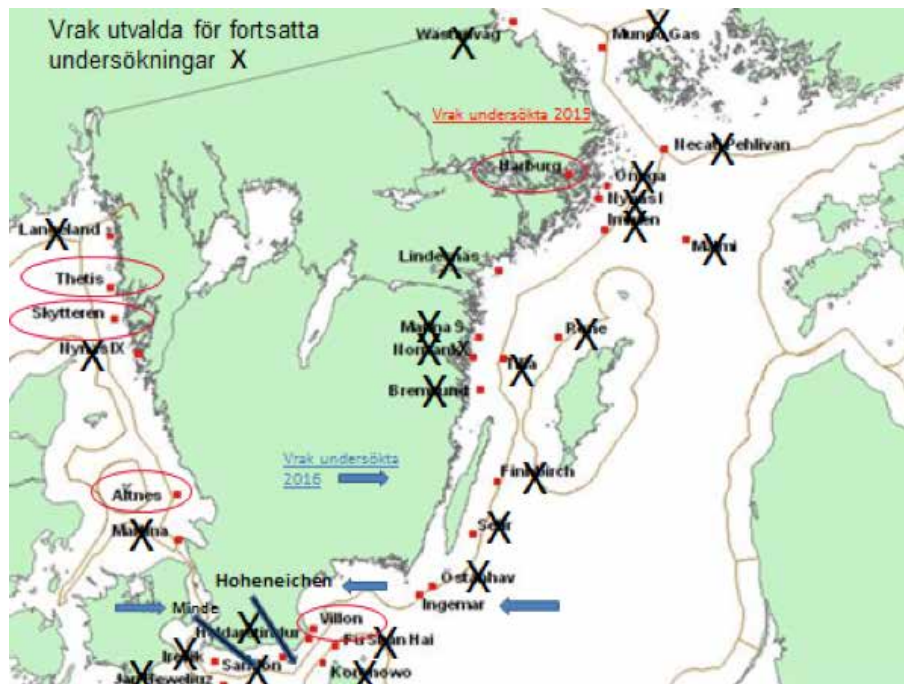
Vi var med och arrangerade en IWA-konferens om läkemedel och miljön. Samtliga projekt som arbetat med avancerad rening av avloppsvatten var inbjudna och höll presentationer. I samband med VA-mässan ordnade HaV ett seminarium om ny teknik för att rena avloppsvatten från läkemedelsrester och mikroplaster.

Naturvårdsverket har under året fått ett regeringsuppdrag om att utreda förutsättningarna för avancerad rening av avloppsvatten. Myndigheten ska analysera behovet av avancerad rening, vilka tekniska lösningar som finns samt för- och nackdelar med dessa. Erfarenheter från HaV-projekten ska tas till vara och HaV deltar i projektgruppen. Uppdraget ska redovisas i april 2017.

Miljörisker från vrak

I oktober 2014 redovisade Sjöfartsverket tillsammans med HaV, Kustbevakningen, Statens Maritima Museer och Chalmers regeringsuppdraget Miljörisker sjunkna vrak – Undersökningsmetoder och miljöaspekter. Uppdraget förlängdes till och med oktober 2015 och redovisades i rapporten Miljörisker

sjunkna vrak II. I projektet gjordes en bedömning av hur många fartygsvrak längs Sveriges kust som kan utgöra en akut miljörisk beroende på bunker eller last. Drygt trettio vrak klassades som potentiella miljörisker.

Figur 5. Identifierade och utvalda vrak som ska utredas vidare.

Från och med 2016 har HaV fått ett koordinerande ansvar när det gäller den framtida hanteringen av vrak. Vi har ett nära samarbete med övriga berörda myndigheter som Sjöfartsverket, Kustbevakningen, Statens maritima museer med flera. Vi kommer att genomföra undersökningar av tre till fem vrak per år samt genomföra tömning och sanering om ekonomiska möjligheter ges.

Vi har under året genomfört provfisken vid de dumpade vraken utanför Måseskär. Vävnadsprover är skickade för analys av eventuella nedbrytningsprodukter av kemiska stridsmedel. I dumpningsområdet bedrivs ett aktivt trålfiske dagligen trots att området är markerat som olämpligt för fiske, ankring och dykning. Höga halter av arsenik har uppmätts i sedimenten (konsistensgivare i bland annat senapsgas).

Vi har vidare

- tagit fram en vägledning för hur man bör provta i områden med dumpade kemiska stridsmedel.
- medfinansierat Chalmers deltagande i interregprojektet DAIMON. Projektet rör vidareutveckling och anpassning av riskbedömningsmodellen VRAKA (utvecklad för riskbedömning av miljöfarliga vrak) till dumpningsområden för kemiska stridsmedel.
- uppdragit åt World Maritime University att utreda hur andra länder runt Östersjön hanterar juridiken kring ägarfrågor, myndighetsansvar, kostnadsfördelning, miljöeffekter med mera av miljöfarliga vrak.

- upphandlat undersökning och sanering av olja på vraket Thetis utanför Kungshamn – Smögen.
- låtit genomföra sjömätning av vraken Minde (Skåne), Hoheneichen (Skåne) och Ingemar (Kalmar).
- uppdragit åt Kustbevakningen att genomföra dykundersökningar av ovan nämnda vrak.
- uppdragit åt Statens Maritima Muséer att genomföra fortsatta arkivsökningar gällande de trettio mest prioriterade vraken.
- undersökt möjligheten att kunna utnyttja marinens utrustning och dykare för vrakinspektioner.

Vi har uppdragit åt Kustbevakningen att genomföra en förstudie gällande behovet av en myndighetsgemensam fjärrstyrd undervattensfarkost AUV (Autonomous Underwater Vehicle). Utrustningen är tänkt att användas för sökkuppdrag, kartering och undersökning av områden och objekt på botten och i vattenmassan. Myndigheter som uttryckt ett aktivt intresse för att undersöka möjligheter att samverka omkring en gemensam AUV är HaV, Kustbevakningen, Försvarmakten, Sjöfartsverket, Polismyndigheten, FMV och Tullen. Forskningsinstitut som visat ett aktivt intresse är FOI, Chalmers, Kungliga Tekniska Högskolan, Blekinge Tekniska Högskola, Blue Science Park med flera.

Internationell samverkan och internationella konventioner

Under året deltog HaV som företrädare för Sverige och på expertnivå i flera multilaterala samarbeten på havsmiljöområdet. En viktig målsättning har varit att utveckla det internationella regelverket till skydd för den marina miljön samt att bidra till att världens fiskbestånd förvaltas på ett hållbart sätt. Bland annat har vi deltagit i arbetet om haven och havsrätten för att bidra till att det utvecklas ett regelverk för marin biodiversitet bortom nationell jurisdiktion. Detta sker parallellt i olika internationella organ såsom inom ramen för FN:s generalförsamling, Konventionen för biologisk mångfald och i Arktiska rådet. Vi samordnar även Sveriges deltagande i arbetet inom Londonkonventionen för att motverka marina föroreningar genom dumpning. Förutom att stödja Regeringskansliet har myndighetens fokus varit att verka för att konventionerna genomförs i praktiken.

Arktis

HaV är Head of Delegation (HoD) i Arktiska rådets arbetsgrupp PAME (Protection of the Arctic Marine Environment) som träffas två gånger per år. Under 2016 har vi samordnat arbetet med övriga myndigheter som jobbar med Arktiska frågor inom arbetsgruppen: Kustbevakningen, Naturvårdsverket, Transportstyrelsen, Sjöfartsverket och Sveriges Geologiska Undersökning. Vi leder projektgruppen för den workshop om marint områdesskydd i ett förändrat klimat som kommer att äga rum under 2017 då Finland tar över som ordförande i Arktiska rådet. HaV har även tillsammans med Sjöfartsverket gått in i

fas två av Arctic Ship Traffick Data, ett verktyg bland annat till stöd för marint områdesskydd, marint skräp och ekosystembaserad förvaltning.

HaV deltar i två av PAME:s expertgrupper:

- gruppen för marint områdesskydd med fokus på att etablera ett nätverk för marina skyddade områden i Arktis
- gruppen för ekosystembaserad förvaltning.

Gruppen för ekosystembaserad förvaltning jobbar tillsammans med ICES (International Council for the Exploration of the Sea) med en utvärdering över ekosystemen i Centrala Arktiska Oceanen där det idag inte finns något fiske- eller miljöskydd. Vi medverkar även, tillsammans med Transportstyrelsen, inom en tredje expertgrupp för sjöfart. Medverkan sker i frågor som har en miljöanknytning såsom för tjockolja och ”black carbon”. HaV stöttar även SLU:s medverkan i en av Arktiska rådets arbetsgrupper, AMAP (Arctic Monitoring and Assessment Programme). Arbetsgruppen driver ett övervakningsprojekt om sötvatten i Arktis.

Vi kommer att förslå, tillsammans med Kanada, Norge, USA och eventuellt Ryssland, att PAME startar ett projekt 2017 om marint skräp i Arktis. Vi bidrar även till ett projekt om havsförsurning i Arktis genom Göteborgs Universitet.

Vid Polarforum, arrangerat av Polarforskningssekretariatet, presenterade vi det arbete som HaV driver inom PAME. Diskussioner hölls också om hur vi kan samarbeta närmare. Vid möten med Naturvårdsverket har vi diskuterat om hur vi bäst kan samordna oss genom vårt arbete i de olika arbetsgrupperna inom Arktiska rådet, då de marina frågorna finns med inom både PAME och CAFF (Conservation of Arctic Flora and Fauna).

Sverige initierade även Arctic Resilience Report där HaV har deltagit i slutfasen med text och kommentarer.

Ramverk för marina skyddade områden (MPA)

Tillsammans med USA och Finland skriver vi på ett ramverk för arbetsgruppen om Marina skyddade område (MPA) 2017–2019. Arbetet med att skapa ett ramverk för marina skyddade områden initierades under Sveriges ordförandeskap i Arktiska rådet. Ramverket handlade enbart om hur marina skyddade områden på nationellt vatten i Arktis fungerar som ekologiskt nätverk. Nu tar vi ett steg till och tillsammans med Finland och USA söker Sverige stöd bland övriga stater för att kunna inkludera internationellt vatten. Detta är ett arbete som tar tid och förväntas ge resultat först på flera års sikt.

Rådgivning om Task Force om Arctic Marine Cooperation (TFAMC)

2015 beslutade de arktiska ministrar om inrättande av en Task Force om Arctic Marine Cooperation (TFAMC). Utgångspunkten för uppdraget är att de arktiska ministrarna och Arktiska rådet vill se ett ökat samarbete i arktiska havsområden.

I vår rådgivare roll har vi under året berett underlag för nationell diskussion, nordiska samtal samt tre arktiska möten. Vi har medverkat i TFAMC möten och rapporterat från dessa. Våra underlag har bidragit till att forma diskussionen och utveckla en gemensam syn. TFAMC är dock inte färdigt med sitt uppdrag och kommer troligtvis att fortsätta ytterligare ett år.

Konventionen för bevarande av Antarktis marint levande tillgångar

Konventionen (CCAMLR) förvaltar marina resurser och marin miljö i Antarktis som en del av Antarktisfördraget. Konventionen har utvecklat och använder en ekosystembaserad integrerad havsmiljöförvaltning. Sveriges medverkan är viktig för att föra fram svenska synpunkter på ekosystembaserad integrerad havsförvaltning. Efter sex års förhandlingar uppnåddes en ur svensk synpunkt stor framgång år 2016. Rosshavets marina skyddade område kunde skapas. Området är ca 1,6 miljoner km², vilket därmed blir världens största marina skyddade område (MPA). På uppdrag av regeringen deltog HaV liksom tidigare på årets partsmöte för att bevaka mötet och driva svenska positioner.

FN:s vattenkonvention för gränsöverskridande vattenresurser

HaV bevakar vattenkonvention (UNECE) på uppdrag av Miljö- och energidepartementet. Konventionen är FN:s regionala vattenkonvention för gränsöverskridande vattenresurser i Europa som har öppnats för anslutning också av länder på global nivå. Den syftar till att öka samarbetet mellan länder när det gäller vattenförvaltning över geografiska gränser, det vill säga avrinningsområden. Sverige ratificerade konventionen 1992 som sedan trädde i kraft 1996. Under 2016 har vattenkonventionen särskilt arbetat med Protokollet för vatten och hälsa samt med vägledning i vattenförvaltning och vattensamverkan över gränser. Vi deltog vid UNECE konventionens arbetsmöte för integrerad vattenresursförvaltning i globalt perspektiv i november. Vid arbetsmötet beslutades om formerna för rapportering under konventionen, att rapporteringen också ska följa upp FN:s hållbarhetsmål nr 6 (Rent vatten och sanitet) och att första rapporteringstillfället blir 31 mars 2017.

Skydd för biologisk mångfald på internationellt vatten (BBNJ)

Vi har deltagit i FN-förhandlingarna om ett nytt implementeringsavtal till havsrättskonventionen UNCLOS. Avtalet ska förhoppningsvis ge möjligheter att kunna vidta åtgärder i syfte att skydda biologisk mångfald på internationellt vatten. Arbetet sker i FN-arbetsgruppen och mellan EU:s medlemsstater, till exempel i rådsarbetsgruppen COMAR. Arbetet sker även bilateralt, i tekniska möten och i den nationella beredningen. Under 2016 har två av fyra förberedelsekonferenser hållits.

I EU-processen och i förhandlingarna har HaV varit pådrivande för ett ambitiöst och rättvist avtal ur miljö- och utvecklingsperspektiv (se vidare i kapitlet om Internationellt utvecklingssamarbete, sidan 141). Vi har bistått regeringskansliet i rollen som ansvarig för kapacitetsuppbyggnadsdelen i EU-gruppen. Förhandlingarna omfattar även verktyg för områdesbaserad förvaltning och miljökonsekvensbeskrivningar samt fördelning av nyttor som kan uppkomma vid exploatering av marina genetiska resurser. Förhandlingarna har hittills lyckats hålla tidsplanen vilket får betraktas som en gott tecken även om det ännu är för tidigt att spekulera i eventuella resultat av förhandlingarna.

Konventionen för biologisk mångfald

HaV har deltagit i konventionens (CBD) tekniska och vetenskapliga kommittés arbete och på partsmötet COP 13 (Conference of the Parties). Den marina agendan inom konventionen har under året främst handlat om hur ekologiskt och biologiskt signifikanta områden (EBSA) ska kunna ändras. Diskussionen handlar om tekniska ändringar, rättningar och ändringar som föranleds av ny vetenskaplig kunskap, men också om frågan om vem som bör ha makt över områdena som ligger inom nationell jurisdiktion. Eftersom förhandlingar i FN om ett nytt protokoll under Havsrättskonventionen (UNCLOS) pågår, handlar en del av diskussionen om eventuella framtida möjligheter för att skydda biomångfald i dessa områden. Frågan förhandlades på konventionens partsmöte i december 2016.

HaV har under 2016 bidragit med underlag till den pågående diskussionen om sektorsintegrering av biologisk mångfald. Detta omfattar fiske-, jordbruks- och turismsektorerna därtill även marint skräp och buller, havsplanering och biodiversitet i kallvattenområden. Konventionens högnivåmöte antog Cancundeklarationen om betydelsen för att integrera skydd av biologisk mångfald i vissa sektorer, i synnerhet i fiske-, jordbruk- och turismsektorerna.

Under året har Sverige ratificerat konventionens Nagoyaprotokoll om tillträde till, och rimlig och rättvis fördelning av, vinster från utnyttjande av genetiska resurser. Protokollet genomförs i Sverige dels genom en EU-förordning och dels genom nya bestämmelser i miljöbalken om användning av genetiska resurser och traditionell kunskap som rör genetiska resurser.

Konvention om handel med hotade arter

HaV deltog som expertmyndighet i den svenska delegationen på konventionens (CITES) 17:e partsmöte. Vid mötet listades fler marina arter, bland annat släktet rävhajar, silkeshaj och rocksläktet *Mobula*. Arterna minskar globalt på grund av överfiske och handel och utgör det största hotet för dess fortlevnad. Vi deltog även tillsammans med Naturvårdsverket i EU:s vetenskapliga grupp, Scientific Review Group (SRG), som träffas fyra gånger årligen. Gruppen bedömer bland annat om risken för att handeln minskar vilda arters möjlighet att överleva. Den ger råd till de administrativa myndigheterna, i Sveriges fall Jordbruksverket, som fattar beslut och som utfärdar tillstånd för aktiviteter med djur, växter med mera som är skyddade enligt CITES. Under 2016 har diskussionerna fortsatt röra handel med ål men även koraller.

Bonnkonventionen om skydd för flyttande djur

I oktober 2016 deltog HaV i en första workshop om europeisk ål arrangerad av konventionen (CMS). Vid mötet gjordes en kunskapsgenomgång av ålbeståndets nuvarande situation tillsammans med information om befintliga regelverk och direktiv. Vid mötet enades man om att främsta fokus bör vara att samordna länder utanför EU med den förvaltning som redan sker inom EU. Konventionen skulle kunna utgöra ett lämpligt instrument för att stärka det samarbetet och öka skyddet för ålen. Som nästa steg föreslogs att en mer policyinriktad workshop anordnas under 2017/2018.

Londonkonventionen

Inom ramen för HaV:s uppdrag att företräda Sverige i Londonkonventionen och Londonprotokollet, den globala regleringen av marin dumpning, har vi under året sammanställt den internationella rapporteringen av den svenska dumpningsverksamheten. Vidare har vi deltagit i förhandlingarna om samarbetets utveckling. Vid årets partsmöte slutfördes förhandlingarna om en strategisk plan i syfte att förbättra avtalens efterlevnad och vidga dess partskrets.

Bilateralt miljö- och klimatsamarbete med utvalda länder

Det bilaterala miljö- och klimatsamarbetet ska särskilt rikta satsningar mot BRIICS-länderna. BRIICS är ett samlingsnamn för sex länder med snabbt växande ekonomier – Brasilien, Ryssland, Indien, Indonesien, Kina och Sydafrika. HaV har framförallt samarbeten med Brasilien, Kina, Sydafrika och Ryssland. Även Vietnam ingår som ett av de länder vi fortsatt samverkar med sedan lång tid tillbaka.

Brasilien

HaV deltog på Miljödepartementets delegationsresa till Brasilien. Vi etablerade kontakt med aktörer inom Brasiliens havs- respektive vattenförvaltningar. Havsplanering, miljöövervakning/datainsamling inom kust och hav och marint skräp identifierades som viktiga samarbetsområden. En gemensam handlingsplan för hela miljöområdet håller på att tas fram där bland annat workshops om havsplanering och miljöövervakning är några av aktiviteterna.

Ryssland

Vi deltog vid de årliga Baltic Sea Days i Sankt Petersburg i mars då diskussioner hölls med våra ryska partners om ett fortsatt samarbete inom havsplanering i Östersjön. Ett särskilt möte om havsplanering i Östersjön genomfördes även i september i Sankt Petersburg mellan HaV och den ryska institution som fått uppdraget att samordna rysk havsplanering. Med anledningen av Miljö- och energidepartementets beslut att trappa ner det svenska stödet har endast de två aktiviteterna genomförts under året.

Kina

Under året fick HaV ett regeringsuppdrag att ansvara för Sveriges medverkan inom den gemensamma plattformen för samarbete mellan EU och Kina inom vattenområdet CEWP (China Europe Water Plattform). Plattformarbetet har pågått sedan 2012 med syfte att främja samarbetet mellan EU och Kina inom policyområdet, reformarbete, utbildning och forskning men också att skapa affärskontakter. Insatsen under året har varit inriktad på att bevaka vad som sker och utveckla samarbetsformerna.

Vi har lämnat in en intresseanmälan för att koordinera och leda ett konsortium, bestående av europeiska aktörer, inom ”Water and Energy security” området. Detta som ett svar på en utlysning av projektmedel från EU. Om ansökan

beviljas innebär det ett fyraårigt projektsamarbete där HaV blir ansvariga för arbetet.

Vi har också gjort en kartläggning av svenska aktörer inom vattenområdet och deras kontakter med kinesiska aktörer. Kartläggningen omfattade även deras intresse av att ingå i någon form av gemensam insats för främjande, eventuellt inom ramen för plattformen.

Sydafrika

I samarbete med Svenska ambassaden i Pretoria arrangerade vi ett rundabordsmöte där representanter från HaV träffade Sydafrikanska myndigheter inom vatten och det marina området för att utbyta erfarenheter. Syftet var att bygga vidare och fördjupa kontakten med våra systemmyndigheter i Sydafrika och att diskutera möjliga samarbetsområden.

Frågor som lyftes var utveckling av den blå ekonomin, situationen inom Sydafrikas vattenförsörjning, marina frågor som bland annat skyddade områden och havsplanering, kopplingen mellan uppströms åtgärdsarbete och den marina miljön. I samband med mötet besökte HaV-delegationen också Ocean Department i Kapstaden för fördjupade diskussioner kring de marina frågorna. HaV och Ocean Department har många gemensamma frågor inom den nationala förvaltningen men också inom det internationella samarbetet. Representanter från Ocean Department och HaV deltar i en rad internationella kommissioner där det finns möjlighet att utveckla samarbetet. Mötet resulterade bland annat i förslag om fortsatta kontakter inom det marina området. Konkret diskuterades gemensamma aktiviteter i samband med Stockholm World Water Week och/eller vid FN:s konferens i New York. Under året har vi även representerat EU med en expert på marint skräp vid en workshop i Pretoria.

Vietnam

I samband med Världsvattenveckan i Stockholm i augusti medverkade en expert från IUCN (International Union for Conservation of the Nature) i Vietnam vid HaV:s seminarium. Seminariet handlade om utveckling av ett från källan till havet koncept (source to sea) för att genomföra en integrering av flodförvaltning och kustzonsförvaltning för att förbättra förvaltningen av hela avrinningsområden. I november deltog vi på ett högnivå möte om "source to sea" i Hoi An i Vietnam. Syftet med mötet var att utarbeta ett avtal mellan två berörda provinser avseende ett omfattande pilotprojekt under perioden 2017-2020 i det aktuella avrinningsområdet (Vu Gia – Thu Bon River Basin och Quang Nam – Da Nang coastal area). Avtalet innebär att de två nuvarande förvaltningarna, en för floden och en för kustområdet, kommer att utarbeta en gemensam plan. Planen går ut på att försöka skapa en långsiktigt hållbar förvaltning av hela flodens avrinningsområde samt det kustområde som har drabbats mycket hårt av klimateffekter och bristfällig förvaltning.

Havsplanering

Havsplaneringen avser alla HaV:s arbetsuppgifter som berör den fysiska planeringen av Östersjön och Västerhavet och hur samhället nyttjar sina resurser i havsområden. Planeringen är en del av havsförvaltningen och är beroende av samordning med – havsmiljö-, vatten- och fiskförvaltningen.

Havsplaneringen utgår från den nationella lagstiftningen om havsplanering i miljöbalken och förordningen om havsplanering, som baserar sig på EU:s havsplaneringsdirektiv. För att genomföra uppdraget krävs en omfattande internationell samverkan med grannländerna kring Östersjön och Västerhavet.

De centrala frågorna är att ta fram och sammanställa kunskap om havsförhållandena inklusive vilka anspråk som finns för havsområdena. Dessa ska sedan ligga till grund för att bedöma och planera för en hållbar användning av havens resurser. Utifrån detta utformas förslag till havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Det nationella samarbetet med nationella myndigheter, länsstyrelser, kommuner, branscher och intresseorganisationer är en förutsättning för att genomföra havsplaneringen.

Havsplanering

Färdplan havsplanering

HaV fortsatte arbetet med att utveckla förslag till statliga havsplaner. I september beslutade myndigheten om "Färdplan havsplanering" som visar vägen fram till förslag om havsplaner, med mål för planeringen och steg i arbetet. Färdplanen beslutades efter ett samråd om ett förslag till inriktningsdokument där över hundra branschorganisationer, intresseorganisationer, myndigheter, högskolor, universitet, länsstyrelser och kommuner lämnade synpunkter och förslag till förbättringar.

Dialog om utkast till havsplaner

Som ett led i genomförande av färdplanen publicerade HaV den 1 december utkast till havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Utkasten består av planskisser med tillhörande planbeskrivningar. De ska ses som ett underlag för diskussion och inbjudan till alla som berörs att bidra till de framtida planernas innehåll och utformning. Fram till april 2017 genomför vi en bred dialog om utkasten med bland annat bransch- och intresseorganisationer, myndigheter, kommuner och grannländer. Länsstyrelsen hjälper HaV i dialogen med kommuner och regionala organ.

Syftet med dialogen är att göra en avstämning i tidigt skede för att få bättre och väl förankrade förslag till havsplaner. Senare följer formellt samråd och en granskning av förslagen till havsplaner. Avsikten är att kunna lämna över förslag till havsplaner och föreskrifter till regeringen under 2019.

Tematisk fördjupning

Vi har gjort en tematisk fördjupning om sjöfart, yrkesfiske, energi, försvar och säkerhet, naturvård och regional tillväxt, ett arbete som påbörjades hösten 2015. I tematiska arbetsgrupper deltog ett 70-tal experter från centrala myndigheter, länsstyrelser och några kommuner och regioner.

Grupperna identifierade synergier och konflikter mellan olika intressen, diskuterade framtidsbilder och gav rekommendationer för det fortsatta arbetet. Resultatet diskuterades vid en stor konferens med deltagare även från bransch- och intresseorganisationer. Den tematiska fördjupningen gav fördjupat planeringsunderlag som användes vid utvecklingen av utkasten till havsplaner. Underlagen finns publicerade på HaV:s webbplats.

Symphony

Som en del i miljöbedömningen av förslagen till havsplaner använder HaV verktyget Symphony som vi utvecklar. Symphony visar samlad miljöpåverkan vid olika planeringslösningar. Verktyget bygger på en etablerad metod för bedömning av kumulativ miljöpåverkan som HaV nu anpassar för tillämpning inom havsplaneringen. I Symphony används över 40 kartlager som visar belastningar och ekosystemtjänstkomponenter.

KOMPIS-bidraget

För att stödja och förstärka förberedelser och genomförande av kommunal översiktsplanering i havet, beslutade HaV om ett särskilt bidrag, KOMPIS-bidraget för kommunal planering i havet i statlig samverkan. Bidraget ges till kustlänsstyrelserna för att i sin tur sökas av kustkommunerna i länet. Länsstyrelsen är ansvarig för utlysning och prövning av ansökningar från kommunerna. Totalt 22 miljoner kronor går till projekt under 2016 och 2017. Bidraget finansieras från havs- och vattenmiljöanslaget. Under 2016 beslutade länsstyrelserna om bidrag till 13 projekt med 41 deltagande kommuner.

Internationellt samarbete

De kommande svenska havsplanerna kommer att angränsa till nio grannländers havsplaner. I enlighet med havsplaneringsförordningen har HaV på olika sätt verkat för samarbete med grannländer och samordning med de grannländer som också är EU-länder.

Baltic SCOPE

Under 2016 fortsatte det EU-finansierade projektet Baltic SCOPE som HaV leder. Projektet handlar om att hitta lösningar för att planera gränsområden i Östersjön. I projektet deltar framför allt myndigheter ansvariga för planering i EU-länder runt Östersjön, men även regionala organisationer. HaV leder samarbetet som har tio partners. Projektet avslutas under 2017.

Under året har projektet skapat mötesplatser och forum med workshops. Ansvariga havsplaneringsmyndigheter från de sex grannländerna tillsammans med ansvariga nationella myndigheter inom områdena sjöfart, fiske, miljö och energi har gemensamt diskuterat synergier och konflikter. Man har även utarbetat förslag på lösningar och rekommendationer. Projektet har bidragit med planeringsunderlag och inspiration till stöd för vår utveckling av förslag till svenska havsplaner utifrån ett gränsöverskridande perspektiv.

Baltic SCOPE har också bidragit till att öka förståelsen för planeringsprocessen i grannländerna. Detta har bidragit till att underlätta den formella dialogen mellan grannländerna i Östersjöregionen kring konkreta och detaljerade planeringsfrågeställningar. Projektet har också bidragit till att synliggöra och lyfta gränsöverskridande frågor för svenska nationella sektorsmyndigheter som inte är partners i projektet.

VASAB och andra samverkansforum

I november genomfördes i samarbete med Vasab (Vision and Strategies around the Baltic Sea) och ICES ett större internationellt arrangemang: MSP Forum i Riga med närmare 250 deltagare från totalt 32 länder. Forumet genomförde 16 interaktiva workshops på olika havsplaneringsteman.

HaV deltar även i projekten BalticLINES (Östersjön) och NorthSEE (Nordsjön) som startade i mars 2016. Projekten som leds av en sjöfartsmyndighet i Tyskland, är inriktade på sjöfart och energi. NorthSEE omfattar även en miljökomponent.

Internationellt var vi även aktiva i Helcoms och Vasabs gemensamma arbetsgrupp för havsplanering. Vi deltog också i EU-kommissionens

expertgrupp för havsplanering.

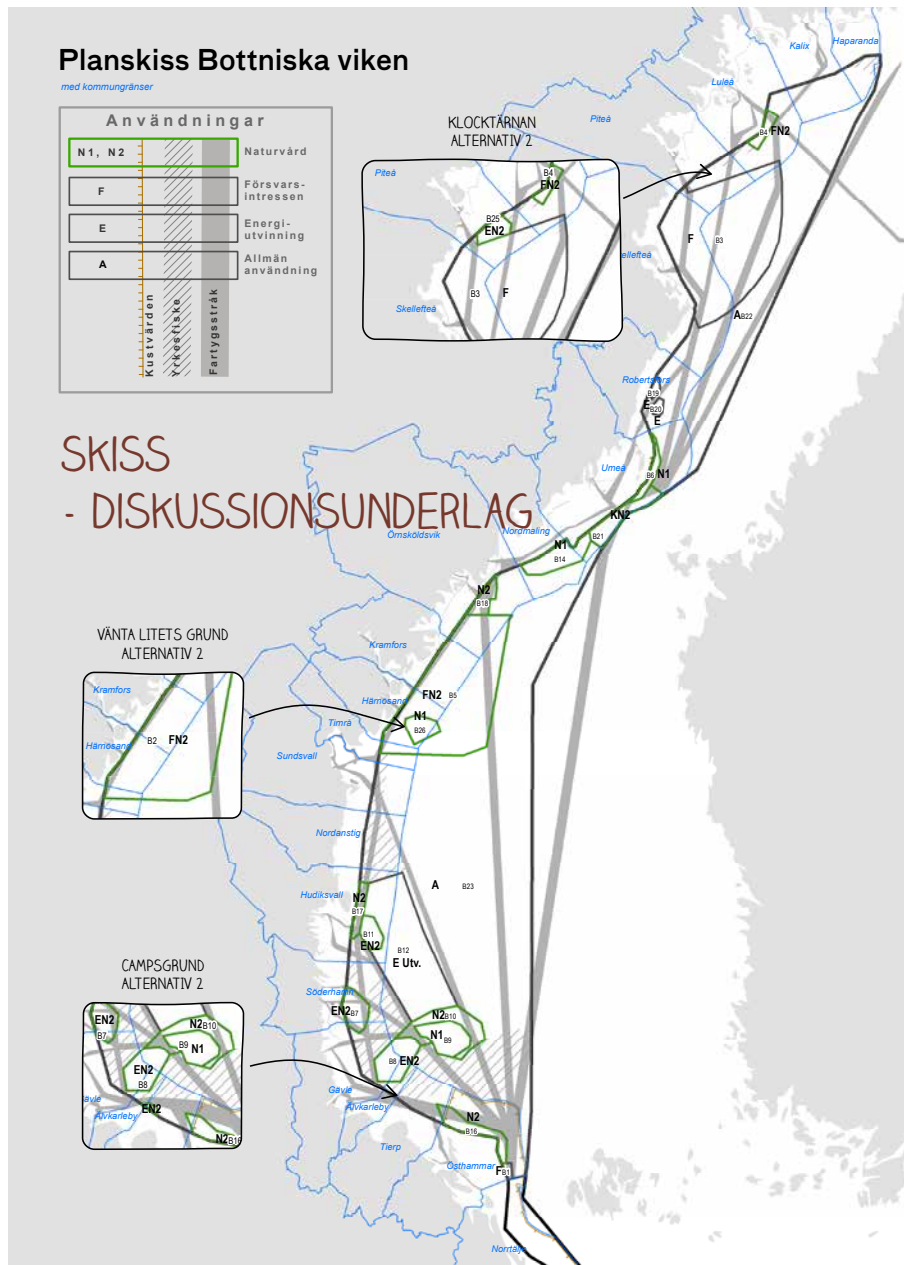
Inom Helcom-Vasabs arbetsgrupp har vi varit drivande i uppföljningen av vägledningen för tillämpning av ekosystemansatsen i havsplaneringen. Vägledningen för hur ekosystemansatsen kan tillämpas i havsplaneringen, som båda organisationerna antagit, följdes upp med en workshop vid Baltic Sea MSP Forum. Vi ledde en workshop med över hundra deltagare vid Baltic Sea MSP Forum. Vi presenterade både förslag till checklistor och arbetet med analysverktyget Symphony. Både checklistor och Symphony är verktyg som stödjer tillämpningen av ekosystemansatsen.

I Helcom-Vasabs arbetsgrupp kommer HaV att ha en ledande funktion för det fortsatta arbetet med ekosystemansatsen och frågor om hur biologisk mångfald kan hanteras i havsplanering, till exempel genom ett grön infrastrukturperspektiv eller andra sätt.

Under året antog Helcom och Vasab en gemensam vägledning för gränsöverskridande konsultationer som ska stödja samordning mellan länderna i Östersjöregionen. Vägledningen, som inte är bindande, har tagits fram av Helcom-Vasabs gemensamma arbetsgrupp för havsplanering. I dag finns ett system med formella samråd mellan länderna som rör gränsöverskridande miljöpåverkan, så kallat Esbo-samråd. Vägledningen inkluderar även andra gränsöverskridande frågor, till exempel ekonomiska eller tekniska frågor.

Tabell 20. Prestation havsplanering

Havsplanering	2016	2015	2014
Samordning av HaV:s arbete inom området havsplanering genom att införa, genomföra och utveckla svensk havsplanering i samverkan med myndigheter i berörda grannländer.			
HaV:s kostnad, tkr	21 328	10 351	7 821
Kommentar till prestation havsplanering			
<i>Prestationen visar övergripande omfattningen av aktiviteterna inom HaV:s havsplaneringsarbete, i form av den totala arbetskostnaden för arbetet.</i>			
<i>Kostnaden har ökat med anledning av arbete i samband med framtagande av förslag till havsplaner och strategisk miljöbedömning samt deltagande i internationella projekt som Baltic Scope och Interregprojekten Baltic Lines (Coherent Linear Infrastructures in Baltic Marine Spatial Plans 2016–2019) och North SEE (A North Sea Perspective on Shipping, Energy and Environmental Aspects in Maritime Spatial Planning).</i>			

Figur 6. Karta som visar discussionsunderlag inför havsplanen för Bottniska viken.

Fiskförvaltning

HaV har regeringens uppdrag att verka för att fisk- och skaldjursresurserna förvaltas på ett hållbart sätt. För oss innebär detta att fiskbestånden håller sig över de nivåer som ger maximal hållbar avkastning (MSY) och har en storleks- och åldersstruktur som upprätthåller ekosystemfunktionerna. Det är också viktigt att fiskets negativa effekt på miljön och ekosystemen minimeras.

Ett hållbart fiske innebär också att de näringar som är beroende av fiskbestånden är bärkraftiga inom ramen för ett långsiktigt hållbart nyttjande av dessa. Vårt arbete med fiskförvaltning ska också bidra till att ekosystemtjänster i och i anslutning till hav, sjöar och vattendrag ger förutsättningar för ett rikt och hållbart friluftsliv.

En hållbar fiskförvaltning hjälper oss att nå de svenska miljö kvalitetsmålen, särskilt Hav i balans och levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag. Genom att stärka det internationella samarbetet kring hållbar fiskförvaltning bidrar vi också till att vi når FN:s hållbarhetsmål.

Sammanfattning av insatser inom Fiskförvaltning

En stor del av arbetet med fiskförvaltning har rört genomförandet av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Delar av arbetet har varit att ta fram förslag till svenska ståndpunkter till förhandlingar och regionala processer om utkastplaner under landningsskyldigheten, fleråriga planer för förvaltning av bestånd, tekniska regleringar och fiskepartnerskapsavtal.

Det nationella genomförandet av fiskeripolitiken har till stor del handlat om landningsskyldigheten. Nya bestämmelser har införts vad gäller loggbokföring, rapportering och förvaring ombord. I budgetpropositionen för 2016 (2015/16:1) tillförde regeringen medel för att förstärka arbetet med införandet av den gemensamma fiskeripolitiken, särskilt landningsskyldigheten. Förstärkningen har inneburit att HaV har kunnat öka bemanningen inom områden som kräver utökade insatser för dessa ändamål. Utökningen har skett inom områdena förvaltning av it-system för hantering av kvoter, fiskereglering och kvotfördelning/administration.

Inom tillträdesområdet har vi hanterat ett stort antal fiskelicenser, personliga fiskelicenser och särskilda tillstånd. Under året har vi utformat ett nytt system att fördela fiskemöjligheter i demersalt fiske. System baserat på årsvis individuell fördelning av fiskemöjligheter där fiskemöjligheter kan överlätas mellan fiskelicensinnehavare under året. Det nya systemet införs från den 1 januari 2017. Syftet med systemet är att landningsskyldigheten ska kunna efterlevas med ett bibehållet högt kvotutnyttjande. Systemet har utformats med särskild hänsyn till det småskaliga fisket.

Under 2016 har fiskerikontrollen genomgått en förändring som innebär att kontrollen nu arbetar riskbaserat. Förändringen innebär att kontrollen fokuserar på de delar av fisket där vi bedömer att risken för överträdelser är störst. Arbets sättet är inriktat på att öka regelefterlevnaden inom olika så kallade riskområden. Metoden ger en möjlighet att hålla hög kvalitet på arbetet samt att lägga insatser och resurser där vi bedömer att de ger mest nytta. Uppföljningen av det första årets arbete visar på positiva resultat.

Inom fiskerikontrollen har det också bedrivits ett omfattande utvecklingsarbete. Arbetet med ett system för spårbarhet av fiskeri- och vattenbruksprodukter har genomgått en avgörande fas med test- och pilotverksamhet samt färdigställande av föreskrift. Systemet omfattar indelning av fiskeriprodukter i partier, fysisk märkning av dessa samt elektroniskt utbyte av partiinformation via ett centralt it-system hos myndigheten.

Vi har påbörjat arbetet med att ta fram en strategi för hur en ekosystembase-rad fiskförvaltning kan utvecklas så att den blir en integrerad del i uppfyllandet av målen i havs- och vattenförvaltningen.

Inom ramen för ett regeringsuppdrag har vi utvärderat fiskefriaområden som ett verktyg för förvaltningen. Utvärderingen visar att fiskefria områden kan vara en biologiskt och samhällsekonomiskt effektiv åtgärd för att stärka bestånd då andra fiskereglerande åtgärder, som tillåter visst fiske, bedöms vara otillräckliga.

År 2015 redovisade vi regeringsuppdraget om hur förvaltningen av lax och öring bör utformas och utvecklas. Under 2016 har vi påbörjat genomförandet av förslagen i rapporten i samverkan med SLU och länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten.

Den gemensamma fiskeripolitiken

Under året arbetade HaV med olika delar av den gemensamma fiskeripolitiken. Enligt denna ska uttagen av fisk grundas på maximal hållbar avkastning (MSY) enligt den vetenskapliga rådgivningen. För bestånd där den vetenskapliga informationen är otillräcklig ska uttagen baseras på en försiktighetsansats. Varje år beslutar EU:s fiskeministrar om kvoter för Östersjön och för Västerhavet, och vartannat år om kvoter för djuphavsarter. Baserat på vårt uppdrag och enligt målen i den gemensamma fiskeripolitiken om bland annat MSY har vi tagit fram förslag till svenska ståndpunkter inför förhandlingarna. För flera viktiga bestånd sattes kvoterna enligt målen för MSY. Det gäller exempelvis för kolja i Nordsjön och Skagerrak samt för havskräfta och äkta tunga i Skagerrak och Kattegatt. I Östersjön har kvoter för 2017 beslutats för torsk, sill, skarpsill, lax och rödspätta i linje med målen om MSY och den nya fleråriga planen för Östersjön.

Utkastplaner

Skyldighet att landa alla fångster av marina resurser som regleras genom en total tillåten fångstmängd (TAC) införs stegvis från 2015 till 2019 i EU:s fiske på EU-vatten och Internationella vatten. Detaljerade regler för genomförande och vissa undantag från landningsskyldighet kan fastställas i en så kallad utkastplan som antas i form av en delegerad förordning av EU-kommissionen. Vi har tagit fram underlag till och hållit i möten som lett fram till ett samlat förslag från EU:s medlemsstater runt Nordsjön (Scheveningengruppen) till en utkastplan för fiske efter bottenlevande arter i Nordsjön. Resultatet innebär bland annat att torsk omfattas av landningsskyldighet i vissa fisken från 2017 i Kattegatt, Skagerrak och Nordsjön. Havskräfta får kastas överbord då den bedöms ha hög överlevnad och att undantag ges för selektivt fiske efter räka och kräfta att fortsatt få kasta ut mindre bifångster av olika fiskarter.

Fleråriga planer

Fleråriga planer syftar till att sätta ramar för en långsiktig hållbar förvaltning av bestånden, samt tydliggöra vilka åtgärder som kan vidtas om beståndssituationen kräver det.

Efter långa förhandlingar fattade EU:s medlemsländer och Europaparlamentet i juli beslut om den första fleråriga planen inom ramen för den nya GFP:n för Östersjön. Syftet med planen är att bidra till att uppnå målen i GFP:n och framför allt att nå och upprätthålla MSY för berörda bestånd. Planen fastställer referenspunkter för bevarande samt intervall för fiskeridödlighet som grundar sig på ICES råd. Vi har tagit fram förslag till underlag och deltagit i möten både inom ramen för ministerrådet och inom den berörda regionala gruppen BALTFISH när förslaget har diskuterats.

I augusti lämnade EU-kommissionen förslag till en flerårig plan för bottenlevande arter i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt. Planen omfattar bland annat bestånd för torsk, kolja, rödspätta, havskräfta och räka. Vi har tagit fram yttrande och förslag till svensk ståndpunkt och deltagit i möten i rådsarbetsgruppen i Bryssel när förslaget har behandlats.

Tekniska regleringar

Tekniska regler anger när, var och hur fiske får bedrivas, till exempel genom att ange redskapens utformning och maskstorlek och ange vissa skyddade områden. EU-kommissionen lämnade i mars förslag till en ny förordning för tekniska regler i alla EU:s vattenområden. Vi har under året lämnat underlag och förslag till svensk ståndpunkt till förslaget. Vi har även deltagit i möten när förslaget behandlats i bland annat rådsarbetsgruppen i Bryssel.

Åtterrapporing

*Genomförande av
den gemensamma
fiskeripolitiken*

Regionala processer

Under 2016 har Sverige varit ordförande för det regionala samarbetet i Nordsjöregionen, i vilket sju av EU:s medlemsstater ingår. Inom ramen för det arbetet har vi behandlat ett antal frågor, men arbetet har koncentrerats till genomförande av landningsskyldighet för fiske efter bottenlevande marina resurser. Vi har bidragit genom att arrangera möten, ta fram underlag och lämna förslag som bland annat utmynnat i en gemensam rekommendation till en utkastplan för fiske efter bottenlevande arter i Nordsjön.

Vi har också varit aktiva i det regionala arbetet för Östersjön (BALTFISH) genom att delta i arbetet kring bland annat tekniska regleringar och i samarbetet om fiskemöjligheter.

Vi har under året avslutat förhandlingar med Danmark och Tyskland i en regional process om bevarandeåtgärder för det marina skyddade området Bratten. Detta ledde fram till en gemensam rekommendation enligt artikel 11 i GFP:n i enlighet med regeringsuppdrag. I september antog EU-kommissionen en delegerad förordning för bevarandeåtgärder i det berörda området.

Åtterrapporing

*Genomförande av
den gemensamma
fiskeripolitiken*

Den externa dimensionen

Den gemensamma fiskeripolitiken innehåller sedan 2014 ett specifikt avsnitt om EU:s externa relationer. Detta avser framför allt EU:s långdistansfiske inom ramen för bilaterala så kallade ”fiskepartnerskapsavtal om hållbart fiske” och EU som medlem i regionala fiskeriförvaltningsorganisationer. En grundläggande princip är att EU:s fiske utanför unionens vatten ska baseras på samma principer och standarder som de som gäller inom EU.

Fiskepartnerskapsavtal

Politiken integrerar bland annat havsrättskonventionens princip om att fiske endast ska ske på överskottsresurser, med vilket avses resurser som kuststaten inte själv kan fiska upp och som inte något annat land redan givits tillträde till. Under året tog HaV fram förslag till svensk ståndpunkt för att förhandla och genomföra ett antal fiskepartnerskapsavtal med tillhörande protokoll. Protokollen lägger fast EU:s fiskemöjligheter och den ekonomiska ersättningen till kuststaten för ett visst antal år. Underlaget belyste bland annat beståndssituationen och huruvida något överskott kunde anses föreligga liksom utvecklingskuststaternas perspektiv enligt den svenska Politiken för Global Utveckling. Underlagen nyttjades bland annat för genomförandet av protokoll med Marocko, Mauretania, Guinea Bissau, Liberia, Elfenbenskusten, Sao Tomé & Principe, Mocambique, Mauritius, Seychellerna och Cook-öarna. Vidare

lämnade HaV synpunkter på Revisionsrättens rapport "Are the Fisheries Partnership Agreements well managed by the Commission?" inför antagandet av rådsslutsatser om rapporten under året.

Hav deltog också i beredningen av svensk ståndpunkt inför möten inom regionala fiskerierorganisationer, bland annat de som förvaltar tonfiskarter och andra långvandrande arter i Atlanten, Indiska Oceanen och Västra och Centrala Stilla Havet.

Fiskereglering

Föreskrifter

Under 2016 har HaV fattat beslut om 27 föreskrifter inom fiskets område.

18 föreskrifter har avsett ändringar av tidigare meddelade föreskrifter inom fiskets område. Föreskrifterna har bland annat gällt ändring av fångstbegränsningarna för torsk, makrill, rödspätta, gråsej, havskräfta och kolja.

Särskilda bestämmelser har införts om loggbokföring och rapportering för att uppfylla kraven på landningsskyldighet samt särskilda regler om rapportering av äkta tunga med anledning därav.

Regler har även införts som gäller individuella överlåtbara fiskemöjligheter i Bottenhavet och Bottenviken.

En mindre ändring har införts i föreskriften om fisketillsynsmän som gäller utbildning av tillsynsmännen.

Åtta föreskrifter har avsett fiskeförbud. Några av förbuden har rört begränsningar att fiska lax inom vissa områden och några föreskrifter har avsett förbud att fiska med vissa redskap inom särskilt angivna områden där fisket varit nödvändigt att begränsa.

En föreskrift har meddelats som gäller HaV:s avgifter vid tjänsteexport.

HaV:s kostnad för arbete med föreskrifter inom fiskets område redovisas i tabell 21.

Tabell 21. Prestation föreskrifter inom fiskets område

Område	2016	2015	2014
Föreskrifter inom fiskets område	30	30	29
Verksamhetsrelaterade föreskrifter	1	1	1
Totalt antal föreskrifter	31	31	30
HaV:s kostnad, tkr	5 679	970	605
Kommentar till prestation föreskrifter inom fiskets område			
<p><i>Från och med 2016 redovisar vi kostnaden för samtliga steg i föreskriftsprocessen, från idé till föreskrift vilket även omfattar bland annat konsekvensanalyser och remissarbete. Tidigare redovisades endast utformandet av föreskriften. Detta är orsaken till den ökade kostnaden som därför inte är jämförbar med tidigare år.</i></p> <p><i>Inom fiskförvaltningen har också omfattningen av föreskriftsarbetet ökat under 2016 främst mot bakgrund av införande av landningsskyldighet och spårbarhet samt revidering av föreskriften på kontrollområdet.</i></p> <p><i>Antalet föreskrifter inom fiskförvaltningsområden är i princip konstant över åren. Föreskrifterna består till stor del av stoppföreskrifter för att stänga ett visst fiske under en viss period. Under 2016 har det upprättats flera föreskrifter för att tillgodose landningsskyldigheten med krav på rapportering med mera och för att införa det nya fördelningssystemet av fiskerättigheter.</i></p>			

Regeringsuppdrag

Ekosystembaserad
fiskförvaltning

Ekosystembaserad fiskförvaltning

I regleringsbrevet för 2016 fick HaV i uppdrag av att ta fram en strategi för hur en ekosystembaserad fiskförvaltning kan utvecklas så att den blir en integrerad del i uppfyllandet av målen i havs- och vattenförvaltningen.

Under 2016 har vi tagit de första stegen i arbetet med strategin genom att kort informera om uppdraget vid möte med bland annat havs- och vattenmiljörådet, möte med länsfiskekonsulenter, samrådsmöten med fisket, samt vid Havs- och vattenforum.

Arbetet med att utreda vad ekosystembaserad fiskförvaltning innebär och vad som krävs för att kunna genomföra det startade redan 2014, bland annat med hjälp av Institutionen för akvatiska resurser vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU Aqua). I slutet av 2014 valdes 8-fjordarområdet ut för en pilotstudie. SLU Aqua analyserade under 2015 om och hur ekosystembaserad fiskförvaltning utvecklats i området. Under 2016 har SLU Aqua, på uppdrag av HaV, undersökt möjligheterna att använda modeller, indikatorer och referensvärden för att kunna informera förvaltningen. SLU Aqua rapporterar årligen sina resultat till HaV. Resultat från studierna publiceras också i vetenskapliga artiklar.

En av grundstenarna för ekosystembaserad förvaltning är att fatta beslut grundat på en bred och djup kunskap om konsekvenserna för hela ekosystemets olika funktioner och tjänster. Under 2016 gavs uppdrag till SLU Aqua att genomföra en analys av hur kunskapsuppbyggnad och vetenskaplig rådgivning kan hjälpa förvaltningsprocessen i riktning mot ekosystembaserad fiskförvaltning.

Vi arbetar med en analys av vilka principer som bör prägla tillämpning av ekosystemansatsen i fiskförvaltningen. Vi behöver också förstå om och hur

själva utförandet av förvaltningen (policyutveckling, lagstiftning, beslutsfattande, reglering, uppföljning, tillsyn, etcetera) behöver och kan anpassas för att följa ekosystemansatsens principer (däribland gemensamma mål, delaktighet, samhällsekonomisk värdering, avgränsning, flexibilitet, etcetera.). Vi gav därför Havsmiljöinstitutet (HMI) i uppdrag att ta fram en översiktlig förvaltningsanalys av hinder och möjligheter för ekosystembaserad fiskförvaltning inom nuvarande förvaltningsstrukturer och processer. I slutet av november samlade HaV och HMI samhällsvetenskapliga experter på ekosystembaserad förvaltning för att syntetisera samlad kunskap på området till analysen.

Analyserna som genomförts under 2016 kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet med ekosystembaserad fiskförvaltning under 2017.

Fiskefria områden

Under året har vi sammanställt en utvärdering av de fem fiskefria områden som inrättades till följd av ett regeringsuppdrag till Fiskeriverket 2005. Uppdraget gavs med anledningen av det fortsatta arbetet med miljö kvalitetsmålen och syftet var att skapa ett bredare underlag avseende möjligheter till och konsekvenser av fiskefria områden. I uppdraget låg även att utvärdera de mer långtgående biologiska effekterna, bedöma fiskets påverkan och uppskatta de ekonomiska konsekvenserna.

På uppdrag av HaV har Institutionen för akvatiska resurser vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU Aqua) och Centre of Resource Economics (CERE, vid SLU och Umeå Universitet) analyserat biologiska respektive samhällsekonomiska effekter av fiskefria områden. Vår utvärdering baserar sig på dessa analyser för att dra slutsatser och beskriva hur vi går vidare i den fortsatta förvaltningen av fiskefria områden.

Utvärderingen visar att fiskefria områden kan vara en biologiskt och samhällsekonomiskt effektiv åtgärd för att stärka bestånd av fisk och kräftdjur i fall då andra fiskereglerande åtgärder, som tillåter visst fiske, bedöms vara otillräckliga. Den lyfter också fram att fiskefria områden kan ha positiva effekter på andra ekosystemfunktioner och -tjänster.

Nationell förvaltning

Utöver arbetet med EU:s gemensamma fiskeripolitik finns även ett nationellt utrymme att förvalta fisk- och skaldjursbestånd och reglera svenskt yrkesfiske och fritidsfiske. Under året har vi fortsatt vårt arbete med att ta fram förvaltningsmål för nationellt förvaltade arter. Tillsammans med länsstyrelserna har vi påbörjat en översyn av regelverket som avser östkusten samt startat arbetet med att genomföra de förslag som lämnades i regeringsuppdraget om en förbättrad förvaltning av lax och öring 2015.

Förvaltning av lax och öring

År 2015 redovisade vi regeringsuppdraget hur förvaltningen av lax och öring bör utformas och utvecklas.

Vi har under 2016 påbörjat genomförandet av förslagen i rapporten genom beställning av rådgivning från Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för

akvatiska resurser samt genom att ge länsstyrelserna i Norrbottens- och Västerbottens län i uppdrag att göra en översyn av föreskrifterna för fiske efter lax och öring i sötvattens- och kustområdet.

Under senare år har vi infört en rad ändrade bestämmelser för fisket efter lax i Östersjön. Målsättningen har varit att öka skyddet för svaga bestånd av lax och styra fisket med fasta fällor mot den odlade laxen och starka bestånd av naturreproducerande lax. Inför fiskesäsongen 2015 beslutade vi att utforma bestämmelserna för yrkesfiske mot bakgrund av beståndsstatusen samt skyddsbehovet för svaga laxbestånd i de tre områdena 31 (Bottenviken), 30 (Bottenhavet) och 22-29 (Östersjöns övriga områden). Den största andelen av kvoten fördelades till område 31 och 30. Inom område 31 beslutades också om en uppdelning av kvoten på vild och fettfeneklippt odlad lax. Starttiden för fisket i område 31 och norra delen av Västernorrlands län inom område 30 beslutades till 17 juni. Därmed ökade skyddet för tidigt återvandrande naturproducerad lax. Mot bakgrund av att ministerrådet beslutat om samma laxkvot 2016 som för 2015 beslutade vi om samma bestämmelser för fisket på kvoten under 2016 som för 2015.

Vi har under året deltagit på samråds- och informationsmöten om förvaltning av lax och öring i Väneren.

Konventionen för bevarande av atlantlaxen, NASCO

HaV hade i uppdrag att leda den svenska delegationen vid NASCO:s årsmöte som hölls i Tyskland. Mötet behandlade och utvärderade bland annat medlemmarnas rapportering av utförda åtgärder relativt medlemmarnas antagna implementeringsplaner för bevarande och restaurering av laxbestånden. Vid mötet behandlades också ICES biologiska rådgivning, kvoter för laxfiske vid Grönland och Färöarna, förvaltning av blandfiske i övriga medlemmars kustvattenområde. Utfallet av förhandlingarna blev bland annat att Danmark som företrädare för Grönland tog ett icke bindande beslut att Grönland inte ska fånga mer än 32 ton under 2016. Danmark meddelade också att Färöarna inte kommer att fiska lax under 2016, 2017 och 2018 med hänsyn till skyddet av svaga laxbestånd.

På mötet behandlades en skrivelse till Oskar i syfte att klargöra NASCO kompetensområde och verksamhet i relation till Oskar rekommendation om lax.

En arbetsgrupp tillsattes för klassificering av statusen för samtliga bestånd av lax inom konventionsområdet. Totalt handlar det om cirka 2 000 laxbestånd varav cirka 20 finns i vattendrag som mynnar på svenska västkusten. Mötet beslutade att 2017 års möte ska arrangeras i Varberg, Sverige. Vi har i samråd med regeringskansliet, länsstyrelsen i Halland och Sveriges Lantbruksuniversitet Institutionen för akvatiska resurser påbörjat planeringar för mötet.

Regeringsuppdrag i anledning av gränsälvöverenskommelsen med Finland om fiskefrågor i Torne älv

I regeringsuppdraget ingår att förhandla med Finland om årliga avvikelser från den inom gränsälvöverenskommelsen framförhandlade fiskestadgan. Enligt uppdraget ska avtal ingås med finsk förvaltningsmyndighet om ett gemensamt fiskekort i Torne älv som även möjliggör för privata fiskerättsägare att ansluta sig till avtalet. De intäkter som tillfaller Sverige och Finland ska användas för

forskning och kontroll i Torne älv.

Vi har tillsammans med länsstyrelsen i Norrbotten genomfört möten med referensgruppen för fiskefrågor i Torne älv samt Finsk-Svenska Gränsälvskommissionen, FSGÄK. Vi har också medverkat på FSGÄK kommunkonferens i Muonio samt arrangerat en öppen informationskväll i Övertorneå tillsammans med FSGÄK, Länsstyrelsen i Norrbottens län, SLU Aqua och Sveriges Veterinärmedicinska Anstalt.

På regeringens uppdrag har vi förhandlat med Finland och till regeringen rapporterat utfallet av förhandlingarna och lämnat förslag på ändring av reglerna under 2016 för fiske enligt 2 a kap. förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.

Under 2016 har vi haft möte med Finland och förvaltningsstyrelsen för det gemensamma fiskekortet om avtal om upplåtelse genom fiskekortförsäljning av svenska statens fiskerätt på lax och öring i Torneälven. Vi har också ingått avtal med Matkakoski fiskeförening om fiske i Torne älv. Svenska och finska statens intäkter från försäljning av gemensamma fisketillstånd disponeras gemensamt av oss och Närings-, Trafik- och Miljöcentralen, NTM, i finska Lappland. Dessa intäkter har, i enlighet med gränsälvsöverenskommelsen, använts för gemensamt beslutade åtgärder för kontroll och forskning i fiskeområdet. Fiske-tillsyn har bedrivits i Torne älv av länsstyrelsen och NTM-centralen. Länsstyrelsen har tryckt upp en broschyr om fiskeregler som distribuerats till hushållen i Tornedalen. En studie om öringbeståndets status och genetik har beställts från SLU Aqua. Vi har från SVA beställt undersökning av orsak till sjukdomar och fiskdöd i Torne älv.

Dataförfrågningar

Vi svarar löpande på olika dataförfrågningar om uppgifter som yrkesfisket rapporterat in. Vi tar fram statistik både till interna och externa parter. Många frågor kommer från fiskets organisationer. Vi får även många frågor från kommuner, länsstyrelser, yrkesfiskare, journalister och allmänhet.

I vissa fall har vi utvecklat våra egna system för att kunna hjälpa till med uppgifter. Det i sin tur har lett till att vi själva fått nya verktyg för att utföra andra uppgifter inom fiskerikontrollen som exempelvis att övervaka stängda områden.

Fritidsfiske och fisketillsyn

Strategisk plan för fritidsfisket och fisketurismen

Vi har i samarbete med Jordbruksverket under 2013 beslutat om vision och centrala mål för myndighetens arbete med fritidsfisket och fisketurismen. Planen är integrerad med bland annat myndighetens arbete med miljökvalitetsmålen och de fritidspolitiska målen samt svenskt genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken. Planen har implementerats i vår verksamhetsstrategi och kunskapsunderlag har beställts från Statistiska Centralbyrån och Sveriges Lantbruksuniversitet. Vi har tillsammans med Jordbruksverket bildat en rådgivande grupp för fritidsfiske och fisketurism i vilken ingår ett 15-tal intresse- och branschorganisationer samt berörda myndigheter. Under året har den rådgivande gruppen haft ett möte som var förlagt till Jordbruksverket.

Svenska fiskeregler

Tillsammans med länsstyrelserna driver vi webbplatsen www.svenskafiskeregler.se. Där kan allmänheten i en sökbar karta hitta information om gällande regler för fritidsfiske i havet och i de fem stora sjöarna. Kartan kan anpassas helt efter det område där man har för avsikt att fiska. I kartan visas gränser för alla fiskeregler i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter för havet och sötvatten och vilka regler som gäller inom det utvalda området. Där finns också information om de regler som följer av fiskelagen och förordningen. I kartan visas också information om naturreservat där fiske är reglerat i reservatsföreskrifter.

Arbetet bedrivs planmässigt i en gemensam förvaltningsorganisation och under 2016 har ett antal utvecklingsinsatser enligt förvaltningsplanen genomförts för att öka systemets funktionalitet. Intresset för sidan har ökat över tid vilket kan avläsas i antalet besök. Efterfrågan på informationen förväntas fortsätta öka efterhand som kännedomen om Svenska fiskeregler sprids.

Länsstyrelsernas arbete med fisketillsyn

Enligt länsstyrelsernas regleringsbrev redovisas insatser för fisketillsynen till HaV.

I redovisningen finns uppgifter om fisketillsynens omfattning, antal tillsynsmän och tillsynstillfällen (tabell 22). Dessutom lämnas uppgifter om dess effekter i form av kontroller, anmälningar och beslag. Den redovisade tillsynen visar att drygt 2 procent av kontrollerna leder till ett beslag. Den samlade bedömningen som avspeglas i länsstyrelsernas redovisning är dock att fisketillsynen behöver förstärkas och att länsstyrelsernas ansvar för fisketillsyn behöver förtydligas.

Omfattningen av länsstyrelsernas redovisning har ökat över tid vilket bedöms avspegla en ambitionshöjning i den operativa tillsynen och det samverkansarbete som sker mellan länsstyrelser, Kustbevakning, polis och HaV.

Länsstyrelsernas engagemang och resurser för fisketillsyn är avgörande för att upprätthålla en rimlig nivå på tillsynen av fritidsfisket. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att ca 0,4 procent av antalet redskapsdagar i havet kontrolleras och att 1,8 procent av kontrollerna leder till beslag. Vi saknar dock underlag för att bedöma i vilken utsträckning de samlade resurserna för tillsyn och kontroll är på en tillfredsställande nivå i förhållande till förvaltningens mål.

Tabell 22. Antal förordnanden, omfattning och effekter av fisketillsynen som länsstyrelserna redovisat för 2015 och fritidsfiskets omfattning

	Samtliga län	Kustlänen
Totalt förordnanden	6 336	3 173
Förordnanden kust		294
Förordnanden vattendrag kust		445
Omfattning tillsynstillfällen	3 975	3 344
Omfattning tillsynstimmar	14 676	12 116
Antal kontroller	22 276	19 013
Effekt beslag	421	337
Antal redskapsdagar, havet (SCB 2013)		
Nät		720 000
Trolling		338 000
Övrigt handredskapsfiske		3 564 000

Tillträdesfrågor

HaV reglerar tillträdet till fisket genom handläggning och beslut om fiskelicenser, personliga fiskelicenser, särskilda tillstånd för fiske och registreringen av förstahandsmottagare, se tabell 23.

Tabell 23. Prestation tillstånd inom fisket

Tillstånd	2016	2015	2014
Antal beslut avseende			
- Fiskelicenser			
- Personliga fiskelicenser			
- Särskilda tillstånd	2 389	2 294 ¹	2 553 ¹
HaV:s kostnad, tkr	5 131	3 389	4 521

Kommentar till prestation tillstånd inom fisket

Registrering av förstahandsmottagare har tidigare redovisats inom ramarna för prestationen. Då detta inte utgör ett tillstånd redovisas inte längre dessa uppgifter.

359 tillstånd avser nya beslut om tilldelning av individuella demersala fiskemöjligheter. Dessa tillstånd införs inför fiskeåret 2017. Fördelningen av individuella fiskemöjligheter har inneburit en omfattande förändring av tillståndshanteringen och tagit mycket tid i anspråk under 2016. Detta förklarar den ökade kostnaden 2016.

¹ Till antal beslut räknas även registrering av förstahandsmottagare. Registrering av förstahandsmottagare utgör 20 stycken ärenden.

Åtterrapporing

Anpassning av fiskeflottan

Anpassning av flottans kapacitet

Antalet fartyg i den svenska fiskeflottan har minskat under 2016, liksom kapaciteten mätt i bruttodräktighet och maskinstyrka (se tabell 24).

Nyetableteringar har inte varit möjligt för fartyg inom effordsystemet. Med effordsystemet avses de fartyg som tilldelats fiskeansträngning från Sveriges totala tilldelning av fiskeansträngning för torskfångande redskap i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt (detta regleras i rådsförordning (EG) nr 1342/2008). På grund av beståndssituationen för räka har inga nya tillstånd för fiske efter räka medgivits under 2016.

I syfte att motverka en kapacitetsökning inom flottan tillämpas regler för ut- och införsel. Dessa regler medför att inträde av ny kapacitet endast är möjlig om minst motsvarande kapacitet förs ut. Kravet på kapacitetsutförsel är 100 eller 110 procent beroende på fiskeinriktning och hemmahamn. I enlighet med EU:s krav har således den fartygskapacitet som förts in i den svenska fiskeflottan under året kompenseras genom utförsel av minst motsvarande fartygskapacitet.

Tabell 24. Utvecklingen i den svenska fiskeflottan

per 31 dec	2016	2015	2014	2013	2012
kW	161 408	166 163	166 680	166 056	172 528
bt	29 222	31 054	30 412	29 169	30 564
Antal fartyg	1 277	1 316	1 350	1 362	1 377

Åtterrapporing

Anpassning av fiskeflottan

Fiskelicens för yrkesmässigt fiske i havet

För yrkesmässigt fiske i havet krävs fiskelicens. Fiskelicenser kan beviljas juridisk eller fysisk person och kräver att fisket bedrivs i näringsverksamhet.

Fiskelicenser ersatte den 1 oktober 2014 de tidigare yrkesfiskelicenserna och fartygstillstånden. I tabellen nedan anges därför även antalet yrkesfiskelicenser. Före den 1 oktober 2014 omfattades även yrkesfiske i de fem stora sjöarna.

För yrkesmässigt fiske på allmänt vatten i de fem stora sjöarna krävs personlig fiskelicens. Antal fiskelicenser visas i tabell 25. Antal personliga fiskelicenser redovisas separat i nästa avsnitt.

Tabell 25. Antal fiskelicenser/yrkesfiskelicenser¹ fördelat på kön och juridisk person (2009-2010 Fiskeriverkets siffror)

	Fiske-licenser		Yrkesfiskelicenser				
	2016	2015	2014 (till 1 okt)	2013	2012	2011	2010
Män	1 238	1 291	1 377	1 448	1 543	1 586	1 627
Kvinnor	8	7	17	18	19	20	18
Juridiska personer	31	18	-	-	-	-	-
Fiskelicenser/ Yrkesfiskelicenser totalt	1 277	1 316	1 394	1 466	1 562	1 606	1 645

¹För 2009-2014 (fram till 1 oktober) anges yrkesfiskelicenser, vilka även innefattade licens för fiske i de fem stora sjöarna (personlig fiskelicens sedan 1 oktober 2014).

Personlig fiskelicens för yrkesmässigt fiske

Vid yrkesmässigt fiske på allmänt vatten i de fem stora sjöarna (Vänern, Vättern, Hjälmaren, Mälaren och Storsjön i Jämtland) eller vid yrkesmässigt fiske i havet utan fiskefartyg krävs en personlig fiskelicens. När en fråga om personlig fiskelicens prövas första gången ska tillgången på fisk beaktas. Ett villkor för att beviljas personlig fiskelicens är att fisket ska bedrivas i näringsverksamhet.

Antal personliga fiskelicenser visas i tabell 26.

Tabell 26. Antal personliga fiskelicenser fördelat på kön

	2016	2015	2014 (från 1 oktober)
Män	163	168	167
Kvinnor	7	7	8
Personliga fiskelicenser, totalt	170	175	175

Särskilda tillstånd

Antal särskilda tillstånd av olika typer under perioden 2011–2016 presenteras i tabell 27 nedan.

Tabell 27. Antal särskilda tillstånd av olika typer 2011-2016

Särskilda tillstånd	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Tillstånd att bedriva fiske efter räka	62	62	62	62	62	62
Tillstånd att fiska havskräfta med bur	97	101	96	97	102	104
Tillstånd att tråla räka i Gullmarsfjorden	4	4	5	4	5	5
Tillstånd att bedriva fiske efter ål	273	278	236	251	251	365
Tillstånd att bedriva fiske efter siklöja med partrål i kustvattenområdet	35	34	35	35	35	35
Tillstånd att bedriva fiske efter sill/skarp-sill i de inflyttade trålområdena i Östersjön	10	9	10	9	9	4
Tillstånd att bedriva fiske efter mussla med redskap som släpas efter fartyg	0	-	0	-	-	1
Tillstånd att fiska snäcka med bur	2	1	1	4	3	2
Tillstånd för fiske efter torsk i Östersjön	191	198	224	238	251	256
Pelagiska tillstånd	40	31	34	34	36	37
Regional tilldelning pelagiska tillstånd	12	12	13	13	13	13
Konsum, norsk ekonomisk zon	6	6	6	6	8	8
Räka, norsk ekonomisk zon	19	19	18	19	23	19
Särskilt tillstånd för fiske med vissa redskap i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt (effort)	88	90	93	94	100	112
Särskilt tillstånd för fiske efter havskräfta med bottentrål försedd med artsorterande rist	89	89	93	95	94	93
Trålfiske i Kosterhavet	62	64				

Torsk i Östersjön

För att främja det småskaliga fisket och stärka den regionala utvecklingen kring Östersjön tillåter nuvarande regelverk en viss nyetablering inom fisket med passiva torskfångande redskap. Under år 2016 motsvarade nyetableringarna 155,24 kilowatt fördelat på 3 fartyg.

Effortsystemet i Skagerrak, Kattegatt och Nordsjön

Ett så kallat efforttillstånd krävs för fiskefartyg med en längd större än 10 meter för fiske i Västerhavet med någon av de redskapsgrupper som anges i punkt 1 i bilaga 1 i förordning (EG) nr 1342/2008, torskplanen för Västerhavet.

Torskplanen omfattar bland annat begränsningar av användningen av torskfångande redskap genom ett fiskeansträngningssystem. Systemet innebär att medlemsstaternas fiske med torskfångande redskap i Västerhavet begränsas genom kilowattdagar utöver den kvot som finns.

Ett totalt antal kilowattdagar fastställs för medlemsstaten varje år genom beslut i EU:s ministerråd. Medlemsstaten fördelar sedan de nationella kilowattdagarna mellan sina fiskefartyg som har efforttillstånd, så att varje fartyg tilldelas ett bestämt antal kilowattdagar. Tilldelningen av kilowattdagar för Sverige år 2016 var samma som för 2015 inom samtliga redskapsgrupper.

Nyetableringar har inte varit möjligt för fartyg inom effortsystemet då tillstånd endast kan beviljas fartyg som föregående förvaltningsperiod haft och nyttjat ett effort- eller risttillstånd. Däremot har det under 2016 funnits en möjlighet att byta tillståndshavare under förutsättning att minst motsvarande kapacitet, mätt i kilowatt, förs ut ur fisket. Även byten av tillståndshavare har skett genom generationsskifte eller när samma person eller företag haft ägarandelar i ett fiskefartyg kontinuerligt i tre år (ägarkontinuitet). Detta har 2016 skett vid nio tillfällen.

År 2016 infördes infiskningskrav för att få förnyade tillstånd för de som har särskilda tillstånd för fiske med effort- och risttillstånd. För att en fiskare ska få förnyat effort- och risttillstånd, krävs en landad fångst av minst 1 000 kg med de reglerade redskapen senast till den 31 december varje år. År 2016 hade 88 antal fartyg efforttillstånd.

Fiske efter havskräfta med bottentrål försedd med artsorterande rist är undantaget från effortsystemet eftersom ristfisket uppfyller kravet i EU:s torskåterhämtningsplan om att fånga mindre än 1,5 procent torsk. För detta fiske tillämpas ett nationellt kilowattdagssystem. År 2016 hade 89 antal fartyg risttillstånd.

Effortsystemet kommer att upphöra från och med 1 januari 2017. Systemet har lett fram till ökad selektivitet och andra åtgärder för att undvika att fånga torsk men systemet försvårar genomförandet av landningsskyldigheten eftersom det hämmar en fortsatt anpassning av fiskemönster, såsom val av fiskeområde och redskap.

Pelagiska systemet och överlåtelser av pelagiska fiskerättigheter

Sedan införandet av överlåtbara fiskerättigheter inom det pelagiska systemet år 2009 har den pelagiska fiskeflottan mer än halverats. Under 2016 har HaV godkänt 253 överlåtelser av pelagiska fiskerättigheter inklusive kvotbyten med andra länder inom EU.

Fiske efter taggmakrill

Fiske efter taggmakrill i Nordsjön fördelades inte som en överlåtbar fiskerättighet när det pelagiska systemet infördes år 2009. Tillgänglig kvot har i stället fördelats efter ansökan. För att underlätta planeringen och förbättra kvotutnyttjandet infördes år 2016 en fördelning av fisket efter taggmakrill på fartygsnivå som en individuell årlig fiskemöjlighet. Fördelningen grundar sig på fiske bedrivet under åren 2010–2014 och har fördelats till 14 fartyg.

Fiske efter sill i Bottenhavet och Bottenviken

HaV har under år 2016 infört krav på tillstånd för fiske efter pelagiska arter för fartyg med en längd av minst 15 meter för fiske i Östersjöns delområde 30-31. Tidigare krävdes inte tillstånd om fisket efter pelagiska arter uteslutande bedrevs i detta område. Sex fartyg har tilldelats individuella årliga fiskemöjligheter och fördelningen har utgått från det fiske som rapporterats under åren 2010–2014.

Fiske efter räka

I syfte att motverka överetablering inom räkfisket finns sedan 2008 krav på tillstånd för att få fiska räka. För att få förnyat tillstånd krävs en infiskning på minst 1 000 kg under föregående förvaltningsperiod. De senaste åren har antalet räktillstånd varit 62 stycken.

Tillstånd för fiske efter ål

Till följd av ändringar av Fiskelagen, som trädde i kraft den 1 oktober 2014, ändrades tillstånden för att fiska ål från att vara personliga till att vara knutna till fiskefartyg. Eftersom flera tillståndshavare har flera fiskefartyg har antalet tillstånd ökat. Dock har varje tillståndshavare en fångstbegränsning som är oberoende av antalet fartyg som används. Antalet ålfiskare har däremot minskat över tid. Under år 2016 fanns 216 tillståndshavare.

Nytt system för att fördela fiskemöjligheter under landningsskyldighet

Den nu gällande grundförordningen för EU:s gemensamma fiskeripolitik trädde i kraft den 1 januari 2014. En grundläggande förändring i förvaltningen är att en skyldighet att landa fångst av alla kvoterade arter införs gradvis. Landningsskyldigheten syftar bland annat till att minimera utkast och påskynda utvecklingen av ett mer selektivt fiske. Regleringen innebär att alla fångster av kvoterade arter ska redovisas, landas och kvotavräknas.

Om landningsskyldigheten ska kunna efterlevas med ett bibehållet högt kvotutnyttjande behöver systemet att fördela fiskemöjligheter förändras. Utgångspunkten har varit att skapa ett system där fiskaren får ett individuellt ansvar att anpassa sina fiskemöjligheter till förväntade fångster genom överlåtelser av fiskemöjligheter. I ett sådant system får fiskaren bättre möjligheter att efterleva landningsskyldigheten och risken för kollektiva redskapsstopp tidigt under fiskeåret minskar.

HaV har, efter samråd med fiskerinäringen och andra intressenter, beslutat om ett system baserat på årsvis individuell fördelning av fiskemöjligheter där

fiskemöjligheter kan överlåtas mellan fiskelicensinnehavare under året. Det nya systemet införs från den 1 januari 2017.

Utveckling av fiskerinäringen

HaV ska redovisa hur hänsyn tas till fiskerinäringens förutsättningar och framtida utveckling inom ramen för arbetet med ett hållbart nyttjande och en hållbar förvaltning av fiskresurserna. Det gäller särskilt det småskaliga kustnära fisket.

Utgångspunkten för förvaltningen är att fiskbestånden ska återställas och bevaras på nivåer över maximalt hållbar avkastning. Denna ansats i förvaltningen skapar långsiktiga förutsättningar för en hållbar förvaltning. Den är också ett uttalat mål inom den gemensamma fiskeripolitiken. Nationellt har vi påbörjat ett arbete med att se över förvaltningsmålen för nationellt förvaltade arter.

Under 2016 har en gemensam strategi för yrkesfisket tagits fram med Jordbruksverket. Syftet har varit att ta fram en gemensam bild och mål för att underlätta samverkan och ökad förståelse mellan myndigheter, yrkesfiskare, forskare och olika intresseorganisationer. Strategin sträcker sig till 2020 och ska därefter revideras. Utgångspunkten för strategin är att fisket ska vara ekologiskt, socialt och ekonomiskt långsiktigt hållbart. Jordbruksverket och HaV ansvarar gemensamt för strategin som ska ge vägledning för myndigheternas arbete och för det fortsatta arbetet i den rådgivande gruppen som deltagit i framtagandet av strategin.

Under år 2015 infördes nya möjligheter till byte av tillståndshavare genom utförelse av tillståndsgiven fartygskapacitet och möjlighet att få tillstånd för fiske inom effortregleringen i Skagerrak, Kattegatt och Nordsjön, för fiske efter havskräfta med bottentrål försedd med artsorterande rist samt för torskfiske-tillstånd i Östersjön. Under år 2016 har tio byten av tillståndshavare skett av torskfiske-tillstånd i Östersjön. Under året har nio byten skett inom effortregleringen i västerhavet. Inom tillstånden för fiske efter havskräfta med botten-trål försedd med artsorterande rist skedde 14 byten av tillståndshavare under året.

Inom fisket med passiva redskap efter torsk i Östersjön finns möjligheter till nyetablering. Intresset har dock varit mycket begränsat under året, sannolikt som en följd av den dåliga lönsamheten inom torskfisket i Östersjön.

Det småskaliga pelagiska fisket, med undantag av fisket efter makrill, har fiskat utan fångstbegränsningar inom ramarna för kustkvoterna under huvuddelen av året. Garnfisket i Östersjön har också skett utan fångstbegränsningar. Fångstbegränsningarna för trålare som fiskar efter torsk i Östersjön upphävdes under året och fiskarna har då kunnat fiska utan fångstbegränsningar.

Möjligheter har funnits för fiskare som fiskar efter nordhavsräka att tillfälligt omfördela fångstmängder under tvåmånaderperioder. Detta har inneburit att fisket kunnat bedrivas mer effektivt under året och minskat antalet fiskeresor jämfört med tidigare år.

I december beslutade HaV om ett nytt system för fördelning av fiskemöjligheter inom det demersala fisket, se ovan. Systemet har utformats med särskild hänsyn till det småskaliga fisket.

Samråd med intressenter för fiskförvaltningen

Under 2015 tog vi fram en struktur för hur samrådet kan förbättras med intressenter inom fiskförvaltningen. Syftet är att fiskförvaltningen ska vara öppen, inkluderande och hållbar. En gång per år bjuder vi därför in till ett gemensamt stormöte med fiskets intressentorganisationer, miljöorganisationer och berörda myndigheter.

Därutöver håller vi samrådsmöten för specifika intresseområden som

- pelagiskt fiske
- demersalt fiske i Östersjön
- demersalt fiske i Västerhavet.

Vid dessa möten var landningskyldigheten och hur den ska genomföras en återkommande fråga. Ofta deltar även SLU och Jordbruksverket i mötena.

Fiskerikontroll och tillsyn

HaV ansvarar för att kontrollera den fisk som fångas, landas, importerar, exporteras, transporteras och säljs i Sverige. Detta sker bland annat genom att vi följer upp kvoter och effort (fisketid), dokument-, landnings-, transport- och handelskontroll och beslut om fiskestopp. HaV:s kostnad för fiskerikontroll redovisas i tabell 28. Det övergripande nationella ansvaret innebär också ett ansvar för hur fiskerikontrollen utvecklas. Verksamheten genomförs i nära samarbete med Kustbevakningen som ansvarar för att genomföra fiskerikontroller till sjöss. Samverkan sker också med Tullverket, Transportstyrelsen, Polisen och länsstyrelserna.

Åtterrapporering

Fiskerikontrollen

Tabell 28. Prestation fiskerikontroll

Fiskerikontroll	2016	2015	2014
HaV:s arbete med fältkontroll, administrativ kontroll, EU-beredning, tillsynsvägledning, information, utbildning, överträdelsehantering och förebyggande arbete			
HaV:s kostnad, tkr	50 405	50 160	48 670
Kommentar till prestation fiskekontroll			
<p><i>Prestationen fiskerikontroll omfattar all kontrollverksamhet kopplad till genomförandet av EU:s kontrollförfordning. Det innebär samtliga kostnader för exempelvis fältkontroll, administrativ kontroll, information och support, systemförvaltning och tillsynsvägledning. Även myndighetens beräknade overheadkostnad är med i prestationen. Totalkostnaden för fiskerikontrollen år 2016 ligger i samma storleksordning som tidigare år vilket är rimligt då verksamheten varken har ökat eller minskat i omfattning mellan dessa år.</i></p>			

Tillsynsplan och tillsynsvägledning

Samverkan med Kustbevakningen

Tillsammans med Kustbevakningen tar HaV varje år fram en tillsynsplan för fiskerikontroll som ger en samlad bild av prioriteringar och inriktningar inom området. En tydlig resursprioritering och en god planering ska skapa förutsättningar för att uppfylla målen. Planen är ett styrande dokument för den operativa tillsynen inom de båda myndigheternas ansvarsområde för fiskerikontroll. För operativ samplanering träffas myndigheterna regelbundet.

Instruktioner, lathundar och utbildning för landningskontrollen

Tillsynsvägledningen på fiskerikontrollens område fortsatte att fokusera på att ta fram instruktioner och lathundar för att genomföra landningskontrollen, med särskilt fokus på landningsskyldigheten. Syftet med instruktionerna är att de ska ge hjälp i det operativa arbetet samt att säkerställa att kontroller utförs på samma sätt inom landet. Europiska fiskerikontrollbyrån (European Fisheries Control Agency, EFCA) stöder också vårt arbete genom att ta fram förslag på tillsynsvägledning inom landningskontrollen för en likvärdig kontroll inom EU. Utifrån deras material, och med stöd av EFCA, genomfördes under hösten en tvådagarsutbildning i Sverige för samtliga svenska kontrollanter.

HaV har också under året haft ett projekt ”Vägledning och information om fiskerilagstiftningen” som bland annat haft som syfte att öka kunskaperna och samsynen internt på HaV om hur regelverket ska tillämpas och tolkas.

Vi följer upp fiskerikontrollen varje månad enligt den årliga tillsynsplanen som HaV och Kustbevakningen upprättat gemensamt.

Riskbaserad fiskerikontroll

Under 2016 har fiskerikontrollen i Sverige varit i en förändringsfas som ännu inte är helt slutförd. Förändringen innebär att kontrollen nu arbetar riskbaserat vilket innebär att vi fokuserar på de delar av fisket där vi bedömer att risken för överträdelser är störst. Ett riskbaserat arbetssätt ger en möjlighet att hålla hög kvalitet på arbetet samt att lägga insatser och resurser där vi bedömer att de ger mest nytta. Vi har också arbetat med att samordna kontrollresurserna i tid och rum för en mer effektiv fiskerikontroll.

I 2016 års tillsynsplan för fiskerikontroll utpekades nio riskkategorier där målet var att öka regelefterlevnaden. Riskerna i den svenska fiskerikontrollen var de samma som EFCA identifierat inom den EU-gemensamma fiskerikontrollen och arterna är de samma som de som omfattas av SCIP, Special control and inspections program. Inom de olika riskområdena bedömer vi för vilken kombination av art, havsområde och redskapstyp risken för överträdelser är stor och inriktar sedan kontrollinsatserna denna. För sju av de nio utpekade riskområdena nåddes målet, det vill säga att regelefterlevnaden ökade, tabell 29.

Tabell 29. Prioriterade riskområden i fokus för fiskerikontrollen 2016, samt utgångsvärden, mål och utfall för efterlevnad (NFC)

Riskområde	Art	Havsområde	Redskapstyp	NCF* 2014	Mål 2016	Utfall
Fiske utan licens eller särskilda tillstånd	Lax	Östersjön	Passiva redskap	14%	Under 10%	0%
Felaktig rapportering i loggbok	Torsk	Östersjön	Aktiva redskap	14%	Under 10%	8%
Felaktig rapportering i loggbok	Torsk	Östersjön	Passiva redskap	28%	Under 20%	21%
Felaktig rapportering i loggbok	Torsk	Västerhavet	Aktiva redskap	26%	Under 20%	11%
Felaktig rapportering i loggbok	Torsk	Västerhavet	Passiva redskap	55%	45%	35%
Felaktig rapportering i loggbok	Sill/ Skarpsill	Östersjön	Aktiva redskap	16%	Under 15%	9%
Felaktig rapportering i loggbok	Sill/ Skarpsill	Östersjön	Passiva redskap	42%	32%	19%
Underlåtenhet att föränmäla landning	Sill/ Skarpsill	Östersjön	Passiva redskap	67%	57%	100%
VMS är inte aktiv	Torsk	Östersjön	Passiva redskap	12%	Under 10%	3%

* NCF uttrycks i procent som antalet överträdelser i relation till totala antalet fiskeresor som gjorts inom riskområdet, alternativt antalet överträdelser i relation till antalet inspektioner.

Kvotuppföljning

Under 2016 stoppades fisket på tre kvoter efter att de berörda svenska kvoterna var uppfiskade. Förbrukningen av de stoppade kvoterna var i medeltal 96,3 procent vid stopptillfället. HaV mäter effektiviteten i kvotuppföljningen utifrån målsättningarna att inga kvoter ska överskridas och att de ska nyttjas fullt ut.

Måluppfyllelsen för 2016 var god. Kvoter som har ett temporärt överskridande under pågående fiskeår kan normalt höjas genom kvotbyten med andra medlemsstater vilket gör att det inte föreligger ett överskridande när EU slutligen fastställer årets kvotutnyttjande. Från år 2015 finns möjligheten till flexibilitet mellan år vilket innebär att medlemsländerna kan överskrida årets kvot upp till 10 procent utan att det betraktas som ett överskridande. Motsvarande kvantitet som överskrids dras av från kommande års kvot ton för ton.

Tabell 30. Överskridande av fiskekvoter samt kvotutnyttjande (2011-2016 Havs och vattenmyndighetens/ Fiskeriverkets siffror)

	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Antal överskridna kvoter	1	0	0	0	0	0
Kvotutnyttjande i stoppade fisken %	96,3	98,5	98,5	96,0	98,0	99,1

Svenskt fiske hade under 2016 tillgång till 56 kvoter. De fiskemöjligheter som tilldelades Sverige i form av kvoter uppgick till 226 589 ton samt 26 870 laxar.

Sverige har genom HaV genomfört 117 kvotbyten med andra länder under 2016. Framför allt har byten skett med Danmark, men byten har också skett med Nederländerna, Finland och Tyskland. De byten som genomförts har framförallt berört tobis, sill, skarpsill, makrill och blåvitling.

Byten sker dels för att täcka mindre överskridanden (av Sverige eller andra länder) men också för att skapa bättre fiskemöjligheter under året. Vissa byten görs också för att omfördela en kvot mellan områden och därigenom kunna koncentrera fisket till färre områden. Sådana byten har genomförts för tobis, sill, skarpsill, makrill och blåvitling. Det fortsatt stora antalet byten jämfört med tidigare år beror på att fartyg inom det pelagiska systemet med individuella fiskerättigheter gjort ett stort antal individuella byten. Fiskets följsamhet mot rapporteringskraven, en effektiv dokumentation samt snabb och korrekt datalaggnings av uppgifterna är viktiga orsaker till att kvoterna har kunnat hållas.

Landningskontroll

Kvoter avräknas normalt med den kvantitet som landas och landningskontrollen tjänar därmed som en verifiering av att fiskarnas uppgifter är riktiga.

Tidigare år har landningskontrollen haft kvantitetsmål satta av EU-kommissionen, det vill säga ett visst antal kontroller baserade på landad kvantitet ska göras inom ett visst fiskeri. Under 2016 har landningskontrollen, liksom övriga delar av den svenska fiskerikontrollen, genomgått en förändringsprocess med sikte mot ett mer riskbaserat arbetssätt, se avsnittet om riskbaserad fiskerikontroll, vilket innebär att målen delvis är satta utifrån regelefterlevnad.

HaV följer upp landningskontrollen på olika sätt. En effekt som mäts årsvis är uppföljningen av andelen kontroller med anmärkningar.

Anmärkningar vid landningskontroll har ökat under 2016, se tabell 31. Ett riskbaserat arbetssätt med fokus på ökad regelefterlevnad kan vara en anledning till detta.

Tabell 31. Anmärkningar vid landningskontroll

	2016	2015	2014	2013
Antal landningskontroller	760	923	817	928
Antal med anmärkningar	95	102	92	72
Andel med anmärkningar (%)	12,5	11,1	11,3	7,8

Landningskontrollen har fokuserat på de riskområden där sannolikheten till överträdelser är störst. Utfallet för andel med anmärkningar 2016 tyder på att det riskanalysbaserade arbetssättet hjälper oss att hitta fiskerier och objekt med en högre förekomst av överträdelser. I förlängningen bör detta arbetssätt ge en snabbare ökning av regelefterlevnaden än det arbetssätt som vi tidigare tillämpat.

Det bör påpekas att kontroller görs även där dataanalysen visar på god regelefterlevnad. Detta behövs för att säkerställa att dataanalysen som ligger till grund för riskbedömningen är rättvisande.

Tabell 32. Prestation landningskontroll

Landningskontroll	2016	2015	2014
Antal landningskontroller	760	923	817
HaV:s kostnad, tkr	26 466	25 785	28 384
Kostnad per landningskontroll, kr/st	34 824	27 936	34 741

Kommentar till prestation landningskontroll

Kostnad per kontroll har ökat under 2016 jämfört med tidigare år, huvudsakligen till en följd av färre antal kontroller. Att antalet kontroller har minskat är i sin tur en följd av det under året införda arbetssättet med riskbaserad kontroll mot ökad regelefterlevnad.

Tabell 33. Antal kontroller och kontrollerad kvantitet vid olika landningskontroller

		2016		2015		2014	
		Utfall/Mål	%	Utfall/Mål	%	Utfall/Mål	%
Fiske efter torsk i Östersjön	antal	168/-	-	221/-	-	198/400	50
	ton	1 087/590	184	1 344/1 269	106	808/1141	71
Demersalt fiske i Västerhavet	antal	146/-	-	165/150	110	94/180	52
	ton	106/160	66	87/83	105	37/85	44
Pelagiskt fiske i Östersjön	antal	48/-	-	62/-	-	80/-	-
	ton	5 460/5 508	99	5 655/5 133	101	4 259/4 829	88
Pelagiskt fiske i Västerhavet	antal*	24/36	67	24/17	141	31/15	201
	ton*	1 539/1 619	95	1 430/2 428	59	1 960/2 477	79
Räkfiske i Västerhavet	antal	129/-	-	173/250	69	144/200	72
	ton	143/183	78	33/-	-	71/-	-
Kräddfiske i Västerhavet	antal	59/100	59	85/-	-	66/60	110
Transportkontroll	antal	41/90	46	74/90	82	90/90	100

* EU-krav

Ett annat beräkningssätt för siffrorna i tabellen har använts från och med 2016. Jämförelsesiffrorna från tidigare år kan på grund av detta vara ändrade.

Målen för landningskontrollen återfinns i tillsynsplanen för fiskerikontroll och är satta utifrån en nivå som bedöms rimlig för att få effekter i form av ökad regelefterlevnad inom de olika fiskerierna. De mål som inte är nationellt bestämda i tillsynsplanen härrör från EU-bestämmelser och är markerade med * i tabell 33. Av tabellen framgår att landningskontrollerna kopplade till fiskerierna i Östersjön har mycket god måluppfyllelse medan kontrollerna kopplade till fiskerierna i Västerhavet inte når hela vägen. Att antalet kontroller inom det pelagiska fiskeriet i Västerhavet inte uppnåddes beror på att skarpsillsfisket, som normalt bedrivs under hösten, inte kom igång då skarpsillen inte nådde den svenska kusten. Vidare är det svårare att nå målen inom fiskerierna i Västerhavet då det är ett mer komplext fiske än i Östersjön. Flera olika fiskerier pågår parallellt och i många fall sker landningar vid samma tidpunkter på dygnet vilket för med sig logistik- och planeringsutmaningar. Trots att flera mål för landningskontrollen inte har uppnåtts har ändå de flesta mål (7 av 9) inom området regelefterlevnad uppnåtts. Landningskontroller av hög kvalitet med fokus på rätt kontrollområde har bidragit till den ökade regelefterlevnaden.

Utöver de fiskerier och kontrollnivåer som följs upp i årsredovisningen utförs även andra landningskontroller, för mer detaljer se uppföljningen av tillsynsplanen. Där framgår bland annat att HaV:s landningskontroll har gjort 145 stycken kontroller utöver de som framkommer i tabell 33.

Kontroll i saluföringsledet

Handelskontroll

HaV genomför granskningar av aktörer som handlar med fisk i första handelsledet, så kallade fångstmottagare. Underlag samlas in gällande arter, kvantiteter och havsområden. Exempel på sådana underlag är främst inköp- och försäljningsfakturer, lagerredovisning, bokföring samt kontoutdrag. Underlagen granskas och korskontrolleras för att bland annat verifiera och validera rapporteringen från yrkesfisket.

Under året har inga nya granskningar genomförts. I stället har, med syfte att identifiera var de största riskerna finns, analyser och kartläggningar av olika fiskerier genomförts. Implementeringen av det nya spårbarhetssystemet, som planeras börjar gälla från och med maj 2017, har medfört ett behov av att genomlysna handelskontrollens roll i kontrollkedjan. En kartläggning av hela kedjan har därför påbörjats under hösten.

Under året har vi även arbetat med att utveckla samverkan med Kustbevakningen, Länsstyrelsen, Jordbruksverket, Naturvårdsverket samt Livsmedelsverket.

Kontroll av olagligt, orapporterat och oreglerat fiske

För att säkerställa att EU:s gemensamma arbete mot olaglig, orapporterad och oreglerat fiske (Illegal, Unreported, and Unregulated fishing, IUU) genomför vi kontrollarbete tillsammans med externa aktörer så som Tullverket och Jordbruksverket. Verksamheten har under året tagit fram processbeskrivningar samt arbetat med regelefterlevnad av IUU-förordningen genom riskbaserade kontroller.

Support- och servicecenter för yrkesfisket

Vid HaV finns en support- och servicefunktion, FMC, som är bemannad dygnet runt, året om. Här tas olika typer av anmälningar och rapporter från yrkesfisket via telefon emot. Man ger också support avseende elektronisk rapportering till både yrkesfiskare och andra aktörer i försäljningsledet. Utöver detta lämnas information till näringen och myndigheter för allmänna regelfrågor kring yrkesfiskets bedrivande.

Under 2016 mottogs totalt 14 466 stycken samtal, varav 10 616 samtal avsåg anmälningar, 2 558 den elektroniska loggboken och 1 292 övriga supportärenden.

Beslut om stängning av område på grund av för stor förekomst av ungfisk, så kallad realtidsstängning har inte fattats av HaV under 2016.

Sverige deltar i samordningen av EU:s kontrollarbete

Den operativa samordningen av kontrollinsatser inom ramen för EU:s gemensamma kontrollarbete (Joint Deployment Plans, JDP) koordineras av en medlemsstat i det område insatserna genomförs. Under 2016 har Sverige varit ansvarig för gemensamma kontrollinsatser (CCIC) under totalt 7 veckor i Västerhavet och 7 veckor i Östersjön. Koordineringen har vid två tillfällen (under knappt två veckor) skötts från EFCA i Vigo.

Utveckling av fiskerikontroll

I samband med övergång till finansiering av it-projekt genom EHFF valde HaV att ta fram ett nytt utvecklingsprogram, Fikon2020 som består av fem projekt: indata, fältdata, utdata, infrastruktur och spårbarhet. Såsom tidigare år är syftet med programmet att anpassa verksamhet och it-stöd till de krav EU ställer i kontrollförordningen, IUU-förordningen (Illegal Unreported Unregulated) samt till landningsskyldigheten. Insatserna rörde såväl utveckling av verksamhet (verksamhetsprocesser och anpassning av lagstiftning) som utveckling av it-stöd.

Inom ramen för vidareutveckling av befintliga it-stöd har insatserna rört

- Utveckling och anpassning av myndighetens webbaserade inspektionsplatta. Förbättringarna innebär att det är enklare för landningskontrollanter att effektivare registrera olika typer av inspektioner i fält. Elektroniska rapporter har också underlättat den juridiska hanteringen av eventuella överträdelser.
- Utveckling och anpassning av myndighetens elektroniska loggbok med fokus på införande av landningskyldigheten. Med de ändringar som realiserades kan yrkesfisket rapportera olika typer av utkast och på så vis har myndigheten möjlighet till bättre kvotuppföljning.
- Utveckling av myndighetens beslutstödsystem för att få fram bättre underlag i syftet att göra fiskerikontrollen ännu mer ändamålsenlig, kostnads-effektiv och riskbaserad, med målet att höja regelefterlevnaden hos fisket.
- Kartläggning av kvotavräkningsprocessen i syfte att identifiera vad som behöver utvecklas för att möjliggöra dels att fiskaren snabbare kan följa sina kvoter och fiskerättigheter, dels att myndigheten kan göra en snabbare kvotuppföljning.

Inom ramen för nyutveckling har insatserna rört:

- Fortsatt utveckling av ett system för att centralisera och effektivisera hantering av validering och verifiering av fångstuppgifter. Ett centralt system innebär automatisk kvalitetssäkring av uppgifter från fisket som i förlängningen kommer att ge möjlighet till snabbare kvotuppföljning.
- Utveckling av ett system för automatiska beslut. I systemet kan fiskare och deras ombud ansöka om överlåtelse av individuella fiskerättigheter hos myndigheten. En övergång till automatiska beslut kommer att effektivisera myndighetens hantering av denna typ av ansökningar då möjligheten till att sköta administrationen fördelas ut på fisket.
- Utveckling av ett nytt EU-gemensamt system för att övervaka fartyg. Projektet som är ett samutvecklingsprojekt mellan olika medlemsstater och EU-kommissionen har till syfte att leverera en öppen källkod för ett fartygsövervakningssystem som uppfyller förordningskrav men också medlemsstaters behov. Systemet som kommer vara tillgänglig för alla nuvarande och framtida medlemsstater befinner sig i en integrations- och testfas.

- Fortsatt utveckling av ett spårbarhetssystem för fiskeriprodukter. Systemet omfattar indelning av fiskeriprodukter i partier, fysisk märkning av dessa samt elektroniskt utbyte av partiinformation via ett centralt it-system hos myndigheten.
- Framtagande av en förstudie om ny elektronisk loggbok. Med ett nytt system ser myndigheten att det ska bli enklare för fiskaren att rapportera sina fiskeuppgifter rätt samt att vi får bättre underlag till kvotavräkning.

Överträdelsehantering

För att säkerställa ett hållbart fiske och att bestämmelser som reglerar fisket följs, ska HaV besluta om sanktionsavgifter, särskilda avgifter och påföra prickar när regler för fisket överträds enligt fiskelagen (1993:787), lag om EG:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken (1994:1709) och förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen (1994:1716) samt bindande EU-förordningar. Sanktionerna riktar sig till befälhavare, fiskelicensinnehavare och förstahandsmottagare. HaV kan även anmäla överträdelser av fiskerilagstiftningen till åklagarmyndigheten för att åklagaren ska väcka åtal för fiskebrott. HaV:s rätt att meddela sanktionsavgifter med mera framgår av förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen samt lag om EG:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken.

I tabell 34 redovisas HaV:s kostnad för överträdelsehantering.

Tabell 34. Prestation överträdelsehantering

Överträdelser	2016	2015	2014
Antal beslut om sanktionsavgift	89	96	71
Antal beslut om anmälan till åtal	2	6	7
Antal beslut om särskild avgift	30	42	28
Antal beslut genom avskrivning	69	38	17
Antal ärenden som avslutas med information	29	49	24
Antal beslut om att påföra prickar	13	6	5
Antal beslut om att inte påföra prickar	9	9	12
Antal beslut att inte vidta någon åtgärd – avskrivna	0	12	21
Antal överklagade ärenden	8	14	4
Antal upphävda beslut efter överprövning av domstol	0	0	3
Totalt antal beslut (rad 1-5 och 8 ovan)	219	243	168
Totalt antal hanterade ärenden	390	367	425
HaV:s kostnad, tkr	2 410	1 977	2 051

Kommentar till prestation överträdelsehantering

Totalt antal hanterade ärenden visar hur många överträdelseärenden som har tillkommit under året inklusive de ärenden från tidigare år som ligger kvar för hantering.

Tabellen visar att HaV hanterat 390 överträdelseärenden under året. Det är en avsevärd ökning av antalet hanterade ärenden jämfört med tidigare år. Ökningen beror bland annat på att landningskontrollen och den administrativa kontrollen inom HaV har blivit mer effektiv och överlämnat fler ärenden för överträdelsebedömning. Arbetsätt och bedömningar har dessutom setts över kontinuerligt för att skapa ett rationellt och systematiskt arbetsätt för hanteringen av överträdelseärenden.

Kostnaden för arbetet har ökat något under 2016, samtidigt som antalet hanterade ärenden har ökat och antalet beslut. Den ökade kostnaden kan därför hänföras till den utökade arbetsinsatsen.

Ändringar i lagstiftningen – nytt sanktionssystem från HaV

Under året har HaV biträtt regeringskanslitet med att förtydliga HaV:s bemyndiganden i fiskelagen. Ändringarna förväntas träda i kraft under våren 2017. Bemyndigandena avser bland annat rätt att införa bestämmelser om vägning, spårbarhet och märkningskrav i syfte att säkerställa spårbarhet av fiskeriprodukter.

HaV har även arbetat med att förbereda inrättandet av ett sanktionssystem för andra aktörer än yrkesfiskare, på sådant sätt att det även ska vara möjligt att sanktionera förstahandsmottagare bland annat för överträdelser av spårbarhetsregelverket. En ny bilaga till fiskeförordningen har därför införts.

Sanktionshanteringen – ärendetyper

Det stora flertalet ärenden har rört underlåtenhet att uppfylla tillåten toleransmarginal enligt artikel 14 i kontrollförordningen (EG) nr 1224/2009 inom det pelagiska fisket. Flera ärenden har även rört loggboksfel, för sent lämnade loggblad och olika typer av förseelser som gäller förhandsanmälningar om landning.

Åtalsanmälningar

Åtalsanmälningarna under 2016 har gällt fiske med trål inom förbjudet område (Bornholmsdjupet) samt användning av otillåtet redskap (artsorterande rist med för små maskor).

Särskild avgift

Vi har påfört särskild avgift framför allt när veckoransonen av torsk och gråsej i Skagerrak och Kattegatt överskridits vid fiske med trål eller snurrevad. Syftet med den särskilda avgiften är att ersätta värdet av den otillåtet fiskade mängden av en viss art.

Prickar

Under året har HaV meddelat tretton beslut som gäller prickar.

Internationellt utvecklingssamarbete

Vårt internationella utvecklingssamarbete bygger på Sveriges politik för Global Utveckling (PGU). PGU:n innebär att vi ska ta hänsyn till effekter för utvecklingsländer i myndighetens beslut. Bakgrunden är att Sveriges bidrag till global utveckling och fattigdomsbekämpning inte kan begränsas till enbart biståndet. Genom PGU har HaV därför ett ansvar och en skyldighet att säkerställa att utvecklings- och fattigdomsperspektivet lyfts fram var helst det är relevant inom HaV:s verksamhet. Under 2015 antog FN en global agenda för hållbar utveckling, den så kallade "Agenda 2030". Agendan består av 17 globala hållbarhetsmål och 169 delmål. Av de 17 fastställda målen är det främst mål 6, 14 och 15 som berör vårt ansvar och vår verksamhet. HaV bedriver internationellt utvecklingssamarbete genom vårt så kallade Globala Program och i vår roll som rådgivare kring regionala marina frågor till ambassaden i Bangkok. Dessa initiativ sker i samverkan med andra myndigheter och organisationer med finansiering från Sida.

Politiken för global utveckling

HaV (HaV) bidrar till genomförandet av den av Sveriges riksdag antagna Politiken för Global Utveckling (PGU).

Inom ramen för regeringens prioriteringar arbetar vi särskilt med åtgärder som främjar en rättvis och jämlik tillgång till och förvaltning av naturresurser, lika möjligheter oavsett kön och till ett engagemang i det internationella miljö- och klimatarbetet.

Agenda 2030 för hållbar utveckling

En handlingsplan för människorna, planetens och vårt välbefinnande beslutades av FN hösten 2015 (A/RES/70/1 – Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development). Agendan kommer att få betydelse för myndighetens prioriteringar såväl nationellt som internationellt.

Agendan innehåller 17 stycken globala mål för hållbar utveckling (Sustainable Development Goals, SDGs). Av de 17 fastställda målen är det främst tre mål som berör HaV:s ansvar och verksamhet:

- Mål 6: Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.
- Mål 14: Bevaka och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling.
- Mål 15: Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

Inom Politiken för global utveckling och vårt utvecklingssamarbete beaktar vi särskilt mål 1 (ingen fattigdom), mål 2 (ingen hunger) och mål 5 (jämförbarhet) av de globala hållbarhetsmålen.

Myndigheten redovisade sitt pågående arbete av relevans för genomförandet av Agenda 2030 i augusti 2016. Vi har bedömt vilka mål och delmål i agendan som myndigheten har störst inverkan på och beskrivit vilka delar av vår verksamhet som bidrar till Sveriges genomförande av agendan. Därtill beskrev vi hur mål och delmål i agendan förhåller sig till miljö kvalitetsmålen och till generationsmålet. Vi pekade också ut behov av ytterligare åtgärder som krävs för att uppfylla agendans mål:

- ge utökad stöd till genomförandet av en sammanhållen vattenpolitik och samordning av havs- och vattenmiljöarbetet för att öka möjligheten att väga samman och prioritera insatser
- ta fram en åtgärdsstrategi, för det samlade havs- och vattenarbetet
- vara mer engagerade i internationellt utvecklingssamarbete som syftar till att öka kunskapen och bidra till en hållbar förvaltning av världens vattenresurser kustvatten och fiskbestånd
- utöka samarbetet med andra länders myndigheter och föra dialog med berörda intressenter

- beakta klimatförändringens långsiktiga effekter på vattenresurserna i vårt beslutsfattande och vid utformning av vårt åtgärdsarbete
- fortsätta genomförandet av den gemensamma fiskeripolitikens målsättningar att fiskeverksamheterna är miljömässigt hållbara på lång sikt, bland annat genom att återställa och bevara bestånd över nivåer som ger maximal hållbar avkastning och utveckla en ekosystemansats i fiskförvaltningen.

Globala programmet i samverkan med Sida

HaV bedriver internationellt utvecklingssamarbete genom vårt så kallade Globala Program med finansiering från Sida. Det Globala programmet startade 2014 och löper över fyra år. Nedan följer en kort redogörelse för aktiviteter inom programmet som genomförts under 2016. Arbetet i globala programmet knyter nära an till myndighetens uppdrag och unika kompetens. Aktiviteter och deltagande i möten syftar till att särskilt lyfta fram fattigheds-, rättvis och genderperspektivet i vårt arbete för en hållbar förvaltning av hav och vatten globalt. Nedan beskrivs arbetet i programmets fyra fokusområden.

Tillträde till fiskresursen

Målsättningen för myndighetens arbete har varit att bidra till kriterier som tar större hänsyn till kuststaternas rättigheter vid fördelning av fiskemöjligheter. Särskilt fokus har varit på gränsöverskridande och långvandrande fiskbestånd av framförallt tonfisk inom regionala fiskeriförvaltningsorganisationer. Insatserna avser framför allt två huvudfrågor. Den ena är att identifiera strategier som bättre bistår utvecklingsländer att få en större andel av nyttan, den andra är ökade möjligheter för utvecklingsländerna att påverka förvaltningen i de regionala tonfiskorganisationerna och deras tillträde till de resurser som förvaltas. Vi har utvecklat vårt engagemang i framför allt Atlanten och Indiska Oceanen. Inom den regionala fiskeriförvaltningsorganisationen för Indiska Oceanen finns ännu inga fastlagda fördelningskriterier. Arbetet är långsiktigt och potentiella konkreta resultat kan förväntas tidigast under 2017.

Myndighetens engagemang under året har till stor del handlat om att lämna underlag till svenska positioner inom EU-samarbetet. EU:s positioner till översynskonferensen om fiskebeståndsavtal (UNFSA) grundades exempelvis i flera avseenden på vårt bidrag av bland annat behovet av kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländer och genomförandet av Kapitel VII av UNFSA som berör kuststaterna.

Fiskeriavtal

Målsättningen för arbetet med fiskeriavtal har fokuserat på avtal om utländska flottors tillträde till utvecklingsländers marina fiskeresurser och att verka för att de ska vara hållbara och rättvisa. Insatserna avser framför allt tre huvudfrågor:

- Kuststatens möjligheter att fastställa vilket överskott av fiskeresurser som eventuellt finns för andra länder att använda.

- Transparens som är grundläggande för att kunna fastställa ett eventuellt överskott men också för att ge tillgång till information om hur ett lands resurser används.
- Regionalt överenskomna minimivillkor för tillträde till resursen i syfte att kuststater agerar samfällt och inte spelas ut emot varandra.

Vi har lämnat underlag till svenska positioner inom EU-samarbetet. Vårt bidrag till 32:a sessionen av FAO:s (Food and Agriculture Organization of the United Nations) (FAO) fiskerikommitté bidrog till att de välkomnade att organisationen ska initiera ett arbete om handel med fiskeritjänster och FAO:s program om tillträde till fiske. Vidare bidrog HaV:s expertmedverkan i ”The Fisheries Transparency Initiative” till att en global standard för transparens i fiskerisektorn är under utvecklande.

Integrerad och gränsöverskridande vattenförvaltning

Arbetet med att utveckla myndighetens internationella utvecklingsamarbete inom området integrerad och gränsöverskridande vattenförvaltning fortgår. I syfte att specificera området har vi valt att rikta insatser mot två utmaningar inom vatten- och havsförvaltningen, vattenkraftsutbyggnad och marint skräp.

Under 2016 har vi fortsatt att identifiera och utveckla samarbeten med relevanta internationella aktörer. Vi har fortsatt dialogen med S2S-plattformen (Action Platform on Source to Sea) som samlar ett större antal globalt betydelsefulla aktörer och organisationer. Plattformens mål sammanfaller i hög utsträckning med myndighetens ambitioner med ett integrerat angreppssätt på vatten från källa till hav.

Vi har deltagit vid ett antal internationella möten och även arrangerat ett par seminarier. Här kan särskilt nämnas vårt deltagande vid konferensen om internationella vattenfrågor, arrangerad av Global Environment Facility (GEF IWC8), samt seminariet ”Sverige i Världen” som vi arrangerade på Sidas arena i Almedalen. Seminariet syftade till att belysa problemen med marint skräp ur ett utvecklingsperspektiv. Tillsammans med S2S-plattformen har vi även arrangerat ett seminarium under Världsvattenveckan i Stockholm. Seminariet syftade till att belysa kopplingarna mellan de globala hållbarhetsmålen som berör sötvatten och hav. En viktig slutsats från seminariet var vikten av integrering mellan sektorer och policyområden för att uppnå målen.

Under året har vi fördjupat vårt arbete kring Agenda 2030. SIWI (Stockholm International Water Institute) har på uppdrag av HaV tagit fram en studie som analyserar kopplingarna mellan mål 6 (rent vatten och sanitet) och mål 14 (hav och marina resurser). Studien visar att kopplingarna är starka men att det finns vissa luckor som behöver hanteras för att nå målen. Underlaget är ett bidrag inför FN:s genomförandekonferens för mål 14 i New York 2017.

Områdesbaserad förvaltning för skydd och bevarande av marin biologisk mångfald

Under 2016 deltog HaV i förhandlingarna om skydd för biologisk mångfald på internationellt vatten (BBNJ). Förhandlingarna syftar till att skapa ett regelverk för marin biodiversitet på internationellt vatten. Diskussioner fördes såväl i FN-arbetsgruppen, bland EU:s medlemsstater, i rådsarbetsgruppen COMAR (Working Party on the Law of the Sea), i tekniska möten, bilateralt och i den nationella beredningen. Under 2016 har de första två, av totalt fyra, förberedelsekonferenser hållits.

Genom det Globala programmet har vi kunnat öka ambitionsnivån för Sveriges deltagande vid möten och särskilt lyfta fram ett fattigdoms- och rättviseperspektiv i våra underlag. Läs mer i kapitel Skydd för biologisk mångfald på internationellt vatten (BBNJ) på sidan 102.

Regionalt stöd – samverkan mellan Sida och Havs- och vattenmyndigheten

Vi bedriver internationellt utvecklingssamarbete i vår roll som rådgivare kring regionala marina frågor till ambassaderna i Bangkok och Nairobi. Dessa initiativ sker i samverkan med andra myndigheter och organisationer med finansiering från Sida.

Asien och Stilla Havet

Myndigheten ger råd till Ambassaden i Bangkok vilket under året huvudsakligen varit inriktad på att följa utvecklingen inom SEAFDEC (East Asian Fisheries Development Center) samt MFF (Mangroves for the Future). Arbetet har inkluderat analys och bedömning av programmets årliga arbetsplaner. Arbetet har även inkluderat utarbetande av synpunkter inför årliga möten mellan Sida och programmen samt deltagande vid MFF-programmets 13:e regionala styrande kommitté och rapportering från mötena. Vi deltog även på Ambassaden i Bangkoks besök till Stilla havsregionen i slutet på september och har gjort en strategistudie för Asien och Stilla havet. Strategistudien kommer att ligga till grund för Sidas kommande beslut om vilka program som ska stödjas från Sverige inom ramen för nya regionala strategin för Asien och Stilla havet under perioden 2016–2021.

Afrika

Under våren lämnade vi underlag för framtagandet och genomförandet av en ny strategi för Sveriges regionala utvecklingssamarbete med Afrika söder om Sahara, vilken antogs i juni 2016. HaV:s tjänsteköpsöverenskommelse med Sida avseende svenskt stöd för regionalt samarbete i Afrika söder om Sahara löpte ut under sommaren 2016.

Digitalisering

Under 2016 har digitalisering av myndigheten identifierats som en strategisk fråga för framtiden. Regeringen har genom Digitalt först tydligt riktat krav mot den offentliga sektorn att öka sin samverkan och förenkla för företag och medborgare och pekat ut digitalisering som en viktig faktor i detta sammanhang. Myndigheten har under flera år arbetat för en ökad digitalisering med tjänster som skapar samverkan mellan myndighet och företag på fiskets område.

Digitalisering

Under 2016 har planering och förberedelser av ett större digitaliseringsarbete påbörjats med målen att:

- Sprida och förklara miljöinformation
- Digitalisera och samordna processer och information
- Uppmuntra till deltagande, innovation och ansvarstagande

Under 2016 har myndigheten intensifierat arbetet med att digitalisera interna handläggningsprocesser genom införandet av ett dokument och ärendehanteringssystem, öka takten i att tillgängliggöra myndighetens information som öppna data samt infört ett spårbarhetssystem för fisk- och fiskprodukter.

Dokument och ärendehantering

Under 2016 påbörjade HaV arbetet med att införa ett digitalt stöd för ärendehantering med koppling till diariet. Syftet är att minska arbetsbelastningen för handläggare och registratorer. Handläggarna ges ökade möjligheter att styra sin ärendehantering genom att till exempel själva registrera handlingar i ärenden och söka efter handlingar. Detta kan på sikt också korta ner tiden för ärendehandläggningen. Kvalitetssäkringen förbättras genom en ökad kontroll när arbetsuppgifter automatiseras.

Projektet har under 2016 startat med att testa ett system för två av myndighetens processer – handläggning av bidrag från havs- och vattenmiljöanslaget samt processen för miljöprovning. I projektet ingår också en inledande processkartläggning.

Öppna data

Under 2015 beslutade HaV om styrdokument som ska stödja myndighetens arbete när det gäller tillgängliggörande av information för vidareutnyttjande.

Under 2016 har HaV fortsatt det arbete för ökad kunskapsspridning, öppenhet och tillgänglighet som fastslås i myndighetens värdegrund, strategiska plan och inriktningsskrivelse.

I projektet för tillgängliggörande av information ingår att introducera styrdokumenterna på alla enheter. Projektet avser även att analysera hur styrdokumenterna för vidareutnyttjande stödjer ett praktiskt tillgängliggörande.

Fortfarande finns vissa saker som behöver klargöras för att myndigheten ska leva upp till sina styrdokument och för att uppfylla strategin för miljödatahantering som undertecknades av HaV tillsammans med Naturvårdsverket och flertalet länsstyrelser hösten 2015.

Arbetet med tillgängliggörande av information har också lett till att HaV har intensifierat arbetet med informationsklassificering.

Spårbarhet

Det är viktigt att fisk som fångas eller odlas kan spåras hela vägen från fångsten eller skörden och ända fram till den som slutligen konsumerar fisken. Konsumenten ska kunna känna sig trygg med informationen om var, när och hur fisket eller odlingen skett.

Det är också viktigt för myndigheterna att kunna spåra tillbaka produkterna från detaljhandeln till fångst- eller odlingsledet och på så sätt kontrollera att fiskares och odlares uppgifter om landningar eller skörd stämmer. Den ökade spårbarheten blir därmed ett verktyg för att hålla fisket inom fastställda gränser och bidrar på så sätt till att fisket blir mer hållbart.

I Sverige har HaV i samråd med representanter från näringen valt att möta kraven på spårbarhet genom att införa ett centralt it-system med vilket första-handsmottagare och grossister ges möjlighet att elektroniskt utbyta information om partier. It-systemet ger också utökade förutsättningar för behöriga myndigheters tillsyn i saluföringsledet. Systemet kan integreras med företagets egna affärssystem.

Resfria möten

Vi strävar efter resfria möten och åstadkommer detta främst genom en kontinuerlig uppbyggnad av konferensrumsmiljöerna.

- Vi har 16 konferensrum varav 10 är utrustade med Lync/Skype-certifierad konferensutrustning.
- 3 av konferensrummen är utrustade med ”traditionell” videokonferens för kommunikation.
- 2 rum har storskalig konferensutrustning med stora skärmar/projektorer samt mikrofoner för större konferenser.
- 26 tysta rum har stor skärm lämpade för mindre videokonferenser eller samtal.
- Alla HaV:s 5 satellitkontor har skärmar och Lync/Skype system.
- Under 2016 så har ett konferensrum byggts om för storskalig konferens med mikrofoner och högtalare.

Inom ramen för vårt miljöledningsarbete följer vi årligen upp resandet inom myndigheten. Vi har en resepolicy som talar om att resande med flyg under 50 mil ska undvikas. Minskat resande regleras också genom minskad resebudget. Vår miljöledningsuppföljning, se tabell 21, visar att utsläppen av CO₂ från vårt resande har minskat.

Återrapportering

Redovisa effekter av minskade resor och transporter

Tabell 35. Redovisning av CO₂-utsläpp från tjänsteresor

	Kg CO ₂ Totalt			Kg CO ₂ /årsarbetskraft		
	2016	2015	2014	2016	2015	2014
Flygresor under 50 mil*	26 041	26 827	27 489	103	108	114
Flygresor över 50 mil*	131 502	155 344	151 278	522	626	625
Bilresor**	31 230	46 867	67 659	124	189	280
Tågresor***	1,6	2	2	0,006	0,008	0,007
Sammanlagt ovan	188 774	229 040	246 428	749	923	1 019

*Uppgifter från resebyrå.

**Utsläpp beräknade från bränslekostnad, efter schablonmall från Naturvårdsverket.

***Uppgifter från SJ

Medarbetare och kompetensutveckling

Vi är en kunskapsorganisation, vars samlade resultat bygger på varje medarbetares kompetens, engagemang och bidrag. I vår Verksamhetsstrategi uttrycker vi en viljeinriktning om att vi ska vara en god arbetsplats. I målbilden lyfter vi fram ett antal faktorer som är kritiska för en god arbetsplats. Det gäller till exempel att utveckla och tillvarata kompetens, ha en god arbetsmiljö och ett gott samarbetsklimat.

En viktig utgångspunkt för hur vi förhåller oss till varandra och till andra är vår gemensamma värdegrund. På vår arbetsplats samspelar det goda ledarskapet och det aktiva medarbetarskapet.

Arbetsmiljö

Under året har en rad åtgärder vidtagits för att motverka ohälsa på arbetet. Vi har erbjudit samtliga medarbetare ett hälsotest. Vi har genomfört en medarbetarundersökning där resultatet tillsammans med resultatet från hälsotesten kommer att användas för att identifiera förbättringar i arbetsmiljön. Vi har genomfört en utbildning för chefer och skyddsombud med anledning av Arbetsmiljöverkets nya föreskrift om Organisatorisk och psykosocial arbetsmiljö (AFS 2015:4). Samtliga chefer har genomfört workshops med syfte att hitta effektivare arbetssätt för sig och sina medarbetare.

Skyddsronder har genomförts på samtliga arbetsställen. Myndigheten har beslutat om en alkohol och drogpolicy samt en rutin mot kränkande särbehandling.

Kompetensförsörjning

Vår förmåga att attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla kompetens är avgörande för att vi ska nå målen för verksamheten. Vi genomförde ett stort antal rekryteringar under året. Det finns ett stort intresse för våra utannonserade tjänster. Det gör att det överlag är en god kvalitet i urvalet.

Bemanningsplan

För att systematisera kompetensförsörjningen arbetar vi utifrån en bemanningsplan. Planen underlättar överblicken av våra befattningar och hur dessa är organisatoriskt fördelade. För varje befattning finns också en befattningsbeskrivning som beskriver vad befattningen går ut på och vilka krav som ställs på den som innehar befattningen.

Kravprofil för rekryteringar

För att säkerställa att vi rekryterar rätt kompetens utarbetar vi en kravprofil för varje rekrytering. Kravprofilen utgör underlag för annonseringen och därefter vid urvalet av vilka kandidater som bäst möter våra behov. Samverkan sker vid utformning av kravprofil och innan nya tjänster utannonseras.

För att säkerställa en bra beredning av kravprofilen genomför vi en särskild samverkansprocess med personalen på den aktuella enheten. Det gör vi genom att enheten diskuterar möjligheten att först omdisponera uppgifter i respektive arbetsgrupp. Om sedan rekryteringsbehovet kvarstår diskuterar vi vilka kompetenser och erfarenheter som är nödvändiga i den roll som vi ska utannonsera.

Rekryteringskanal

Under hösten har vi bytt leverantör av webbaserad rekrytering. Det nya verktyget omfattar till skillnad från tidigare hela vår rekryteringsprocess och är även mer användarvänligt för kandidaterna. Vi har även utökat våra satsningar på sociala media i form av platsannonsering.

Introduktionsutbildning för nyanställda

För att säkerställa att samtliga nyanställda introduceras på ett likvärdigt sätt genomför vi introduktionsutbildningar. Det gör vi för att den nyanställda personen snabbare ska förstå organisationen som helhet. Vi gör det också för att personen ska få del av viktig information om förhållanden som rör vår värdegrund, rollen som statstjänsteman och andra viktiga förutsättningar för anställningen vid HaV.

Intern seminarieriserie för ökad kunskap

Vår satsning på en intern seminarieriserie, främst inom HaV:s sakområden, fortsatte under året. Effekten är att medarbetarnas allmänna kunskaper inom aktuella och relevanta ämnesområden ökar.

Lönekartläggning

Vi genomförde en lönekartläggning enligt de krav som ställs i diskrimineringslagen. Vi konstaterade då ett antal osakligheter baserade på kön som nu är åtgärdade.

Personalinformation

Idag arbetar cirka 275 medarbetare hos oss, varav merparten arbetar på huvudkontoret i Göteborg. De flesta på HaV arbetar som olika typer av utredare och handläggare men här finns också fiskerikontrollanter, systemutvecklare och jurister för att nämna några exempel. Våra fiskerikontrollanter finns vid kontoren i Göteborg, Simrishamn, Karlskrona, Västervik och Luleå.

Vi hade i medeltal 272 medarbetare (252 ÅA) 2016. Av dessa är 55 procent kvinnor och 45 procent män. Inom chefskollektivet har fördelningen varit 44 procent kvinnor och 56 procent män. Vid 2016 års utgång var medelåldern 45,5 år för kvinnor och 46,7 år för män. Tabell 36 visar åldersfördelning per kön. Den totala sjukfrånvaron ökade från 2015, se tabell 37. Under året har 37 personer anställts och 28 personer slutat. Majoriteten av våra anställda har högskoleutbildning, främst inom naturvetenskap och samhällsvetenskap.

Åtterrapporing

Könsuppdelad statistik

Tabell 36. Åldersfördelning per kön

Ålder	2016		2015		2014	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
≤29	2	5	3	5	4	3
30-40	32	42	28	40	32	40
41-50	45	66	46	59	47	54
51-60	37	33	33	34	28	33
61-66	5	9	8	6	8	6
≥66	1	0	1	0	0	0

Tabell 37. Sjukfrånvaro i procent

	2016	2015	2014	2013
Total sjukfrånvaro i förhållande till den sammanlagda arbetstiden	5,1	4,5	3,7	2,3
Kvinnor	6,3	6,1	4,8	2,8
Män	3,5	2,8	2,3	1,7
Andel total sjukfrånvaro som varit sammanhängande 60 dagar eller mer	66,0	58,6	60,3	43,1
Kvinnor	66,0	54,7	62,6	31,5
Män	65,8	68,4	54,6	64,5
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	0,3	1,6	0,2	3,7
Kvinnor	0,5	2,3	0,4	6,2
Män	0,0	0,4	0,0	1,3
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30-49 år i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	4,8	4,5	2,9	1,2
Kvinnor	6,3	5,2	4,3	1,5
Män	2,5	3,6	1,0	0,9
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för den åldersgruppen	5,9	4,8	5,5	3,9
Kvinnor	7,0	8,3	6,2	5,1
Män	5,0	1,6	4,7	2,9

Finansiell redovisning

Verksamhetens utfall

Verksamheten visar ett utfall om -6 554 tkr. Den främsta orsaken till utfallet är att de projekt inom EU:s datainsamlingsförordning och kontrollförordning, som ska finansieras av Europeiska havs- och fiskefonden (EHFF), resultatförs. Anledningen till det är att bidragsbeslut inte erhållits innan årsskiftet och de upparbetade kostnaderna därmed inte kan periodiseras.

Resultaträkning

Årets utfall gällande verksamhetens intäkter och kostnader är högre jämfört med föregående år. Detta beror till stor del på en ökad tilldelning av anslagen 1:12 – Åtgärder för havs- och vattenmiljö, 1:2 – Miljöövervakning och 1:17 – förvaltningsanslag, dessutom har myndigheten erhållit mer bidrag från Naturvårdsverket och EU. Händelserna påverkar intäktssidan genom att posten Intäkter av anslag samt Intäkter av bidrag ökar. På kostnadssidan har framför allt posterna Kostnader för personal, Övriga driftkostnader och Avskrivningar och nedskrivningar ökat.

Även i transfereringsavsnittet är utfallet högre, vilket framför allt beror på den ökade tilldelningen av anslaget 1:12 – Åtgärder för havs- och vattenmiljö.

Balansräkning

Under året har arbete gjorts i stora utvecklingsprojekt som hänförs till EU:s kontrollförordning, vilket medför ökning av posten Balanserade utgifter för utveckling. Ökningen av posten Lån i Riksgäldskontoret beror på belåningen av egenutvecklade it-projekt.

Resultaträkning

Belopp i tkr	Not	2016	2015
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	397 104	356 942
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	10 209	9 364
Intäkter av bidrag	3	12 162	7 854
Finansiella intäkter	4	701	321
Summa		420 175	374 482
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-175 765	-167 644
Kostnader för lokaler		-15 406	-14 448
Övriga driftkostnader	6	-216 651	-183 167
Finansiella kostnader	7	-81	-201
Avskrivningar och nedskrivningar	11	-18 826	-13 897
Summa		-426 729	-379 357
Verksamhetsutfall	10	-6 554	-4 875
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	8	390	580
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-390	-580
Saldo		0	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		696 414	657 926
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		875	605
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	15	18 208	28 672
Finansiella intäkter	17	13 417	14 277
Finansiella kostnader	17	-3 766	-8 554
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	17	-6 142	-2 272
Lämnade bidrag	9	-719 005	-690 654
Saldo		0	0
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	10	-6 554	-4 875

Balansräkning

Belopp i tkr	Not	2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	11, 20		
Balanserade utgifter för utveckling		103 771	81 184
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		3 070	4 128
Materiella anläggningstillgångar	11, 20		
Förbättringsutgifter på annans fastighet		2 528	2 765
Maskiner, inventarier och installationer m.m.		14 483	16 568
Finansiella anläggningstillgångar	11		
Andra långfristiga värdepappersinnehav		137 025	130 431
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		54	87
Fordringar hos andra myndigheter		9 265	11 278
Övriga kortfristiga fordringar	12	2 938	1 238
Periodavgränsningsposter	13		
Förutbetalda kostnader		6 198	6 946
Upplupna bidragsintäkter		3 531	5 149
Övriga upplupna intäkter		1 552	831
Avräkning med statsverket	14		
Avräkning med statsverket		26 245	13 685
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		25 459	16 714
Kassa och bank		4 711	977
SUMMA TILLGÅNGAR		340 830	291 981
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	16		
Statskapital		187	187
Balanserad kapitalförändring		-1 687	3 188
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	10	-6 554	-4 875
Fonder			
Fonder	17	149 934	143 792
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	18	1 947	2 472
Övriga avsättningar	19	1 449	1 110
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	20	72 516	41 525
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		19 434	11 627
Leverantörsskulder		24 387	35 757
Övriga kortfristiga skulder	21	7 490	2 964
Periodavgränsningsposter	22		
Upplupna kostnader		28 248	15 251
Oförbrukade bidrag		43 479	38 983
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		340 830	291 981

Anslagsredovisning i tkr

Samtliga anslag är ramanslag

Anslag		Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not till anslagsredovisningen
Utgiftsområde 20								
Allmän miljö- och naturvård								
20 01 002	Miljöövervakning m.m. (a)	0	120 700	0	120 700	-117 520	3 180	1
	003 Miljöövervakning m.m. del till HaV (a)	0	117 700	0	117 700	-114 520	3 180	
	005 Bidrag till Swedish Water House (a)	0	3 000	0	3 000	-3 000	0	
20 01 012	Åtgärder för havs- och vattenmiljö (a)	1	751 565	-1	751 565	-732 734	18 831	2
	002 Havs- och vattenmiljöer (a)	1	751 565	-1	751 565	-732 734	18 831	
20 01 017	Havs- och vattenmyndigheten (a)	6 140	225 266	0	231 406	-224 530	6 876	
	001 Havs- och vattenmyndigheten (a)	6 140	225 266	0	231 406	-224 530	6 876	
Utgiftsområde 23								
Areella näringar, landsbygd och livsmedel								
23 01 007	Ersättningar för viltskador m.m. (a)	0	20 000	0	20 000	-18 938	1 062	3
	003 Bidrag för att förebygga skador orsakade av säl och för att ersätta inträffade sådana skador (a)	0	20 000	0	20 000	-18 938	1 062	
Summa anslag		6 141	1 117 531	-1	1 123 671	-1 093 722	29 949	

Noter till redovisning mot anslag

Anslagstilldelningar/indragning enligt regeringsbeslut samt kommentar.

Not

- Enligt regeringsbeslut I:2 daterat 2015-12-18 disponeras ingen anslagsbehållning från 2015. Beslutet innebär att 0 kr därmed blir indraget. Se not 23.
- Enligt regeringsbeslut I:46 daterat 2015-12-17 disponeras ingen anslagsbehållning från 2015. Beslutet innebär att 827 kr därmed blir indraget. Se not 24.
- Enligt regeringsbeslut IV:11 daterat 2015-12-18 disponeras ingen anslagsbehållning från 2015. Beslutet innebär att 37 kr därmed blir indraget. Se not 25.

Redovisning mot inkomstittel

Se not 8

Inkomstittel	Benämning	Beräknat belopp	Inkomster
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	200	179
2714	Sanktionsavgifter	275	211
2552	Övrig offentligrättslig verksamhet	25	0
	Summa	500	390

Redovisning av beställningsbemyndiganden

Anslag / anslags- benämning		Tilldelad bemyndiganderam	In- gående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år				Not
				2016-12-31	2017	2018	2019	2020-	
20 01 002 003	Miljöövervakning m.m.	30 000	3 631	19 420	18 402	1 018	0	0	4
20 01 012 002	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	300 000	198 583	256 230	175 630	48 550	18 496	13 554	5

Noter till redovisning av beställningsbemyndiganden

Not

- 4** Av den totala bemyndiganderamen för år 2016, 30 000 tkr, har 19 420 tkr bundits upp i framtida åtaganden som faller ut som kostnader under år 2017–2018. De utestående åtaganden på anslaget underskrider 75 % av ram vilket till stor del beror på föregående års låga nyttjande grad.
- 5** Av den totala bemyndiganderamen för år 2016, 300 000 tkr, har 256 230 tkr bundits upp i framtida åtaganden som faller ut som kostnader under åren 2017–2021. En större del av bemyndiganderamen har utnyttjats. Detta beror på att tilldelning av anslag 1:12 höjdes jämfört med 2015 samt att ett större antal fleråriga projekt beviljats, särskilt till länsstyrelserna och Sveriges lantbruksuniversitet. Ett beställningsbemyndigande för år 2021 på 2 959 tkr är fattat under året. Bemyndigandet är del i ett flerårigt EU-projekt (LIFE Reborn, 4 422 000 €) som löper under perioden 2016-11-24 till 2021-07-06. Projektet är 6-årigt och ett beslut för hela projektperioden har fattats gällande den svenska medfinansieringen från anslag 1:12.

Finansiella villkor för anslag 1:12

Anslag / anslagspost	Ändamål	Villkor högst	Utfall
20 01 012 002	Villkor 6 i RB, för arbete enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön får högst 154 800 tkr användas		
	– varav bidrag till länsstyrelserna enl tidigare fördelningsnyckel	116 800	116 800
	– varav bidrag till länsstyrelser som är vattenmyndigheter	17 000	17 000
	– varav bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	15 000	15 000
	– varav bidrag till Sveriges geologiska undersökning	6 000	6 000
20 01 012 002	Villkor 7 i RB, för arbete enligt förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA)	75 000	75 000
20 01 012 002	Villkor 8 i RB, till Göteborgs universitet för Havsmiljöinstitutet	5 000	5 000
20 01 012 002	Villkor 9 i RB, för utveckling av selektiva redskap	10 000	9 893
20 01 012 002	Villkor 10 i RB, för avancerad rening av avloppsvatten	7 000	6 920
20 01 012 002	Villkor 11 i RB, till Internationella fiskesekretariatet (FISH)	2 000	2 000

Övriga villkor

Låneram	75 000
Räntekontokredit	45 000

Anslagskredit	
20 01 002 003	0
20 01 002 005	0
20 01 012 002	0
20 01 017 001	6 758
23 01 007 003	0

Finansiella villkor enligt:

Regeringsbeslut I:2 2015-12-18

Regeringsbeslut I:46 2015-12-17

Regeringsbeslut IV:11 2015-12-18

Regeringsbeslut I:1 2016-05-19

Tilläggsupplysningar och noter

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Årsredovisningen för Havs- och vattenmyndigheten har upprättats i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Redovisningen följer god redovisningssed i enlighet med förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Periodavgränsningsposter

Projektkostnader periodiseras till upparbetat värde. För periodiseringar av leverantörfakturor avseende omkostnader i verksamheten tillämpas en beloppsgräns om 50 tkr.

Likviditetsflödet

Havs- och vattenmyndigheten tillämpar principen att in- och utbetalningar belastar räntekontot. Vid transfereringar och förbrukning av anslagen 1:2, 1:7 och 1:12 belastas statens centralkonto (SCR) som inte är räntebärande.

Medel från vattendomar, fondredovisning m.m.

Havs- och vattenmyndigheten administrerar medel från vattendomar och beslut (villkorsmedel). Dessa medel används för transfereringar till olika externa bidragsmottagare, men också till Havs- och vattenmyndighetens egen verksamhet enligt regeringsbeslut.

De medel som använts i Havs- och vattenmyndighetens egen verksamhet har redovisats på intäkts- och kostnadskonton i resultaträkningens verksamhetsdel. Samtliga medel, inklusive avkastning och förvaltningskostnader, har redovisats i resultaträkningens transfereringsdel. Detta avser såväl Havs- och vattenmyndighetens egen verksamhet som bidrag till externa mottagare. Fakturerade avgifter enligt vattendomarna redovisas som kortfristig fordran och beloppen avsätts därefter till fond. Fonderna förvaltas av Kammarkollegiet och återfinns också som tillgångspost. Fondernas bokförda värde per den 31 december 2016 uppgick till 126 839 tkr.

Som fonder räknas; medel från vattendomar, villkorsmedel samt medel avseende Dalälven. Medlen återfinns under rubriken "Fonder" i balansräkningen.

Värderingsprinciper för anläggningstillgångar

Avskrivningarna enligt plan grundas på anläggningarnas ursprungliga anskaffningsvärde och fördelas över den beräknade livslängden. Maskiner och inventarier redovisas som anläggningstillgång om de har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr och en ekonomisk livslängd som uppgår till minst tre år. Förbättringsutgifter på annans fastighet och immateriella tillgångar redovisas som anläggningstillgångar om de har ett anskaffningsvärde om minst 20 tkr. Följande avskrivningsperioder tillämpas.

	Avskrivningstid (år)
IT-utrustning	3
Inventarier	5
Fordon	5
Licensavgifter	3
Förbättringar på annans fastighet	återstående kontraktstid
Immateriella tillgångar	
- Egenutvecklade IT-program	7
- Övriga immateriella tillgångar	3

Egenutvecklade it-program har en avskrivningstid om sju år med anledning av bedömning att den tekniska livslängden är betydligt längre än fem år.

Bidragsfinansierade projekt

Kvarstående över/underskott i avslutade helt eller delvis bidragsfinansierade projekt avräknas mot förvaltningsanslaget.

Utbetalade ersättningar till ledamöter i insynsrådet med mera
 Skattepliktiga ersättningar och andra förmåner som betalats ut till ledamöter
 i insynsrådet och ledande befattningshavare inom Havs- och vattenmyndig-
 heten samt uppgift om uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga
 myndigheter eller aktiebolag.

Namn	Uppdrag	Belopp
Generaldirektör fr.o.m. 2016-09-01		
Jakob Granit	Insynsrådsledamot	Bruttolön: 425
	Kustbevakningens insynsråd	Förmåner: 92
Vik Generaldirektör t.o.m. 2016-08-31		
Ingemar Berglund		Bruttolön: 1 005
		Förmåner: 1

Insynsrådsledamöter	Uppdrag	Arvoden
Leif Dennerberg	Styrelseledamot Arbetsgivarverket	
	Insynsrådsledamot Lst Jönköpings län	
	Insynsrådsledamot/ordförande Statens Jordbruksverk	
	Internrevisionsrådet ledamot ESV	1,5
Tore Johnsson	Inga uppdrag	3,0
Jan-Olof Larsson	Inga uppdrag	3,0
Emma Nohrén	Ledamot i Gentekniknämnden	3,0
Åsa Ranung	Inga uppdrag	3,0
Lisbeth Schultze	Ledamot Energimyndighetens insynsråd	1,5
Lars Tysklind	Ledamot i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, HSAN	
	Ledamot i Gentekniknämnden	3,0
Maria Ågren	Ledamot Transportstyrelsens styrelse	
	Vice ordförande i Arbetsgivarverkets styrelse	
	Ledamot Luleå tekniska universitet	
	Ordförande Kåpans överstyrelse	
	Ledamot IVL styrelse	1,5
Gun Åhrling-Rundström	Inga uppdrag	3,0

Noter

NOT 1 Intäkter av anslag

Anslag		2016	2015
1:17	Havs- och vattenmyndigheten	224 325	207 604
1:12	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	82 661	80 085
1:2	Miljöövervakning	90 118	69 253
Summa		397 104	356 942

Den utökade tilldelningen av anslag har genererat ökade kostnader som belastar anslagen. Ökningar syns framför allt på kostnadsslagen driftkostnader och personal-kostnader samt avskrivningar.

Utfall på intäkter av anslag 1:17 skiljer sig från utfallet i anslagsredovisningen. Skillnaden beror på minskning av semesterlöneskuld, som intjänats före 2009.

NOT 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

4 § Avgiftsförordningen	2016	2015
Uthyrning av lokaler	285	285
Konsultuppdrag	361	106
Övrigt	778	901
Summa	1 425	1 292

Intäkterna, enligt 4 § avgiftsförordningen, kommer från verksamhet som är av tillfällig natur eller av mindre omfattning. Vid bedömning av vad som är av mindre omfattning sätts intäkterna i relation till de totala kostnaderna för myndighetens verksamhet. Intäkterna får inte överskrida 5 % av kostnaderna. För Havs- och vattenmyndighetens del uppgår andelen till 0,34 %.

Övriga ersättningar	2016	2015
Intäkter från fiskestödande åtgärder	0	14
Intäkter från tjänsteexport, utvecklingssamarbete m.m.	4 969	6 011
Medel från vattendomar	2 376	824
Övriga avgifter och andra ersättningar	1 439	1 224
Summa	8 784	8 072
Summa avgifter och andra ersättningar	10 209	9 364

Intäkter från vattendomar har ökat med anledning av ombyggnad av it-system som hanterar administrationen med fiskeavgifter och bidragsutbetalningar av dessa medel.

NOT 3 Intäkter av bidrag

	2016	2015
EU	7 656	6 211
Naturvårdsverket	4 072	2 673
Gränsälvscommissionen	460	0
Arbetsmarknadsverket	226	269
Kammarkollegiet	221	0
Lantmäteriet	59	59
EFF, FIV-projekt	-533	0
SJV, DCF	0	-1 359
Svenska Institutet	0	1
Summa	12 162	7 854

Ökningen av bidrag från EU beror framförallt på ökad aktivitet inom projektet Baltic SCOPE. Bidragsökningen från Naturvårdsverket gäller till största delen bidrag för arbete med miljöfarliga vrak.

NOT 4 Finansiella intäkter

	2016	2015
Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	271	92
Realiserade kursvinster	429	228
Övriga finansiella intäkter	1	2
Summa	701	321

NOT 5 Kostnader för personal

	2016	2015
Lönekostnader	116 759	111 255
<i>Varav arvode till Insynsrådet</i>	23	36
Arbetsgivaravgifter, premier, pensioner	55 531	53 379
Övriga personalkostnader	5 886	5 542
Aktiverade utgifter för egentutvecklade tillgångar	-2 411	-2 532
Summa	175 765	167 644

De ökade personalkostnaderna förklaras i utökning av personal, lönerevision och delpensionsavsättningar.

NOT 6 Driftkostnader

	2016	2015
Kostnader för köpta tjänster	197 514	164 687
Kostnader för resor	8 679	7 843
Övriga kostnader	10 459	10 637
Summa	216 651	183 167

Ökningen på posten köpta tjänster beror framförallt på att fler uppdrag lagts på anslag 1:2 där tilldelningen ökat.

Vidare hänför sig ökningen av driftkostnader till konsultkostnader i verksamhetsnära projekt.

NOT 7 Finansiella kostnader

	2016	2015
Ränta på lån i Riksgäldskontoret	1	0 ^{*)}
Ränta räntekonto i Riksgäldskontoret	38	34 ^{*)}
Realiserad kursförlust	29	160
Övriga finansiella kostnader	14	7
Summa	81	201

^{*)} Jämförelsetalen för 2015 är justerade så tillvida att Ränta på lån i Riksgäldskontoret flyttats till raden Ränta räntekonto i Riksgäldskontoret.

NOT 8 Intäkter av avgifter med mera som inte disponeras

	2016	2015
Övriga inkomster av statens verksamhet	179	176
Sanktionsavgifter	211	404
Summa	390	580

NOT 9 Lämnade bidrag

	2016	2015
Bidrag till statliga myndigheter	674 157	635 822
Bidrag till affärsverk	3 500	7 000
Bidrag till statliga bolag	2 671	2 500
Bidrag till övriga statliga sektorn	200	50
Bidrag till kommuner och övriga kommunala sektorn	2 763	7 062
Bidrag till landsting	24	463
Bidrag till andra EU-länder	0	12 050
Bidrag till övriga länder och internationella organisationer	1 418	455
Bidrag till övriga organisationer och ideella föreningar	22 365	18 484
Bidrag till privata företag	11 906	6 728
Bidrag till enskilda personer	0	39
Summa	719 005	690 654

Lämnade bidrag sker huvudsakligen från anslag 1:2, 1:7 och 1:12 samt utbetalning av medel från fiskeavgiftsmedel och vattendomar.

NOT 10 Analys av årets kapitalförändring

	2016	2015
Avgiftsfinansierad verksamhet	199	30
Bidragsverksamhet	-6 754	-4 905
Årets kapitalförändring	-6 554	-4 875

Årets kapitalförändring består främst av projekt inom EU:s Datainsamlingsförordning och Kontrollförordning, som finansieras genom Europeiska havs- och fiskerifonden och där endast förhandsbesked erhållits.

NOT 11 Anläggningstillgångar

	2016-12-31	2015-12-31
IMMATERIELLA TILLGÅNGAR		
Pågående projekt dataprogram		
Ingående anskaffningsvärde	41 291	40 436
Årets upparbetade utgifter, egen utveckling	31 520	29 049
Årets aktivering egenutv program	0	-28 194
Bokfört värde	72 811	41 291
Dataprogram		
Ingående anskaffningsvärde	72 964	44 770
Årets anskaffningsvärde	0	0
Årets aktivering egenutv program	0	28 194
Årets försäljning/utrangering	-188	0
Utgående anskaffningsvärde	72 776	72 964
Ingående ackumulerade avskrivningar	-32 932	-25 549
Årets avskrivningar	-8 933	-7 383
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	188	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-41 677	-32 932
Ingående ackumulerade nedskrivningar	-139	-139
Årets nedskrivningar	0	0
Årets försäljning/utrangering, nedskrivningar	0	0
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-139	-139
Bokfört värde	30 960	39 893
Summa bokfört värde balanserade utgifter för utveckling	103 770	81 184
Rättigheter och andra immateriella anläggningar		
Ingående anskaffningsvärde	13 105	8 907
Årets anskaffningsvärde	591	4 198
Årets försäljning/utrangering	-1 554	0
Utgående anskaffningsvärde	12 143	13 105
Ingående ackumulerade avskrivningar	-8 978	-8 290
Årets avskrivningar	-1 649	-688
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	1 554	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-9 073	-8 978
Bokfört värde	3 070	4 128
Summa immateriella tillgångar	106 840	85 311
MATERIELLA TILLGÅNGAR		
Förbättringsutgifter, annans fastighet		
Ingående anskaffningsvärde	5 282	4 335
Årets anskaffningsvärde	733	947
Årets försäljning/utrangering	0	0
Utgående anskaffningsvärde	6 015	5 282
Ingående ackumulerade avskrivningar	-2 517	-1 706
Årets avskrivningar	-970	-810
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	0	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-3 486	-2 517
Bokfört värde	2 528	2 765

forts NOT 11 Anläggningstillgångar

	2016-12-31	2015-12-31
forts MATERIELLA TILLGÅNGAR		
Bilar		
Ingående anskaffningsvärde	4 163	3 339
Årets anskaffningsvärde	1 236	824
Årets försäljning/utrangering	-33	0
Utgående anskaffningsvärde	5 366	4 163
Ingående ackumulerade avskrivningar	-1 362	-681
Årets avskrivningar	-828	-681
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	26	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-2 164	-1 362
Ingående ackumulerade nedskrivningar	0	0
Årets nedskrivningar	0	0
Årets försäljning/utrangering, nedskrivningar	0	0
Utgående ackumulerade nedskrivningar	0	0
Bokfört värde	3 201	2 800
Datorer kringutrustning		
Ingående anskaffningsvärde	19 491	15 808
Årets anskaffningsvärde	3 255	3 683
Årets försäljning/utrangering	-6 819	0
Utgående anskaffningsvärde	15 928	19 491
Ingående ackumulerade avskrivningar	-14 432	-12 671
Årets avskrivningar	-2 863	-1 761
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	6 819	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-10 476	-14 432
Bokfört värde	5 451	5 059
Övriga inventarier		
Ingående anskaffningsvärde	26 022	23 108
Årets anskaffningsvärde	705	2 914
Årets försäljning/utrangering	-2 234	0
Utgående anskaffningsvärde	24 492	26 022
Ingående ackumulerade avskrivningar	-17 313	-14 740
Årets avskrivningar	-3 582	-2 574
Årets försäljning/utrangering, avskrivningar	2 234	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-18 662	-17 313
Bokfört värde	5 831	8 708
Summa bokfört värde maskiner, inventarier och installationer med mera	14 483	16 568
Summa materiella tillgångar	17 012	19 333
SUMMA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR	123 852	104 645

Finansiering av anläggningstillgångar, se not 20.

forts NOT 11 Anläggningstillgångar

Finansiella anläggningstillgångar

Havs- och vattenmyndigheten har tillgångar hos Kammarkollegiet. Dessa tillgångar avser fiskeavgifter beslutade enligt vattenlagen. Medlen redovisas både på tillgångs- sidan och på skuldsidan i balansräkningen och återfinns därför också under "Fonder". Beloppet inkluderar utdelningar och ränteintäkter.

Medlen hos Kammarkollegiet består av 25 fonder med olika placering i aktiekonsortium, räntekonsortium samt likviditetsförvaltning. Kammarkollegiet ansvarar för förvaltningen. Fondernas bokförda värde per 31 december 2016 uppgick till 126 839 tkr fördelat på Räntekonsortie 50 330 tkr och Aktiekonsortie 76 509 tkr.

Nedan angivna belopp är Kammarkollegiets marknadsvärde.

	2016-12-31	2015-12-31
Kammarkollegiet Aktiekonsortie	87 910	80 874
Kammarkollegiet Räntekonsortie	49 115	49 557
Summa	137 025	130 431

NOT 12 Övriga kortfristiga fordringar

	2016-12-31	2015-12-31
Medel från vattendomar	2 743	1 199
Övriga fordringar	196	39
Summa	2 938	1 238

NOT 13 Periodavgränsningsposter

	2016-12-31	2015-12-31
Förutbetalda kostnader		
Förutbetalda hyror	3 664	3 649
Övriga förutbetalda kostnader	2 533	3 297
Summa	6 198	6 946
Upplupna bidrag (pågående projekt)		
Upplupna bidragsintäkter myndigheter	19	19
Upplupna bidragsintäkter övriga	3 512	5 130
Summa	3 531	5 149
Övriga upplupna intäkter		
Upplupna avgiftsintäkter	1 552	831
Summa	1 552	831

Projekt inom EU:s Datainsamlingsförordning och Kontrollförordning finansieras genom Europeiska havs- och fiskerifonden. Då endast förhandsbesked erhållits, återfinns saldöt i årets kapitalförändring.

Lägre övriga upplupna bidragsintäkter under 2016 beror på att intäkter för medverkan i Life-projekt inkommit under året.

NOT 14 Avräkning med Statsverket

	2016-12-31	2015-12-31
Uppbörd		
Ingående balans	-3	-2
Redovisat mot inkomstitel (-)	-390	-580
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	391	579
Medel från räntekonto som tillförts inkomstitel (+)	0	0
Fordringar/Skulder avseende uppbringning	-2	-3
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	19 464	11 943
Redovisat mot anslag (+)	869 192	807 264
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-855 595	-799 743
Fordringar/Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	33 060	19 464
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-6 140	-7 377
Redovisat mot anslag (+)	224 530	208 036
Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-225 266	-207 974
Återbetalning av anslagsmedel (+)	0	1 176
Fordringar/Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-6 876	-6 140
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	1 510	1 941
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-205	-432
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	1 305	1 510
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans	-1 146	-198
Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	26 234	23 813
Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-881 535	-823 925
Betalningar hänförliga till anslag och inkomstitlar (+/-)	855 205	799 164
Saldo	-1 242	-1 146
UTGÅENDE BALANS	26 245	13 685

NOT 15 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag

	2016	2015
Kammarkollegiet fiskeavgifter	12 702	15 088
EU	5 239	13 554
Övriga	267	30
Summa	18 208	28 672

Myndigheten lämnar bidrag finansierade av fiskeavgiftsmedel till externa bidragsmottagare, enligt Förordning (1998:928) om bygde- och fiskeavgifter.

Posten erhållna medel från EU har minskat med anledning av att hanteringen av bidrag gällande EU:s datainsamlingsförordning till Sveriges lantbruksuniversitet numera betalas ut via Statens Jordbruksverk istället för direkt från EU via Havs- och vattenmyndigheten.

NOT 16 Specifikation av myndighetskapitalet

	Statskapital	Bal. kap. Anslagsfin. verksamh.	Bal. kap. Avgiftsfin. verksamh.	Bal. kap. Bidragsfin. verksamh.	Kapitalförändring enl. RR	Summa
Föregående års UB	187	645	2 543	0	-4 875	-1 500
A Ingående balans	187	645	2 543	0	-4 875	-1 500
Föregående års kapitalförändring	0	0	30	-4 905	4 875	0
Årets kapitalförändring	0	0	0	0	-6 554	-6 554
B Summa årets förändring	0	0	30	-4 905	-1 679	-6 554
C Utgående balans	187	645	2 574	-4 905	-6 554	-8 054

NOT 17 Fondredovisning med flera

Fond/konto i BR	6:5	6:6	Äldre	6:9	Untran-Lanforsen	Villkorsmedel	Flottleder	TOTALT FONDER
IB 2016	79 055	13 342	5 527	5 356	17 706	22 440	365	143 792
Avsättning/upplösning	7 236	858	522	405	1 186	-4 066	0	6 142
UB 31/12	86 291	14 200	6 049	5 761	18 892	18 375	365	149 934
Inkomna bidrag	5 058	8 962	156	0	0	902	0	15 078
Lämnade bidrag								
– till egen verksamhet	0	0	0	0	0	-2 376	0	-2 376 ²⁾
– till externa	-3 543	-8 589	-64	0	0	-4 015	0	-16 211
Finansiella intäkter ¹⁾	5 969	629	2 138	426	1 226	3 029	0	13 417
Finansiella kostnader ¹⁾	-249	-144	-1 708	-21	-40	-1 605	0	-3 766
Summa	7 236	858	522	405	1 186	-4 066	0	6 142

¹⁾ I posterna ingår uppbokningar av orealiserade värdeförändringar, som görs enligt bestämmelserna för värdering av finansiella instrument.

²⁾ Lämnade bidrag – till egen verksamhet. Villkorsmedel reg.beslut 2015-03-05. -2 376

NOT 18 Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser

	2016-12-31	2015-12-31
Ingående avsättning	2 472	2 877
Årets pensionskostnad	658	658
Årets pensionsutbetalningar	-1 183	-1 063
Utgående avsättning	1 947	2 472

Avser delpensioner samt pensionsersättning och särskild löneskatt.

Avsättning för pension och uppsägningskostnader, som reserverades 2013 har fortsatt regleras i takt med utbetalningar till Statens Pensionsverk. Nya beslut om delpension har även påverkat saldot.

NOT 19 Övriga avsättningar

	2016-12-31	2015-12-31
Ingående balans	1 110	782
Årets avsättningar för lokalt omställningsarbete	339	328
Utgående balans	1 449	1 110

Avsättning för lokalt omställningsarbete 0,3 % av bruttolönesumman per månad. Användandet av medel beslutas årligen gemensamt av arbetsgivare och arbetstagarorganisationer.

NOT 20 Skuld till Riksgäldskontoret**Lån till anläggningstillgångar**

Enligt regleringsbrevet för år 2016 disponerar Havs- och vattenmyndigheten en låneram på 75 000 tkr i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar för förvaltningsändamål.

Mot bakgrund av ovannämnda redovisas finansieringen av anläggningstillgångar på följande sätt:

	2016-12-31	2015-12-31
Ingående balans	41 525	31 521
Nyupptagna lån	39 738	10 004
Årets amorteringar	-8 746	0
Utgående balans	72 516	41 525
Finansiering av anläggningstillgångar	107 686	104 645
Lån Riksgäldskontoret	72 516	41 525
Nyinköp, balanserat aktivering, avskrivning och nedskrivning 2016-12	-8 083	-3 491
Pågående utvecklingsprojekt, ej lånefinansierat	26 526	36 271
Anl. ej lånefinansierade	15 727	30 340
Summa	107 686	104 645

Beviljad räntekontokredit i Riksgäldskontoret för år 2016 är 45 000 tkr.

NOT 21 Övriga kortfristiga skulder

	2016-12-31	2015-12-31
Personalens preliminärskatt	3 351	2 704
Övriga kortfristiga skulder	4 140	260
Summa	7 490	2 964

Saldo på myndighetens valutakonto om 3 841 tkr utgör den främsta orsaken till skillnaderna mellan åren, på posten Övriga kortfristiga skulder. Medlen ska förmedlas vidare till utländska deltagare i projektet Baltic Scope där Havs- och vattenmyndigheten är koordinator.

NOT 22 Periodavgränsningsposter

	2016-12-31	2015-12-31
Upplupna kostnader		
Upplupna löner och arvoden	605	1 983
Upplupna semesterlöner	15 246	11 761
Upplupna kostnader, övrigt	12 397	1 508
Summa	28 248	15 251
Oförbrukade bidrag		
Oförbrukade bidrag myndigheter	4 720	377
Oförbrukade bidrag övriga	38 759	38 606
Summa	43 479	38 983

Rutinen för hantering av frånvarorapportering har ändrats 2016, vilket påverkar posten Upplupna semesterlöner.

Posten Upplupna kostnader, övrigt, har ökat, vilket framförallt beror på beställningar på anslag 1:2, Miljöövervakning samt upplupna konsultkostnader i verksamhetsnära it-projekt.

Posten oförbrukade bidrag övriga avser framförallt bidrag från EU, som ska täcka utvecklingsprojektens framtida avskrivningskostnader.

Oförbrukade bidrag myndigheter förväntas att tas i anspråk enligt nedanstående intervall:

Inom 3 mån	4-12 mån	13-36 mån	mer än 36 mån	Totalt
3 400	1 196	119	5	4 720

Högre oförbrukade bidrag från myndigheter än föregående år, där den största delen hänför sig till bidrag från Naturvårdsverket gällande arbete med miljöfarliga vrak.

NOT 23 Specifikation av Anslag 1:2, Miljöövervakning

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 668 tkr oförbrukade medel av bidragsmottagarna. Återbetalningar gäller framför allt tidigare års beslutade och utbetalade medel. Havs- och vattenmyndigheten har under 2016 tillämpat en konsekvent princip beträffande icke förbrukade medel hos bidragsmottagarna, vilket har inneburit återbetalning av medel. Totalt kommer myndigheten att återföra 3 180 tkr till staten, återbetalda medel är en del av detta belopp.

NOT 24 Specifikation av Anslag 1:12, Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 9 570 tkr oförbrukade medel av bidragsmottagarna. Återbetalningar gäller framför allt tidigare års beslutade och utbetalade medel. Havs- och vattenmyndigheten har under 2016 tillämpat en konsekvent princip beträffande icke förbrukade medel hos bidragsmottagarna, vilket har inneburit återbetalning av medel. Totalt kommer myndigheten att återföra 18 831 tkr till staten, återbetalda medel är en del av detta belopp.

NOT 25 Specifikation av Anslag 1:7, Ersättning för viltskador med mera

Havs- och vattenmyndigheten har återkrävt 1 062 tkr oförbrukade medel av bidragsmottagarna. Återbetalningar gäller framför allt tidigare års beslutade och utbetalade medel. Havs- och vattenmyndigheten har under 2016 tillämpat en konsekvent princip beträffande icke förbrukade medel hos bidragsmottagarna, vilket har inneburit återbetalning av medel. Myndigheten kommer återföra dessa medel till staten.

Sammanställning över väsentliga uppgifter (tkr)

	2016-12-31	2015-12-31	2014-12-31	2013-12-31	2012-12-31
Låneram hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	75 000	55 000	40 000	85 000	85 000
Utnyttjad vid räkenskapsårets slut	72 516	41 525	31 521	33 022	32 496
Kontokredit hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000
Maximalt utnyttjad under året	16 609	8 311	14 797	28 202	8 375
Räntekonto					
Ränteintäkter	271	92	64	62	127
Räntekostnader	38	34 ¹⁾	4	46	2
Avgiftsintäkter					
Disponibla avgiftsintäkter, utfall	10 209	9 364	7 801	6 595	17 084
Disponibla avgiftsintäkter, budget i regleringsbrev	9 500	7 000	4 000	5 000	16 000
Ej disponibla avgiftsintäkter, utfall	390	580	480	438	407
Ej disponibla avgiftsintäkter, budget i regleringsbrev	500	275	350	1 250	1 250
Anslag – Utgående reservationer					
Anslagssparande förvaltning	6 876	6 140	7 377	4 913	225
Anslagssparande sakanslag	23 073	1	6 545	6 743	5 867
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	330 000	245 000	165 000	180 000	180 000 ²⁾
varav gjorda åtaganden	275 650	202 214	108 729	76 768	91 562 ²⁾
Anslagskredit					
Beviljad i regleringsbrev	6 758	6 239	6 201	6 057	6 527
Utnyttjad kredit	0	0	0	0	0
Årsarbetskrafter och medelantalet anställda under året					
Årsarbetskrafter	252	248	242	226	221
Medelantalet anställda	272	255	246	229	218
Driftkostnad					
Per årsarbetskraft	1 618	1 473	1 368	1 387	1 411
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	-6 554	-4 875	943	-1 316	-501
Balanserad kapitalförändring	-1 687	3 188	2 245	3 561	4 062

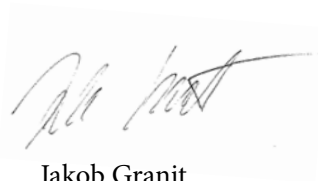
¹⁾Jämförelsetal för 2015 är justerat, se not 7.

²⁾Jämförelsetalen för alla åren är rättade med anledning av Riksrevisionens iakttagelser i samband med granskning av Årsredovisning 2015. Bemyndigande för anslag 1:2 har lagts till.

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Vidare bedömer jag att den interna styrningen och kontrollen vid Havs- och vattenmyndigheten är betryggande.

Göteborg 2017-02-20

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Jakob Granit', is positioned above the printed name. The signature is fluid and cursive.

Jakob Granit

